

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Helena Lindström

Pääministerit journalismissa

Suomen pääministerien representaatiot Helsingin Sanomissa 1991–2020

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Organisaatioiden viestinnän pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2021

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Helena Lindström		
Tutkielman nimi:	Pääministerit journalismissa : Suomen pääministerien representatiot Helsingin Sanomissa 1991–2020		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Oppiaine:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma Organisaatioiden viestintä		
Työn ohjaaja:	Heidi Hirsto		
Valmistumisvuosi:	2021	Sivumäärä:	95

TIIVISTELMÄ:

Pääministeri on Suomessa erittäin näkyvä poliittinen toimija, jonka esittämistapa mediassa kertoo paitsi yleisistä käsityksistä myös rakentaa niitä. Esimerkiksi pääministeri Sanna Marinin saama globaali mediahuomio, sosiaalisen median merkittävyys nykypäivän politiikassa sekä poliitikoista ja muista julkisuudessa olevista henkilöistä käytetyn kielen painoarvo ovat perusteita sille, miksi aihetta kannattaa ja on kiinnostavaa tutkia.

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, miten Suomen pääministereitä ja heidän toimintaansa on representoitu Helsingin Sanomissa vuosina 1991–2020. Erityinen kiinnostus kohdistetaan myös siihen, millaisia eroja tunnistetuista representaatioista nousee esille. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tutkimuskysymyksillä haetaan laajempaa näkemystä suomalaisesta politiikan journalismista ja sen muutoksista 1990-luvulta vuoteen 2020.

Tutkielman aineisto sisältää Helsingin Sanomissa julkaistuja pääkirjoituksia, uutisia ja kolumneja. Tutkielmassa lähestytään aineistoa representaatioiden näkökulmasta diskurssianalyysin kontekstissa. Teoreettinen viitekehys rakentuu politiikan journalismin muutoksesta sekä representaatioiden teoriasta. Analyysissa representaatioita tulkittaessa nojataan Fairclough'n kolmitasoiseen analyysimalliin, joka yhdistää tekstin tasolla havaittavat representaatiot diskurssikäytännön tasoon ja laajempaan, sosiokulttuuriseen tasoon. Analyysissa keskitytään ensin yksittäisistä pääministereistä rakennettuihin representaatioihin Fairclough'n mallin tekstin tasolla liikkuen. Yhteenvedossa pohditaan analyysissa esiin nousseita eroja, aiheita ja kehityskulkuja Fairclough'n mallin diskurssikäytännön tasolla ja sosiokulttuurisella tasolla.

Tutkielman pohjalta voidaan todeta, pääministereiden luonteita kuvaillaan Helsingin Sanomissa paljon. Merkittävä tulos on myös se, että pääministereistä rakennettu representaatio muuttuu virheen tekemisen tai kohun aiheuttamisen myötä. Sukupuolittavaa kieltä on havaittavissa, mutta sen yleisyydestä ei voida tehdä painavia päätelmiä. Tutkielman keskeinen havainto on, että politiikan journalismi Helsingin Sanomissa on henkilöitynyt ja viihteellistynyt tarkasteluaihana.

AVAINSANAT: politiikka, journalismi, henkilöityminen, viihteellistyminen, representaatio, pääministerit, poliitikot

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tavoite	9
1.2	Aineisto	10
1.3	Menetelmä	11
2	Politiikan journalismi	15
2.1	(Politiikan) journalismin muutos	17
2.1.1	Journalismin kaupallistuminen	19
2.1.2	Journalismin digitalisoituminen	20
2.2	Poliitikot julkisuuden henkilöinä journalismissa	22
3	Representaatio – merkitysten luoja ja välittäjä	25
3.1	Diskurssit ja diskurssianalyysi	26
3.2	Poliitikkojen representaatiot journalismissa	29
4	Pääministerien representaatiot Helsingin Sanomissa	31
4.1	Pääministerien representaatiot	31
4.1.1	Esko Aho – asiallinen ja nuori ammattipoliitikko	32
4.1.2	Paavo Lipponen – tiukka auktoriteetti ja mediapelaaja	35
4.1.3	Anneli Jäätteenmäki – sitkeä ja kokenut poliitikko	39
4.1.4	Matti Vanhanen – tylsä mutta salaperäinen hahmo	43
4.1.5	Mari Kiviniemi – hillitty ja humaani ekonomi	47
4.1.6	Jyrki Katainen – kunnianhimoinen ja nuori talousosaaja	52
4.1.7	Alexander Stubb – ilmiö ja kansainvälinen uuden ajan poliitikko	56
4.1.8	Juha Sipilä – politiikan ulkopuolelta tuleva bisnesmies	60
4.1.9	Antti Rinne – samaistuttava poliitikko, uhmakas kilpakumppani	65
4.1.10	Sanna Marin – osaava ja asiakeskeinen poliitikko kriisin keskellä	70
4.2	Yhteenveto	75
4.2.1	Henkilöityminen ja viihteellistyminen aineistossa	75
4.2.2	Pääministerien luonteiden kuvailu aineistossa	78
4.2.3	Pääministerien virheiden käsittely aineistossa	79

4.2.4 Sukupuolittava kieli aineistossa	80
5 Päätäntö	82
Lähteet	84
Liitteet	94
Liite 1. Aineisto	94

Kuviot

Kuvio 1. Fairclough'n kolmitasoinen analyysimalli (1995, s. 59).

12

1 Johdanto

Itsenäisellä Suomella on vuodesta 1917 lähtien ollut 76 hallitusta, joita on johtanut yhteensä 46 eri pääministeriä. Tämän tutkielman tekohetkellä hallitusta johtaa pääministeri Sanna Marin Suomen Sosiaalidemokraattisesta Puolueesta. Valtioneuvoston (2021) mukaan pääministeri-nimitystä alettiin käyttää vuoden 1918 lopussa, kun senaatin nimi muutettiin valtioneuvostoksi ja toimituskunnat ministeriöiksi. Senaatin talousosaston varapuheenjohtajasta tuli pääministeri.

Pääministeri on päätöksentekovaltansa puolesta Suomessa politiikan keskiössä. Pääministeri johtaa hallitusta ja hänellä on päivittäispoliittisiin asioihin suurempi vaikutusvalta kuin presidentillä. Koska pääministeri on hyvin julkinen henkilö ja hänen työtään oikeutusti ja tarpeellisesti seurataan, myös pääministeristä kirjoitettujen uutisten, artikkeleiden ja muiden journalististen tekstien määrä on suuri ja aiheet sekä puhetapa merkittäviä.

Huovinen (2018) kirjoittaa, että poliitikkojen julkisuuskuvan merkitys on lisääntynyt aiemmista vuosikymmenistä. Samaan johtopäätökseen on jo 2000-luvun alussa tullut Holmberg, (2004, s. 31) jonka mukaan julkisuuden merkitys lisääntyi muun muassa presidentinvaalien vaalitavan muuttumisen ja avoimuuden lisääntymisen myötä. Samalla jo 80- ja 90-luvuilla alkanut muutos on johtanut siihen, ettei poliitikoilla enää ole luottotoimittajia, ja heidän mahdollisuutensa hallita itsestään kertovien uutisten sisältöä on pienentynyt. Holmberg (2004, s. 32) kertoo, että 90-luvulla dramaattisesti lisääntynyt politiikan journalismin autonomisuus on johtanut siihen, että poliittiset teot ja puheet muodostetaan jo niiden suunnitteluvaiheessa niin, että ne sopivat markkinavetoisen julkisuuskoneiston tarpeisiin.

Hakalan ja muiden (2012, s. 2) mukaan julkisuus on demokraattisessa politiikassa tärkeä piirre, ja se on periaatteessa kaikille vapaa tila, jossa asioita voidaan politisoida. McNair (2009, s. 237) kirjoittaa, että journalismi ja demokratia linkittyvät toisiinsa vahvasti his-

toriassa: uutisten konsepti juontaa juurensa aina aikaisen modernin Euroopan vallankumouksiin. Varsinainen politiikan journalismi, kriittinen ja itsenäinen poliittisten tapahtumien uutisointi, muodostui 1600-luvun alkupuolella Englannin sisällissodan ja sen seurausten myllerryksessä. Kuten tuossa sodassa, journalismilla oli suuri rooli myös esimerkiksi Ranskan vallankumouksessa ja Yhdysvaltojen vapaussodassa. Journalismi on siis keskeinen osa toimivaa demokratiaa.

De Vreesen ja muiden (2017, s. 1) mukaan demokratian edellytyksenä on, että riippumaton journalismi tiedottaa kansalaisille poliittisista toimijoista, heidän ideoistaan ja teoistaan. Suurin osa median suoriutumiseen ja demokraattiseen rooliin liittyvästä arvoinnista keskittyy poliittisiin uutisiin ja politiikan journalismiin. Se, miten media esittää esimerkiksi tietyt ongelmat tai aiheet, saattaa ja usein vaikuttaakin yleisön asenteisiin ja näkemyksiin (mm. Kendall, 2011, s. 5). Toisaalta yleinen ilmapiiri, median kaupallisuuden raju lisääntyminen, digitaalisten alustojen mahdollistama toimijuuden muuttuminen ja suurempien yleisöjen tavoittelemisen (mm. Pitkänen, 2010, s. 100–105; Carlson, 2018, s. 407–408; Vos ja muut, 2017, s. 1009) vaikuttavat siihen, miten mediat tietyistä aiheista puhuvat ja niitä representoivat.

Representaatio tarkoittaa ymmärrysten ja näkemysten toisintamista, tuottamista ja rakentamista (Paasonen, 2010, s.41–43). Hallin (1997, s. 15–18, 27) mukaan tuotetut representaatiot yhdistävät merkitykset ja kielen kulttuuriin. Representaatioita on tutkittu eri näkökulmista, usein jostakin yhteiskunnallisesta ilmiöstä lähtöisin. On osoitettu esimerkiksi, että imettävien australialaispoliitikkojen kritisointi nähdään huumorina ja media osaltaan vahvistaa kapeaa naiskuvaa aiheeseen liittyen (Cruickshank ja Pini, 2020), kun taas suomalaisissa sanomalehdissä politiikan uutisten on todettu muuttuneen 1980-luvun lopulta 2000-luvun alkuun tultaessa vähemmän kantaaottaviksi, tasapuolisemmaksi ja neutraalimmaksi (Holmberg, 2004). Samalla mediajulkisuuden merkitys poliitikoille on kasvanut ja politiikka on henkilöitynyt ja viihteellistynyt (Reunanen ja Harju, 2012). Tutkimusta esimerkiksi erilaisten ihmisryhmien representaatioista mediassa löytyy, mutta

suomalaisten poliitikkojen kuten pääministerien representaatioista sitä on saatavilla vähän, lähinnä opinnäytetöiden muodossa.

Junkkari (2017) haastatteli seitsemää pääministeriä Esko Ahosta Juha Sipilään lukuun ottamatta haastattelusta kieltäytynyttä Paavo Lipposta. Kaikki haastatellut pääministerit totesivat, että samalla kun pääministerin varsinaiset työtehtävät ovat pysyneet ennallaan, työ on muuttunut yhä kuluttavammaksi. Suurimmaksi syyksi nimettiin mediakentän muuttuminen. Esimerkiksi sosiaalinen media ja uutissyklin nopeutuminen ovat aiheuttaneet pääministereille paineita, sillä heidän odotetaan kommentoivan esille nousevia asioita heti, oli vuorokauden aika mikä tahansa.

Poliitikot ja etenkin pääministeri ovat etenkin nykyään jatkuvan huomion ja tarkastelun kohteena. Uuden sävyn poliittiseen peliin on tuonut sosiaalinen media, jossa tapahtuvaa keskustelua seurataan yhtä tarkasti kuin julkisiakin ulostuloja. Globalisaatio on tuonut kaukaisen ja pienen Suomen lähemmäs muuta maailmaa kuin koskaan ennen.

Huomionarvoista on esimerkiksi nykyisen pääministerin Sanna Marinin saama mediajulkisuus Suomen ulkopuolella. Matson-Mäkelä (2019) kertoi Marinin saaneen viikossa ulkomaisissa uutismedioissa ja sosiaalisessa mediassa enemmän kansainvälistä huomiota kuin tasavallan presidentti Niinistö koko vuonna. Marinaa koskevia mainintoja julkaistiin viikon aikana yli 150 000. Syksyllä 2020 nousi kohu Marinin esiintymisestä Trendi-lehdessä (Körkkö, 2020). Kiivaan keskustelun pääaihe oli se, että pääministerillä oli jutun kuvissa päällään jakku ilman aluspaitaa. Raju kritiikki poiki sosiaalisessa mediassa solidaarisuuskampanjan, jossa Marinin puolustajat julkaisivat omia jakkukuviaan aiheutunuteella #imwithsanna. Myös tämä tapaus sai paljon kansainvälistä huomiota. Se nosti esille naispoliitikoihin kohdistuvan seksismin ja sen, että poliitikoista yhä puhutaan ja heidän uskottavuutensa nähdään eri tavoin sukupuolesta riippuen.

Monille media on korvannut vanhemmat instituutiot tiedon ja ymmärryksen lähteenä (mm. Talbot, 2007, s. 3). Kieli ja laajempi diskurssi ovat pääroolissa ihmisten todellisuuden ja käsitysten rakentamisessa, joten median vaikutus maailmankuvaan on selkeä. Tähän ajatukseen nojaten voimme päätellä, että tapa, jolla pääministereistä ja poliitikoista ylipäätään kirjoitetaan mediassa, kertoo meille paljon siitä, mitkä piirteet tai teot nähdään oikeanlaisina ja mitkä kenties poikkeavina, kuten myös siitä, millaisen kuvan media haluaa asiointilasta antaa. Marinin keräämä mediahuomio, sosiaalisen median vahva läsnäolo nykypäivän politiikassa ja poliitikoista käytetyn kielen merkittävyys osaltaan perustelevat sitä, miksi on kiinnostavaa ja tarpeellista valottaa suomalaisista pääministereistä rakennettuja representaatioita.

1.1 Tavoite

Tämän tutkielman tavoitteena on saada selville, millaisia representaatioita Suomen pääministereistä ja heidän toiminnastaan on rakennettu Helsingin Sanomissa vuosina 1991–2020. Tarkemmin kuvailtuna tutkin sitä, millaisia representaatioita pääministerit Esko Ahosta Sanna Mariniin ovat saaneet ja minkälaisia eroja representaatioiden väliltä löytyy. Aineiston analyysissä pohdin seuraavia kysymyksiä:

1. Miten Suomen pääministereitä ja heidän toimintaansa on kuvailtu Helsingin Sanomissa vuosina 1991–2020?
2. Millaisia eroja kuvailuista rakentuvissa representaatioissa on havaittavissa?
3. Miten pääministerien representaatiot ovat kytkettävissä journalismin muutokseen sekä laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin?

Tutkimuskysymykseen 1. vastauksia haettaessa tarkastelu kohdistuu kuvaileviin ilmaisuihin. Tutkimuskysymykseen 2. vastataan yhteenvedossa, jossa pääministerien representaatiot kootaan yhteen ja niitä analysoidaan suhteessa toisiinsa. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsoen haen tutkimuskysymyksellä 3. laajempaa näkemystä suomalaisesta

politiikan journalismista, sen muutoksista 90-luvulta lähtien ja siitä, miten poliittisia toimijoita ylipäättään representoidaan. Lisäksi kiinnostavaa on selvittää, onko Suomen pääministereitä representoitu selkeästi eri tavoin eri aikakausina ja näyttävätkö esimerkiksi pääministerien ikä tai sukupuoli vaikuttavan heistä rakennettuihin representaatioihin.

Tarkastelu-aika on rajattu vuosiin 1991–2020 siksi, että suunnilleen 30 vuotta on nähdäkseni sopivan laaja tarkastelu-aika johtopäätösten muodostamiseksi. Vuodesta 1991 aloittaminen myös sopii ajallisesti johdannossa ja luvussa 2.1 mainitun politiikan journalismin muutoksen ajoitukseen – politiikan journalismin autonomian lisääntymisen vuosikymmen on luonteva ajankohta tarkastelun alulle.

Tutkimuksen taustaoletuksena on, että pääministereitä on representoitu ja representoidaan Helsingin Sanomissa lähtökohtaisesti johdonmukaisesti ja heitä yhtäläisesti arvioiden. Oletan, että pääministereitä ja heidän toimintaansa kuvailevissa teksteissä on kuitenkin jonkin verran eroja riippuen esimerkiksi käsitellyn pääministerin taustasta, iästä ja siitä, mikä vuosikymmen on kyseessä.

Aiheesta tekevät ajankohtaisen sosiaalisen median ja informaatiovaikuttamisen synnyttämät tiedonsaantiin liittyvät ristiriidat, se, miten merkittävää on, kuinka näkyviä toimijoita käsitellään mediassa ja esimerkiksi lisääntynyt keskustelu tasa-arvosta ja seksismistä. Tutkielma myös täyttää representaatioiden tutkimuksessa olevaa tutkimusaukkoa suomalaisen politiikan journalismin saralla.

1.2 Aineisto

Tutkielman aineisto koostuu Helsingin Sanomissa julkaistuista pääkirjoituksista, uutisista ja kolumneista. Tutkielmassa tarkastellaan ainoastaan tekstejä, eli kuvat ja videot on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Tutkimusaineiston lähteeksi valikoitui Helsingin Sanomat erityisesti siksi, että se on Suomen laajalevikkisin sanomalehti ja luetuin verkkosanoma-

lehti (Hartikainen, HS 9.4.2020) ja myös perinteisesti arvostettu media. Helsingin Sanomilla on kattava digiarkisto, josta löytyy kaikki uutiset ja toimituksellinen sisältö vuodesta 1990 lähtien.

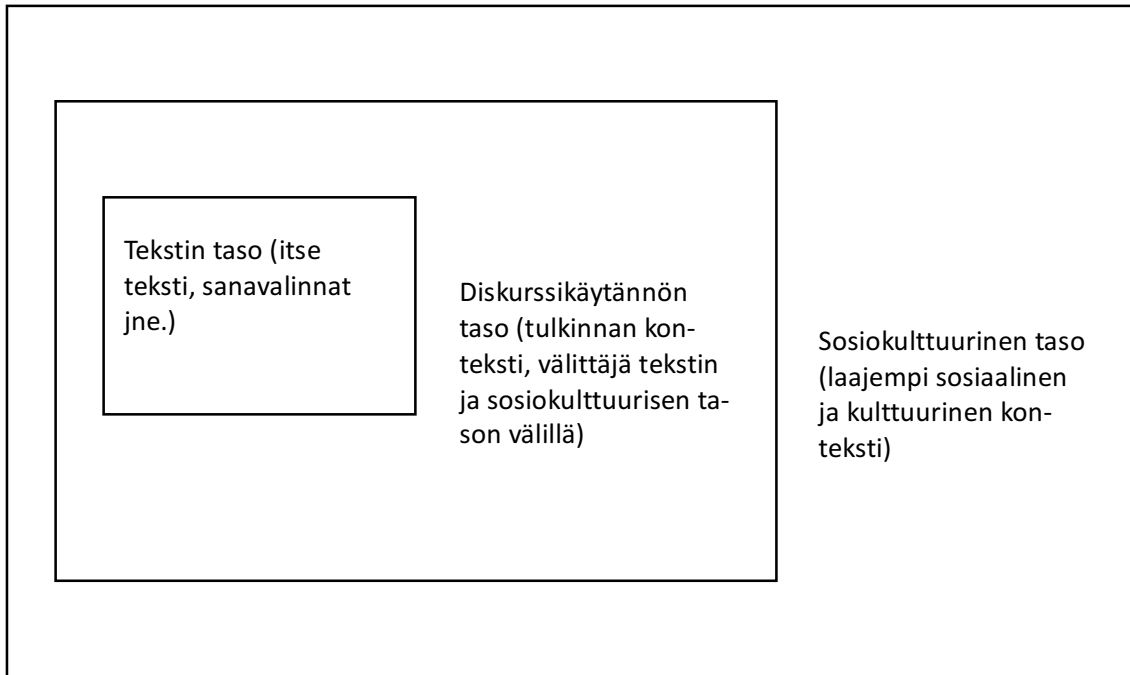
Aineisto on kerätty 1.1.–20.2.2021. Suomella on vuosina 1991–2020 ollut yhteensä 10 pääministeriä, ja heitä käsitteleviä tekstejä on aineistossa neljä pääministeriä kohden, eli yhteensä 40. Aineistoon on sisällytetty pääministeriä kohden mahdollisuuksien mukaan yksi uutta pääministeriä tai hallitusta esittelevä teksti ja kolme muuta, esimerkiksi kauden käännekohtia ja tapahtumia käsittelevää tekstiä. Koska tutkimuksen pääasiallinen tarkoitus ei ole saada tarkkaa kvantitatiivista dataa, aineistoon on valikoitu harkinnanvaraisesti tekstejä, jotka sisältävät mahdollisimman paljon pääministerien toimintaa ja henkilöä koskevaa kuvailua. Pääministerien kausien pituus vaihtelee muutamasta kaudesta kahdeksaan vuoteen, joten teksteissä on keskitytty enemmän mielenkiintoisiin aiheisiin kuin tiettyyn aikahaarukkaan kaudella.

Digiarkistoon on pääsy pääasiassa vain tilaajilla, joten linkejä maksulliseen sisältöön ei ole sisällytetty tutkielmaan, vaan ainoastaan tutkimuksen tueksi tehtyyn Excel-tiedostoon, jossa on luetteloituna myös varsinainen tutkimusaineisto, eli aineistosta poimitut kuvailevat ilmaisut. Liitteessä 1. on kuitenkin luetteloituna kaikkien aineistotekstien osasto, julkaisupäivämäärä ja otsikko.

1.3 Menetelmä

Lähestyn tutkielmassa aineistoa representaatioiden näkökulmasta diskurssianalyysin kehyksessä. Nojaan analyysissa representaatioiden tulkinnassa Fairclough'n (1995, s. 59) kolmitasoiseen analyysimalliin. Kyseinen analyysimalli yhdistää tekstin tasolla havaittavat representaatiot diskurssikäytäntöön ja laajempaan, sosiokulttuuriseen kontekstiin.

Menetelmä sopii journalististen tekstien analysointiin erityisesti siksi, että sen avulla on mahdollista tunnistaa yhteyksiä tekstitason representaatioiden ja sosiokulttuurisen tason välillä. Tässä tutkielmassa käytetty Fairclough'n malli esitetään kuviossa 1:

Kuvio 1. Fairclough'n kolmitasoinen analyysimalli (1995, s. 59).

Fairclough'n (1995, s. 57) mukaan tekstitason analyysi sisältää useimmiten perinteisiä lingvistis-analyttisiä, kuten käytetyn sanaston ja semantiikan, kieliopin, fonologian, kirjoitussysteemin tai tekstuaalisen järjestyksen analyysin piirteitä. Tekstin analyysi on kiinnostunut tekstin merkityksistä ja muodosta yhdessä.

Fairclough (1995, s. 58–59) kirjoittaa, että diskurssikäytännön tason analyysi taas liittyy vahvasti tekstin tuotantoon ja ymmärtämiseen. Fairclough jakaa diskurssikäytännön prosessit kahteen alaosiioon, institutionaalisempiin prosesseihin, kuten mediatekstien tuottamisessa mukana oleviin tuotannollisiin rutiineihin, ja kapeammin diskurssikäytäntöihin, jotka vaikuttavat tekstin tuottamiseen ja ymmärtämiseen.

Fairclough (1995, s. 59–60) näkee diskurssikäytännön tason välittäjänä tekstin tason ja sosiokulttuurisen tason välillä. Fairclough esittää, että sosiokulttuurisen tason piirteet muokkaavat tekstejä diskurssikäytännön tason kautta muokkaamalla diskurssikäytäntöjä, eli tapoja joilla tekstit tuotetaan ja ymmärretään. Nämä muokkaukset näkyvät tekstin tasolla sen piirteissä. Fairclough'n (1995, s. 62) mukaan sosiokulttuurisen tason analyysissä voi tarkastella tapahtumallista kontekstia, laajempaa, institutionaalisten tapojen kontekstia ja vieläkin laajempaa, yhteiskunnan ja kulttuurin kontekstia. Kaikki nämä sosiokulttuurisen tason kerrokset voivat olla relevantteja tietyn tapahtuman ymmärtämisessä.

Tässä tutkielmassa keskitytään yksittäisten pääministerien representaatioita koskevassa analyysissä luvuissa 4.1.1–4.1.10 analyysimallin tekstitasoon representaatioita lingvistis-analyttisesti lähestyen. Löydökset kytketään pidemmälle vietävien johtopäätösten muodostamiseksi myös kommunikatiivisen tapahtuman diskurssikäytännön tasoon, eli mediaan ja journalismiin sekä sosiokulttuuriseen tasoon, eli politiikan muutokseen analyysin yhteenvetoluvussa 4.2 ja sen alaluvuissa. Diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen tason huomioiminen mahdollistaa representaatioiden tarkastelun politiikan journalismin muutoksen näkökulmasta.

Kaikkien Fairclough'n mallin tasojen huomioimista perustelee se, että Fairclough'n (1997, s.) näkemyksen mukaan "tiedotusvälineiden kieltä on analysoitava diskurssina" ja diskurssintutkimuksessa keskiössä ovat tekstissä ja sitä ympäröivässä kontekstissa esille nousevat merkitykset (Lehti ja muut, 2018, s. 19). Myös Valtosen (1998, s. 107) mukaan aineistoa diskurssianalyttisesti lähestyttäessä on otettava huomioon konteksti, jolloin analysoitavana olevaa aineistoa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa tapahtuneena sosiaalisena toimintana.

Analyysin kulku on seuraava: käyn ensin läpi aineiston tunnistuen siitä pääministereitä ja heidän toimintaansa representoivat ilmaisut. Tämä osa analyysia tehdään Fairclough'n mallin tekstin ja kielenkäytön tasolla erityisesti sanavalintoihin ja ilmaisuihin keskittyen.

Listaan kaikki aineistossa esiintyvät pääministereitä ja heidän toimintaansa kuvaavat ilmaisut erilliseen Excel-tiedostoon.

Representoiviksi ilmaisuiksi tunnistetaan tässä tutkielmassa laveasti henkilöä tai hänen toimintaansa kuvaavat ilmaisut. Ilmaisuja ei tunnisteta sanaluokkien avulla esimerkiksi pelkät adjektiivit valiten, vaan kuvailu saattaa olla myös muodossa ”raivostutti AY-liik-keet”, jolloin pääministerin toiminnan representaatiot tulevat niin ikään huomioiduiksi. Joissain tapauksissa aineistoon on sisällytetty myös teksteissä olevia pääministerien si- taatteja sisältäviä virkkeitä, jotka nekin rakentavat pääministeristä kuvaa.

Tunnistus- ja listausvaiheen jälkeen avaan representoivia ilmaisuja esimerkein analyysi- luvuissa 4.1.1–4.1.10, jotka nojaavat yhtäältä politiikan journalismin ja etenkin sen muu- toksen teoriaan ja toisaalta representaatioiden teoriaan sekä Fairclough’n analyysimallin tasoihin. Analyysiluvuissa 4.2, 4.2.1, 4.2.2 ja 4.2.3 tunnistan aineistosta selvimmin esille nousevia kuvailun aiheita tai teemoja ja vertailen pääministereistä rakennettuja repre- sentaatioita. Lisäksi yhdistän Fairclough’n kolmitasoisen analyysimallin hengessä aineis- tossa esiintyvistä representaatioista tekemäni havainnot laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin diskurssin ja sosiokulttuurisen tason käsitteen kautta, sillä esimerkiksi Valto- sen (1998), s. 107) mukaan on tärkeää huomioida kielen käyttö ja sen luomat merkityk- set suhteessa kulttuuriin ja historiaan, itse kielen konkreettisen käytön ulkopuolella ole- vaan maailmaan.

2 Poliitiikan journalismi

Vosin (2018, s. 4) journalistilähtöisen määritelmän mukaan journalismi on sosiaalisesti arvostettua ja rakentunutta sosiaalisesti merkittävien uutisten ja keskustelun luomis- ja jakelutyötä. Teoreettisesta lähtökohdasta Vos (2018, s. 9) määrittelee journalismin joukkoa uskomuksia, muotoja, ja tapoja, jotka ovat mukana sosiaalisesti merkittävien uutisten ja keskustelun luomisessa ja jakelussa. Uutiset käsittelevät yleisimmin lähiaikojen tapahtumia tai esille tulleita asioita.

McNairin (2009, s. 238) mukaan journalismi on ollut olemassa kulttuurisena ilmiönä suunnilleen viiden vuosisadan ajan. Niin kutsuttu aito journalismi syntyi nykyisten demokratioiden syntyessä. Modernin politiikan journalismin perusta luotiin 1600-luvun Iso-Britanniassa käydyn, monarkian ja demokratian tasapainoilun synnyttämän sisällissodan myötä. Kehityskulku oli luonnollinen, sillä journalistit valitsivat puolensa ja osa heistä raportoi tapahtumista muustakin kuin monarkin valitsemasta näkökulmasta. McNair (2018, s. 152) mainitsee kuitenkin, että suuren osan kuluneesta ajasta lehdistö on monissa maissa joko toiminut hallinnon äänitorvena ja tuottanut propagandaa tai ollut haluatun vahvan sensuurin piirissä.

Potterin (2011, s. 76) mukaan vapaata lehdistöä kuvaillaan usein demokratian hapeksi, koska kumpikaan ei voisi selvitä yksin. Hän lainaa ranskalaista politiikan toimittajaa Alexis de Tocquevilleä, joka kirjoitti: "You can't have real newspapers without democracy, and you can't have democracy without newspapers".

Myös Pitkäsen (2010, s. 79) mukaan tiedotusvälineillä on perinteisesti tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä länsimaisessa journalismissa demokraattisissa valtioissa. Näitä tehtäviä ovat esimerkiksi tasapuolinen tiedonvälitys, informatiivisen kansalaiskeskustelun mahdollistaminen ja ylläpitäminen sekä valtaapitävien valvominen. Näissä tehtävissä erityinen rooli on ollut varsinkin eduskuntaan, puolueisiin ja lainsäädäntöprosessiin keskitetyillä journalismilla. McNair (2009, s. 238) painottaa, että demokratiassa, jossa tietoon

perustuvat päätökset ovat tavoittelun arvoinen ideaali, politiikan journalismi on erityisessä avainasemassa. Myös Potter (2011, s. 77) muistuttaa, että uutisten välittämisen lisäksi media palvelee demokratiaa valtionhallinnon poliittista ja juridista valtaa käyttävien elimien vahtijana. Median tehtävä on antaa ääni ihmisille ja varmistaa, ettei enemmistö tallo vähemmistöjen oikeuksia.

Samaa aihetta sivuten Holmberg (2004, s. 29) kirjoittaa, että politiikkaa käsittelevien uutisten ja politiikan journalismin merkittävyys perustuu erityisesti niissä esiintyvien aiheiden merkittävyyteen. Poliitiikkaa käsittelevä journalismi välittää kansalaisille käsityksiä poliittisen päätöksenteon sisällöistä ja tekotavoista. Holmbergin mukaan journalismin sävyt ja journalistien rakentamat kuvat vaikuttanevat kansalaisten mielipiteisiin ja jopa äänestyskäyttäytymiseen.

Kuhnin ja Neveun (2003, s. 23–24) mukaan länsimaiden politiikan journalismia yhdistää kolme tunnuspiirrettä, vaikka maiden välillä onkin eroja. Nämä piirteet ovat politiikan journalismin status jalona tai tärkeimpänä journalismin lajina, uutisten tiedonvälityksen ja ymmärrettävyyden akuuttius sekä raportojien ja raportoinnin kohteiden säännölliset tapaamiset ja siten intensiivinen suhde. Pitkänenkin (2010, s. 79) mainitsee, että politiikan journalismia on perinteisesti arvostettu journalismin kentässä yleisesti paljon, ja että myös politiikan toimittajat tunnistavat tuon aseman.

Suomalaista politiikan journalismia ovat arvostelleet vuosien varrella eri näkökulmista niin sen kohteena olevat poliitikot kuin politiikan asiantuntijat ja toimittajat itse. Ilta-Sanomissa (2009) julkaistun artikkelin mukaan Helsingin yliopiston ja saksalaisen Hohenheimin yliopiston tutkijoiden kyselyssä selvisi, että journalismi on muuttunut sensaatiohakuiseksi ja epäonnistuu monipuolisten sisältöjen välittämisessä. Myöhemmin Koskinen (2016) raportoi Ylen entisen politiikan toimituksen päällikön Pekka Ervastin arvostelevan Ylen toimintaa ja politiikan journalismin tasoa tuolloiseen pääministeriin, Juha Sipilään ja Terrafameen liittyneen kohun seurauksena. Vuoden journalisti Vappu

Kaarenoja (2019) kirjoitti Journalisti-lehdessä siitä, kuinka politiikan toimittajat käsittelevät liian vähän politiikan varsinaisia sisältöjä.

2.1 (Politiikan) journalismin muutos

McNairin (2018, s. 152) mukaan Englannin sisällissodan myötä varhaiset sanomalehdet alkoivat uutisten raportoinnin lisäksi osallistua poliittiseen keskusteluun ja väittelyyn sekä haastaa poliittista eliittiä. Pitkänen (2010, s. 80) painottaa, että demokraattisissa yhteiskunnissa, joissa pidetään säännöllisiä, vapaita vaaleja, on tärkeää taata kansalaisille mahdollisuus saada tietoa ja keskustella poliitikoista ja politiikasta. Tämän julkisen foorumin ylläpito on median tehtävä.

Holmbergin (2004, s. 32) mukaan poliittisen lehdistön aikakaudella ennen käänteen tellyttä 1990-lukua politiikan ja journalismin diskursseja ei käytännössä voinut erottaa toisistaan – uutinen oli tuolloin poliittisen diskurssin välittäjä. Myös Brants (2012, s. 15) mainitsee, että aikanaan poliitikkojen, journalistien ja kansalaisten välinen suhde oli monessa liberaalissa demokratiassa luonteeltaan symbioottinen, sillä kaikki hyötyivät kaikesta. Poliitikot tavoittivat suuren yleisön median kautta tiedottaakseen suunnitelmiaan ja saavutuksistaan ja siten vahvistivat mahdollisuuksiaan uudelleen valintaan, journalistit saivat uutisiin, kolumneihin ja tv-uutisiin poliitikoilta tietoa suoraan politiikan keskiöstä ja kansalaiset saivat tietoa ja välineitä demokratian kansalaisen roolin toteuttamiseen.

Holmbergin (2004, s. 32) mukaan tämä vakiintunut järjestys muuttui 1990-luvulla, kun journalistit eivät enää ainoastaan tarjonneet foorumia poliitikoille, vaan sen sijaan halusivat välittää yleisölle kriittisen ja läpinäkyvän kuvan poliittisesta todellisuudesta. Uutisteksteissä tämä muutos näkyi lisääntyneenä tulkintana ja poliitikkojen sanomisien taustoittamisena.

Toisaalta De Vreese ja muut (2017, s. 1) toteavat, että vaikka uutisten saatavuus ja levikki ovat kuluneen vuosikymmenen aikana laajentuneet, uutisten laskenut laatu on vaikuttanut myös politiikkaan. Ongelmiksi nimetään erityisesti kynnisyiden ja apaattisuuden lisääntyminen sekä yleinen uutisten kaupallistuminen. Oletettavasti tutkijat viittaavat kynnisyiden lisääntymisellä niin kutsuttuihin vaihtoehtomedioihin ja niiden sekä perinteisempien medioiden väliseen vastakkainasetteluun.

Holmbergin (2012, s. 11) mukaan mediajulkisuuden merkityksen kasvu politiikassa 2000-luvulla nosti vahvemmin esille kysymyksen tiedotusvälineiden tasapuolisuudesta. Kun media välittää tiedon esimerkiksi poliittisista teoista ja keskusteluista, poliittisten ratkaisujen onnistuminen riippuu suuresti siitä, miten niitä onnistutaan markkinoimaan suurelle yleisölle julkisuudessa.

Pernaa ja Niemi (2010, s. 10) kertovat politiikan journalismin rajojen hämärtyneen ja hierarkioiden murtuneen 2000-luvulla: kiellettyjä aiheita ei enää ollut. Samalla, kun tyylit ja erilaiset esitystavat lisääntyivät, yksityisen ja julkisen välinen raja hälveni, mediatoimijoiden välinen kilpailu koveni ja mediakuluttaja pääsi lähemmäs poliitikkoja kuin koskaan ennen. Pernaa ja Niemi korostavatkin 1990-luvun muutoksessa erityisesti politiikan aiheiden arkipäiväistymistä muiden uutisaiheiden joukkoon. Tämä muutos poisti poliitikoilta ohjailumahdollisuuksia ja asetti esiin pääsille uusia haasteita.

Pernaa ja Niemi (2010, s. 11) toteavat, että vuonna 2000 säädetyin uuden perustuslain myötä hallituksen muodostamista uusittiin ja siten myös median merkitys poliittisessa vallanjaossa laajeni. Tuolloin eduskuntavaalit muuttuivat yksinkertaistaen pääministerivaaleiksi ja puolueet alkoivat yhä tarmokkaammin taistella suurimman puolueen asemasta. Muutos korosti suurimpia puolueita, niiden puheenjohtajia ja kenties myös niitä viestejä, jotka he onnistuivat kommunikoimaan mediassa. Papathanassopoulos (2009, s. 380) toteaaakin, että median modernisaation aikana on todistettu kehitystä, jossa poliitikkojen ja poliittisten puolueiden vaikutusvalta on pienentynyt ja poliitikot joutuvat

käyttämään enemmän aikaa yrittäessään lisätä vaikutusmahdollisuuksiaan ja näkyvyyttä.

2.1.1 Journalismin kaupallistuminen

Pernaan ja Niemen (2010, s. 10) mukaan politiikan journalismia ei voi tarkastella erillään historiallisista ja yhteiskunnallisista tapahtumista ja muutoksista. Kun poliittisesti sitoutunut journalismi väistyi läpinäkyvämmän journalismin tieltä 90-luvulla, poliitikot joutuivat uudenlaisen tilanteen eteen: oli tavoiteltava julkisuutta myös kaupallisissa medioissa.

Carlson (2018, s. 406) esittelee termin ”measurable journalism” eli mitattava journalismi. Sillä hän viittaa digitaalisiin kanaviin siirtyneeseen, mitattavaan, reaaliaikaiseen, yksilöitävään journalismiin, mutta muistuttaa, että pyrkimys mittaamiseen ei ole uusi. Halu mitata yleisöä on syntynyt jo journalismin ”teollistumisen” aikaan, mutta digitaalisessa muodossa se on huomattavasti helpompaa. Carlson (2018, S. 408) painottaakin, että alan taloudellinen kivijalka on jo pitkään nojannut yleisön mittaamisen kehittämiseen ja tähdännyt mainostajien kiinnostuksen herättämiseen, rahoituksen perustelemiseen sekä positiiviseen vertailuun kilpailijoihin nähden.

Vos ja muut (2017, s. 1009) ovat todenneet, että uskottavuus (tai legitimitetti) ja voiton tuottaminen ovat kaksi pääoman muotoa, joita uutisorganisaatioiden on ollut pidettävä keskenään tasapainossa. Yleisön miellyttäminen vaikuttaa sekä tuottoon että uskottavuuteen ja suosioon, joten journalistien suhde yleisöön on ollut monimutkainen ja muuttunut yhä monimutkaisemmaksi digitaalisuuden ja uusien yleisöjen myötä.

Carlson (2018, s. 407) kertoo, että uutisten levikkiä on mitattu jo pitkään erityisesti suosion nostatuksen ja mainostajien houkuttelun vuoksi, koska levikin nähdään vastaavan kulttuurista merkitystä, vaikuttamismahdollisuutta ja suosiota. Myös televisiokanavat ovat jo vuosikymmeniä mitanneet ja ilmoittaneet katsojalukuja ja käyttäneet niitä me-

nestyksen mittarina. Tämä viittaa siihen, että vaikka kaupallisuuden kerrotaan leimanneen erityisesti 2000-luvun journalismia, ei voida sivuuttaa sitä, että kyseessä on eneminkin kaupallisuuden kiihtyminen ja digitaalisuuden tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen kuin journalismin täysivaltainen ja raju muutos.

2.1.2 Journalismin digitalisoituminen

Kivioja (2018, s. 62) kirjoittaa väitöskirjassaan, että median murros tarkoittaa useimmiten internetin aikana, eli 1990-luvun loppupuolella alkanutta ja 2000-luvulla kasvanutta muutosta, jossa sekä yleisöt että mainostajat siirtyivät perinteisistä tiedotusvälineistä digitaalisiin kanaviin ja alkoivat kiinnostua muistakin kuin tunnetuista mediayhtiöistä. Perinteisemmät tiedotusvälineet seurasivat kehitystä ja siirtyivät myös digitaalisille alustoille. Kivioja tosin huomauttaa, että vaikka tämä kehityskulku liittyi erottamattomasti internetiin, muutos oli alkanut yhteiskunnallisella tasolla jo ennen kaupallisen internetin tuloa. Ylipäätään internetin yleistyminen teki journalismista vähemmän institutionaalista ja mahdollisti muidenkin kuin mediaorganisaatioilla työskentelevien journalistien tuottaman sisällön esille pääsyn, vaikka perinteinen malli onkin yhä enimmäkseen vallalla (Russial ja muut, 2015, s. 301).

Pitkäsen (2010, s. 201) mukaan 2000-luvun alussa suomalaista journalistista kulttuuria muuttivat eniten median kaupallistuminen, taloudelliset paineet ja teknologian kehitys. Jensen ja Helles (2017, s. 16) totesivat seitsemän kiihkeän kehityksen vuotta myöhemmin, että sosiaalinen ja muu digitaalinen media on tuonut tietoisuutemme ja ulottuvillemme monelta–monelle-mallisen sekä kahdenvälisen ja massakommunikaation. Lisäksi monelta–yhdelle-tuottamisesta on tullut osa mediaympäristöä.

Pitkäsen (2010, s. 81) mukaan politiikka ja yhteiskunnallinen elämä muuttuivat 2000-luvun alussa yhä mediavälitteisemmäksi. Tiedotusvälineet vastasivat lähes kaikesta kansalaisten ja politiikan toimijoiden vuorovaikutuksesta, ja tämä lisäsi tiedotusvälineiden yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. Myös Karvonen (2008, s. 36) kirjoittaa samasta ilmiöstä,

tosin termillä medioituminen, niin median ja yhteiskunnan muiden instituutioiden tasolla. Medioituminen tarkoittaa Karvosen (2008, s. 37) mukaan yhtäältä sitä, että ihmiset saavat suurimman osan tiedostaan esimerkiksi politiikasta medioiden välityksellä ja median valitsemassa kehyksessä ja toisaalta sitä, että esimerkiksi politiikka sopeutuu uuteen medialogiikkaan saadakseen asiansa esiin mediassa. Sekä Pitkäsen että Karvosen havaintoja tulkittaessa on kuitenkin huomattava, että kyseisistä tutkimuksista on 11–13 vuotta. Tuolloin sosiaalisen median vaikutus oli vasta parin vuoden kuluttua lisääntymässä älypuhelinien ja eri sovellusten myötä.

Vaikka medialla on yhä suuri valta politiikan julkisen agendan määrittelyssä, se ei siinä enää ole yhtä merkittävä. Wallin (2017, s. 134) mukaan kansalaisjournalismi ja osallistava journalismi ovat vallanneet tärkeän roolin nykypäivän mediaympäristössä, ja ne ovat uutismuotona tulleet tutuiksi ja vakiintuneiksi. Tällaista uutiskentän pirstaloitumista, monenvälisyyttä, kuluttajasta tuottajaksi -kehitystä ja laajentunutta mahdollisuutta tuottaa sisältöä ja kirjoittaa uutisia on ehkä ollut hankala ennustaa 2010-luvun alussa, kun digitaalisyys ei vielä ollut niin vahvaa.

Kansalaisjournalismin ja osallistavan journalismin merkittävydestä ja lisääntymisestä kielii myös esimerkiksi Ahavan (2017) tutkimus, jossa tarkastelun kohteena on uusi uutisia tuottava ryhmä, ”in-betweeners”, välissä olijat. Heitä Ahava kuvailee kansalaisina, jotka eivät työskentele päätoimisesti journalisteina, mutta eivät myöskään kuulu ainoastaan yleisöön. He tuottavat sisältöä ja osallistuvat journalistiseen prosessiin.

Drokin ja Hermansin (2016, s. 540) mukaan journalismi on kuluneina vuosina muuttunut yhä vauhdikkaammaksi juuri älypuhelinien ja mukana kulkevan internetin ansiosta. Tämä on vaikuttanut perinteiseen uutiskierto- ja periaatteessa poistaen uutisten takarajat ja tuoden kuvan ympäri vuorokauden pyörivän uutistuotannon pysähtymättömiä aikatauluineen. Kun nykyistä, vauhdikasta journalismia vertaa Fairclough'n (1997, s. 53) näkemys joukkoviestinnästä – siihen, että sille on ominaista ajallinen ja paikallinen

epäyhtenäisyys, eli teksti tuotetaan eri aikoina ja eri paikoissa kuin missä sitä kulutetaan – on muutos erittäin selkeä.

De Vreese ja muut (2017, s. 301) toteavat, että internetin roolin vahvistuminen on mur-
tanut journalismin instituutiota ja avannut uudenlaisia mahdollisuuksia, määritelmiä ja
haasteita. Myös Zelizerin (2019, s. 344) mukaan journalismin digitaalinen muoto voimis-
taa journalismin vauhtia ja reaaliaikaisuutta, mutta lisäksi mahdollistaa yhä interaktiivi-
semmat osallistumiskokemukset ja monesti myös edullisuuden.

Lawrence ja muut (2017, s. 1220) kirjoittavat, että viime vuosina internetin uusi aikakausi
(Web 2.0) sosiaalisine medioineen ja muine interaktiivisine muotoineen on avannut ylei-
sölle uusia mahdollisuuksia osallistua uutisiin ja osallistumisesta tai sitoutumisesta on
tullut media-alan avainsana. Myös Luce ja muut (2017, s. 268) toteavat, että teknologia
lisännyt osallistumisen mahdollisuuksia esimerkiksi myös marginalisoiduille ihmisille.

2.2 Poliitikot julkisuuden henkilöinä journalismissa

Reunasen ja Harjun (2012, s. 82) mukaan median kasvava rooli politiikassa nähdään mo-
nesti julkisuuden murentumisena, jossa asiakeskeinen julkisuus joutuu väistymään viih-
teellisen, pinnallisen ja yksittäisiin henkilöihin keskittyvän julkisuuden tieltä. Pitkäsen
(2010, s. 104–105) mukaan tämä 2000-luvun alussa tapahtunut politiikan henkilöitymi-
nen ja viihteellistyminen sekä journalismin aiempaa vahvempi paneutuminen poliitikko-
jen yksityiselämään kertoivat median tarpeesta popularisoida politiikkaa maksavalle ylei-
sölle. Pitkänen toteaa, että esimerkiksi poliitikkojen moraaliset ja eettiset väärinkäytök-
set kiinnostavat ihmisiä ja herättävät mediakuluttajissa tunteita.

Journalismin viihteellistymisestä kirjoitti jo vuonna 1997 Fairclough (s. 21), jonka mukaan
jo tuolloin oli näkyvä median sisäisen rakenteen muutos ja asiallisuuden sekä viihteel-
lisyyden välisen rajan häilyminen sekä taloudellinen muutos. Pernaan ja Niemen (2010,

s.181) mukaan 2000-luvun alussa tapahtunut journalismin nopeutumisen, viihteellistymisen ja henkilöitymisen käänne vaikutti myös niin sanottuihin laatumedioihin. Enää eivät poliitikkojen yksityiselämästä olleet kiinnostuneita vain iltapäivä- ja viihdelehdistö, vaan myös laadukkaat mediat alkoivat paneutua poliitikkojen yksityiselämään, kohuihin ja skandaaleihin. Tätä tukee myös Holmbergin (2004, s. 35) käsitys, jonka mukaan politiikan tekijöistä tuli politiikan sisältöä, kun journalismi henkilöityi.

Reunasen ja Harjun (2012, s. 91) tutkimuskyselyssä kävi ilmi, että poliitikot ja aktivistit itse eivät kyseenalaistaneet mediajulkisuuden tärkeyden kasvua yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Myös poliittisen mediajulkisuuden muutos henkilöivämmäksi ja viihteellisemmäksi tunnistettiin. Vaaleja ajatellen henkilökohtainen julkisuus on poliitikoille merkittävää, ja monet poliitikot näkivät ongelmana enemmänkin mediajulkisuuden puuttumisen kuin sen suuren määrän. Samaa aihetta sivuaa Helfer, (2016, s. 233) jonka mukaan mediahuomio on poliitikoille elintärkeää, sillä se määrittelee, mitkä esiin nostetut aiheet todellisuudessa pääsevät poliittiselle agendalle.

Myös Brants (2012, s. 15) kertoo, että poliitikot syyttävät journalisteja politiikan kovan ytimen kadottamisesta ja sen pienentämisestä sensaatioiksi ja skandaaleiksi. Samalla journalistit eivät luota poliittiseen pyöritykseen ja yrityksiin kontrolloida ja ohjata uutisia politiikan ja sen tekijöiden positiivisen esittämisen toivossa. Karvonen (2008, s. 30) toteaa, että poliitikkoja kohdellaan mediassa nykyään samaan tapaan kuin viihdejulkimoita. Journalismi on Karvosen mukaan irtautunut perinteisistä rajoituksista, ja tämän voidaan nähdä heijastavan populaarikulttuurin ja viihteen tuloa journalismiin. Karvonen kutsuu tätä journalismin populaarikulttuuristumiseksi.

Manningin ja muiden (2016, s. 127) mukaan poliitikot demokratioissa pyrkivätkin esittämään itsensä saavutettavina, samaistuttavina ja aitoina yksilöinä. Media edesauttaa tämän rennomman ja samaistuttavan kuvan syntymistä raottaessaan yksityisyyden verhoa näyttäen poliitikoita esimerkiksi lomalla, kotonaan tai perheensä parissa. Tämä on osa poliitikkojen strategiaa päästä lähemmäs kansalaisia, joiden epäluottamus poliitikoita

kohtaan kasvaa, siteet puolueisiin heikkenevät ja äänestysinto sekä osallistuminen vaaleihin ylipäätään laskevat. Myös Karvonen (2008, s. 33) kirjoittaa poliitikkojen yksityiselämän näyttämisestä ja henkilökohtaisten asioiden paljastamisesta mediassa ja toteaa, että ilmiö on kansainvälinen.

3 Representaatio – merkitysten luoja ja välittäjä

Väliverrosen (1998, s. 19) mukaan representaatio tarkoittaa jonkin asian (uudelleen) esittämistä tai edustamista. Viestinnän tutkimuksessa keskiössä on nimenomaan esittäminen. Tämä tarkoittaa sitä, että teksti, kuva tai puhe yksin tai yhdessä esittävät jonkin asian uudelleen.

Paasosen (2010, s. 41–46) mukaan representaatio toisintaa, tuottaa ja rakentaa ymmärryksiä ja näkemyksiä. Sillä, miten jotakin ihmisryhmää, kuten vaikkapa poliitikkoja tai tietyn vähemmistön edustajia representoidaan mediassa, on todellinen vaikutus ihmisten ajatuksiin ja tapoihin hahmottaa muita ja itseämme osana yhteiskuntaa. Pietikäinen ja Mäntynen (2006, s. 53–63) näkevät representaation todellisuutta rakentavien diskursioiden ja yhteiskunnallisen sekä historiallisen kontekstin leikkauspisteenä. Myös Hall (2013, s. 1) määrittelee representaation osana prosessia, jossa merkitys tuotetaan ja välitetään kulttuurin jäsenten kesken. Cambridge-sanakirjassa (2020) tässä tutkielmassa tarkoitettu representaatio kuvataan tapana, jolla joku tai jokin esitetään tai kuvaillaan.

Hallin (1997, s. 15, 17) mukaan representaatiot yhdistävät merkitykset ja kielen kulttuuriin. Hall (1997, s. 1, 17–18, 27) kuvailee kulttuuria jaetuiksi merkityksiksi ja kieltä ensisijaiseksi merkitysten rakentamisen välineeksi. Asioille annetaan kielessä merkityksiä representoimalla niitä. Tällöin tuotettu representaatio yhdistää mielessä olevan asian kieleen. Sillä voidaan viitata konkreettiseen esineeseen, vaikkapa pöytään, mutta lisäksi abstrakteihin käsitteisiin, kuten tunteisiin.

Hallin (1997, s. 15) mukaan representaatiosta on olemassa kolme käytettyä teoriaa, reflektiivinen, intentionaalinen ja konstruktionistinen teoria. Näistä konstruktionistinen lähestymistapa on eniten viime vuosina vaikuttanut kulttuurintutkimukseen. Lisäksi konstruktionistinen perspektiivi ottaa huomioon kielen julkisen ja sosiaalisen luonteen ja pääpainotus on siinä, että kielen avulla tuotetaan ja välitetään merkityksiä. Tässä tutkielmassa nojataan representaation konstruktionistiseen määritelmään.

Lehtosen (1996, s. 44–45) mukaan representaatio on käsitteenä moniselitteinen. Etymologisesti representaatio tarkoittaa jonkin saattamista uudelleen läsnä olevaksi, mutta kyseisellä määritelmällä voidaan tarkoittaa kahta eri asiaa. Yhtäältä representointi on fyysistä edustamista, vaikkapa sitä, kun poliitikot edustavat äänestäjiään ja toisaalta representaatio tarkoittaa edellä mainittua jonkin tai jonkun kuvaamista tai esittämistä. Jälkimmäinen tapa käsittää representaatio on se, johon tässä tutkielmassa lingvistiikan näkökulmasta nojataan. Fairclough'n (1997, s. 136) mukaan representationaalisten prosessien analysointi sisällöistä on oikeastaan selvitys siitä, millaisia valintoja on tehty. Nämä valinnat ovat tämän tutkielman kiinnostuksen keskiössä.

3.1 Diskurssit ja diskurssianalyysi

Valtosen (1998, s. 97) mukaan diskurssi tarkoittaa yksinkertaisimmillaan kiinteää merkityssuhteiden systeemiä, jonka puitteissa tietynlaista todellisuutta on mahdollista tehdä ymmärrettäväksi. Sosiaalinen todellisuus muodostaa merkityssysteemien joukon ja erilaisten diskurssien kentän. Diskurssia ei voi pitää samana kuin keskustelun aihetta: esimerkiksi jääkiekosta puhuttaessa ei ole kyseessä jääkiekkodiskurssi. Diskurssi ei myöskään tarkoita mielipidettä, eikä tekstejä diskurssianalyttisesti lähestyttäessä etsitä aineistosta kannanottoja.

Diskurssin käsite on muuttunut laajemmaksi ja epämääräisemmäksi sen suosion kasvetua kielitieteen ja yhteiskuntatieteiden aloilla (Luukka, 2000, s. 133). Lehtosen (1996, s. 69) mukaan diskurssilla voidaan viitata sekä siihen, että kuvataan merkityksiä tuottavaa vuorovaikutuksellista prosessia että tämän prosessin lopputulokseen. Pietikäinen ja Mäntynen (2006, s. 192) esittävät, että diskurssit yhtäältä vaikuttavat ympäröivään maailmaan ja toisaalta ympäröivä maailma vaikuttaa diskurssihin, aivan kuten representaatioidenkin kohdalla on. Fairclough'n (2003, s. 26) mukaan diskurssin ja representaation käsitteet kietoutuvat yhteen, sillä representaatioita tuotetaan diskurssin avulla. Diskurssi tarkoittaa sellaista sosiaalista käytäntöä, jonka kontekstissa representaatio tuotetaan.

Jokisen ja muiden (1993, s. 9) mukaan kielen käyttöä voidaan analysoida kahdesta eri näkökulmasta, joko todellisuuden kuvana tai sen rakentamisena. Ensimmäistä kutsutaan realistiseksi näkökulmaksi ja se perustuu siihen oletukseen, että kielen käyttö on tiedon saamisen väline. Toista kutsutaan sosiaalisesti konstruktionismiksi, ja siinä kielen käyttö ei ole silta todellisuuteen vaan osa sitä. Tässä pro gradu -tutkielmassa tukeudutaan jälkimmäiseen tulkintaan eli sosiaaliseen konstruktionismiin, kuten yleensäkin diskurssianalyttisesti sisältöjä lähestyvissä tutkimuksissa.

Pietikäisen (2000, s. 192–193) mukaan diskurssianalyysi on paitsi kielitieteellistä, myös yhteiskuntatieteellistä. Kieltä analysoimalla selvitetään ilmiöiden diskursiivista ulottuvuutta, kun taas kielen ilmiöt voidaan liittää osaksi suurempia kokonaisuuksia yhteiskunnan näkökulmasta. Diskurssianalyysin keskiössä on kielenkäyttö, johon viitataan laajassa merkityksessä termillä diskurssi. Siinä tarkastelun kohteena on kielenkäyttö kontekstissaan sekä kielen, sosiaalisten rakenteiden ja tapahtumien välinen suhde. Jokinen ja muut (1993, s. 9–10) mainitsevat, että diskurssianalyysi on sellaista kielen käytön ja muiden merkitysvälitteisten toimintojen tutkimusta, jossa analysoidaan sosiaalisen todellisuuden tuottamista erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.

Valtosen (1998, s. 99) mukaan diskurssianalyttisessä traditiossa ajatellaan, ettei mikään diskurssi yksin voi konstruoida todellisuutta, vaan merkityksellistävät systeemit määrittyvät ja rakentuvat vain suhteessa toisiinsa. Valtosen esimerkin mukaan vaikkapa punaista ei voi mieltää punaiseksi, ellei sille vastapainona ole olemassa muita värejä.

Jokinen ja muut (1999, s. 86) erottavat toisistaan kriittisen ja analyttisen diskurssianalyysin. Ne ovat muutoin samankaltaisia ja lähestyvät samoja asioita samoilla tavoilla, mutta lähtökohdat eroavat hieman toisistaan. Kriittisen diskurssianalyysin ytimeen kuuluu useimmiten oletus jonkinlaisten alistussuhteiden olemassaolosta ja näiden rakenteiden näkyväksi tekeminen. Analyttisessä diskurssianalyysissä lähtökohtana on enem-

mänkin tiukka aineistolähtöisyys ja vähäiset ennakko-oletukset. Tähän nojaten tutkielmani lähestymistapa on melko ennakko-odotuksettomana lähempänä analyyttistä diskurssianalyysia kuin kriittistä diskurssianalyysia.

Jokinen ja muut (1993, s. 18–19) käsittelevät aihetta kielen näkökulmasta. Heidän mukaansa kieli toimii sosiaalisen todellisuuden rakentajana, eli kieli ei vain kuvaa maailmaa, vaan merkityksellistää, järjestää ja rakentaa, uusintaa ja muuttaa meitä ympäröivää todellisuutta. Kielellä ei siis vain kuvailla todellisuutta, vaan konstruoidaan ja merkityksellistetään puheemme ja kirjoituksemme kohteita. On lisäksi huomattava, että sanat ovat konstruktivisia myös siinä mielessä, että ne ovat kulttuuri- ja ymmärryssidonnaisia, ja käytetyt sanat antavat kohteilleen piileviä oletuksia siitä, mikä niille on normaalia tai luonnollista.

Myös Lehtonen (1996, s. 158) kirjoittaa, että kullakin tekstillä on aina kontekstinsa, ja jokainen sisältö liittyy aina muihin teksteihin ja inhimillisiin käytäntöihin. Merkitys ei riipu ainoastaan tekstistä itsestään, vaan myös sitä ympäröivästä kontekstista ja maailmasta, jossa tekstiä ymmärretään. Samaa mieltä on Väliverronen, (1998, s. 18) jonka mukaan kielenkäyttö ja merkitysten tuottaminen ovat aina yhteydessä tiettyyn sosiaaliseen ja historiallisesti muuttuvaan kontekstiin.

Tämä perimmäinen asenne ja näkökulma kantaa tutkielmani läpi, ja lähestyn luvuissa 4.1.1–4.1.10 pääministereistä rakennettuja representaatioita siitä lähtökohdasta, että käytetty kieli ei ainoastaan kuvaile heitä ja tapahtumia, vaan myös muoaa yleisön käsityksiä ja siksi on niin merkityksellistä, mitä pääministereistä kirjoitetaan. Ilmiötä voi nimittää ”kielen käytön seurauksia tuottavaksi luonteeksi”, eli lausumat paitsi väittävät jostain todellisuudesta, myös rakentavat todellisuutta (Jokinen ja muut, 1993, s. 41).

Fairclough'n (1995, s 54) mukaan kielen- ja vallankäytön välinen suhde ei aina ole kovin selkeä yleisölle, vaikka oikeasti ja lähemmässä tarkastelussa suhde näyttäytyy erittäin tärkeänä vallan näkökulmasta. Valta liittyy kielen maailmaa muovaavaan luonteeseen.

Diskurssianalyttinen lähestymistapa kieleen pitää sisällään kolme pääpilaria: merkitykset, kulttuurisuuden ja kommunikatiivisuuden, (Jokinen ja muut, 1999, s. 55) hieman samoin kuin luvussa 1.3 käsitellyssä Fairclough'n mallissa kielen taso, diskurssikäytännön taso ja sosiokulttuurinen taso.

Jørgensenin ja Phillipsin (2002, 61) mukaan diskursiiviset käytänteet, joiden avulla tekstejä tuotetaan ja kulutetaan, ovat tärkeä sosiaalisen kanssakäymisen muoto, joka osallistaa rakentaa sosiaalista maailmaa ja suhteita. Luvussa 3 käsitellyt representaatiot ovat yksi esimerkki tavasta rakentaa ja kuvata maailmaa ja sen ilmiöitä. Tässä tutkielmassa ovat keskeisessä roolissa pääministerien representaatiot, jotka yhtäältä rakentavat ja toisaalta kuvaavat pääministereitä henkilöinä ja kenties myös median ja pääministeri-instituution välistä suhdetta.

3.2 Poliitikkojen representaatiot journalismissa

Fairclough'n (1997, s. 10) mukaan medioilla on vaikutus ihmisiin, koska ne välittävät tietoa, muovaavat näkemyksiä ja niillä on vaikutus arvomaailmaan, suhteisiin ja oman itsen kokemiseen. Medioiden vaikutus näkyy myös siinä, mitkä asiat koetaan merkityksellisinä tai tärkeinä ja mitkä turhina.

Luce ja muut (2017, s. 266) ovat samaa mieltä kirjoittaessaan, että mediaorganisaatiot vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka yhteiskunnan näkemykset esimerkiksi sosiaalisesta epätasa-arvosta muovautuvat. Myös marginalisoitujen ryhmien representaatiot mediassa hallitsevat julkista diskurssia. Representaatiot siis kietoutuvat journalismiin tiiviisti kuten journalismikin laajempiin diskursseihin.

Tulkintaan osaltaan yhtyvää Pietikäinen (2010, s. 191) kirjoittaa, että ylipäätään kielen merkitys on kasvanut nyky-yhteiskunnassa ja se on päätöksenteon ja politiikan väline. Tiedotusvälineet ovat vastuussa eri elämänalueiden tapahtumien välittämisestä ja samoin ne vaikuttavat näihin elämänalueisiin.

Fairclough'n (1997, s. 13) mukaan representaatioiden tuottamiseen liittyy aina valinta siitä, mitä siihen sisällytetään ja mitä ei. Tämä valinta luonnollisesti vaikuttaa medioiden tapauksessa siihen, millaisena representoitu asia näyttäytyy. Huolimatta luvussa 2.1 käsitellystä medioiden vaikuttavuuden hienoisesta laskusta niillä on tähän Fairclough'n näkemykseen pohjaten yhä valtaa siinä, millaisen kuvan yleisö vaikkapa pääministeristä saa.

Pietikäisen (2000, s. 191) mukaan kieli on nykyään poliittinen areena, jossa voi tuoda esiin, merkityksellistää tai jättää käsittelemättä esimerkiksi yhteiskunnallisia tapahtumia ja toimijoita. Näillä valinnoilla voidaan muokata esimerkiksi tekstin yksityiskohtia hyvinkin erilaisiksi. Paasosen (2010, s. 40) mukaan esimerkiksi missit representoivat paitsi naiskauneutta, myös kansakuntaa – arvot ja yhteisöt saavan missistä itselleen symbolin. Hieman samanlaisena hahmona voi nähdä pääministerin, joka kantaa mukanaan erilaisia merkityksiä niitä pyytämättä. Pääministeri tai muu eturivin poliitikko edustaa paitsi itseään, myös muita ihmisiä niin hyvässä kuin pahassa. Menestynyt poliitikko voidaan nähdä alallaan paljon saavuttaneena ja onnistuneena henkilönä, mutta on useimmiten myös ulkopuolelta pakotettu edustamaan omaa viiteryhmäänsä, esimerkiksi tiettyä etnisyyttä, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista tai perhetaustaa. Kielessä ja journalismissa voidaan tehdä valintoja siitä, mitä näistä asioista näytetään.

Poliitikkojen representaatiot journalismissa nähdäkseni kuvastavat aikakautta hyvin, ja niistä voidaan päätellä esimerkiksi, millaisia ominaisuuksia pidetään yhteiskunnan johtavissa asemassa oleville henkilöille suotuisina.

4 Pääministerien representaatiot Helsingin Sanomissa

Tulevissa luvuissa tarkastelen pääministerien kuvailuja ja niiden avulla rakennettuja representaatioita aineistossa. Ensin syvennyttään yksittäisten pääministerien kuvailuihin ja niistä rakentuviin representaatioihin. Tämän jälkeen siirryn kokoamaan yhteen pääministeriestä rakennettuja representaatioita. Huomio kohdistuu tuossa yhteenvetoluvussa erityisesti representaatioissa toistuvasti tai selkeästi esille nouseviin aiheisiin ja siihen, kuinka linjassa tulokset ovat tutkielman teorian kanssa.

Aineistosta nousevat selkeästi esiin politiikan journalismin henkilöityminen ja viihteellistyminen. Myös pääministerien luonteiden kuvaaminen on huomattavaa. Mielenkiintoinen seikka on, että kuvailu muuttuu niiden pääministerien kohdalla, jotka tekivät kaudellaan virheitä, jotka johtivat kokuun. Aineistossa on myös havaittavissa jonkin asteista sukupuolittavaa kieltä.

4.1 Pääministerien representaatiot

Luvuissa 4.1.1–4.1.10 avaan esimerkkien avulla pääministerien ja heidän toimintansa kuvailuja sekä niistä rakentuvia representaatioita aineiston teksteissä. Jokaiselle pääministerille on oma alalukunsa analyysin selkeyttämiseksi. Yksittäinen tarkastelu antaa selkeän kuvan kunkin pääministerin representaatiosta ja mahdollistaa myös kuvailujen ja esimerkiksi journalismin muutoksen järjestelmällisen tarkastelun myöhemmin yhteenvetoluvussa. Olen muodostanut analyysin perusteella kustakin pääministeristä tiiviin luonnehdinnan ja nimennyt alaluvut luonnehdintojen mukaisesti.

Kaikista pääministereistä ei löytynyt esittelyjuttua, mikä on harmillista, sillä ne olivat kuvailujen kannalta hedelmällisiä niiden kohdalla, joista sellainen löytyi. Syvemmän tarkastelun tuloksena kävi ilmi, että neutraalista ja laadukkaasta maineestaan huolimatta Helsingin Sanomissa käytetään paljon kuvailevaa kieltä. Juttutyypit toki vaikuttaa asiaan, ja uutiset ovat huomattavasti neutraalimpia kuin esimerkiksi pääkirjoitukset.

4.1.1 Esko Aho – asiallinen ja nuori ammattipoliitikko

Esko Aho toimi Suomen pääministerinä 26.4.1991–13.4.1995 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 53 Ahoa ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä. Ahosta rakentuu aineistossa osaava ja asiallinen, mutta muuten jollain tavalla vaisu kuva.

Eräässä aineiston jutussa kuvaillaan esimerkiksi Ahon osallistumistyyliä vaalikeskustelussa ja yleisesti poliitikkona, kuten esimerkeissä (1) ja (2):

- (1) Aho oli jo tylsän vaalikeskustelun valopilkku, asiallinen ja kiihkoton. (HS Kulttuuri)
- (2) Hän käyttää varsin vähän kielikuvia, eikä viljele lainkaan perinteisiä ideologisia fraaseja, sillä päämääränä on eräänlainen kuvaton, toiminnan kieli. (HS Kulttuuri)

Valopilkku on itsessään selvästi myönteinen kuvaus ihmisestä. Esimerkissä (1) Aho rinnastetaan muihin keskustelun osallistujiin nähden keskustelun seuraamiskokemusta parantaneena osallistujana. Ahoa kuvaillaan valopilkkun ominaisuutta selittäen myös *asialliseksi ja kiihkottomaksi*, joiden voitaneen tässä yhteydessä käytettyinä katsoa olevan kansansa asiaa ajavalle poliitikolle suotuisia piirteitä. Vaikka asiallinen ja kiihkoton kertoisivatkin rauhallisesta ja jonkun mielestä kuivakasta poliitikosta, ne ovat riittävän elävät ilmaisut välttämään tuon mielikuvan. Toisaalta asiaton, törkeä ja kiihkeä tai intohimoinen kertoisivat tarinaa aivan erilaisesta henkilöstä. Näissä sanavalinnoissa piilee journalismin todellinen vaikutus.

Esimerkissä (2) kerrotaan, ettei Aho *viljele lainkaan perinteisiä ideologisia fraaseja*, ja että hänen päämääränään on *kuvaton, toiminnan kieli*. Tämä kuvailu esittää hänet erillään muista poliitikoista ja ideologisten fraasien käyttämättömyyden hyvänä asiana. Toisaalta Ahon indikoidaan esimerkissä (3) olevan ehkä jo liian vakava:

- (3) ...hän istuu niin hyvin vakavoituneeseen, menneistä vuosista huonoa omaatuntoa kantavaan ilmapiiriin. (HS Kulttuuri)

Vaikka tietynlainen asiallisuus ja asioiden vakavasti ottaminen ovat poliitikolle todennäköisesti hyviä ominaisuuksia, liiallinen vakavuus aiheuttaa kielteisiä tunteita. Ahoa kuvaillaan aineistossa myös esimerkiksi luonteeltaan *täsmälliseksi* ja *asialliseksi* ja hänen sanotaan olevan *täysiverinen poliitikko*.

Liiallista poliitikkoutta on ilmeisesti kuitenkin syytä välttää, sillä Ahoa kuvaillaan aineistossa myös muun muassa henkilöksi, joka välttää visusti *täysipäiväisen poliittisen eläimen leimaa*. Annalan (2018, s. 31) mukaan yksittäiset representaatiot liittyvät representaatiojärjestelmään, vuosikymmenten ja -satojen aikana kertyneiden kuvien, tekstien ja arvottamisen kokonaisuuteen. Ahon kuvaamisen poliitikkona, joka ei ole kuitenkaan liian poliitikko, voi nähdä liittyvän ehkä melko uuteen representaatiojärjestelmään, jossa oikeanlainen poliitikko tasapainoilee ammattipoliitikkouden ja kansalaiselle näyttäytyvän rehellisyyden ja läpinäkyvyyden välimaastossa.

Jutussa käsitellään myös Ahon tyyliä, kuten esimerkissä (3), jossa viitataan tiukkoja lausuntoja suomalaisten tyyllittömyydestä antaneeseen Lenita Airistoon:

- (4) Aho on juuri sellainen suomalainen mies, jonka Lenita Airistokin päästäisi Eurooppaan. (HS Kulttuuri)

Virkkeessä kaikesti viitataan Ahon olevan niin hillitty ja kenties tyylikäskin, ettei edes Airistolla olisi hänestä pahaa sanottavaa.

Tyylin lisäksi aineistossa nousee esille Ahon nuorekkuus jokseenkin hyvänä ominaisuutena, mutta varsinaista nuorta ikää ei nähdä yksinomaan hyvänä piirteenä poliitikolle, kuten esimerkeissä (5) ja (6):

- (5) Ahon kohdalla ei nuoruus ole mikään valtti, sillä me olemme saaneet tarpeeksemme poliittisista broilereista, eikä aika muutenkaan suosi enää yksipuolisesti nuoruutta. (HS Kulttuuri)
- (6) ...kuuluu ikäluokkaan, jolla on mielestään vastaus jokaiseen kysymykseen. (HS Kotimaa)

Ottaen huomioon, että Aho oli pääministerikautensa aloittaessaan jo 36-vuotias, hänen esittämisenä hyvin nuorena on erikoista. Toisaalta Ahon hallituksen puolueiden vetäjien tai tärkeimpien ministerien keski-ikä oli 44, joten siinä joukossa Aho toki oli suhteellisen nuori (Saarinen 2019). Esimerkissä (5) todetaan, *ettei nuoruus ole valtti*, Aho rinnastetaan *poliittiseen broileriin eli keltanokkaan* ja todetaan, *ettei aika enää suosi nuoruutta*. Esimerkissä (6) Ahon sanotaan *kuuluvan ikäluokkaan, jolla on mielestään vastaus jokaiseen kysymykseen*. Nuoruus rinnastetaan esimerkeissä siis kokemattomuuteen ja ylimielisyyteen.

Eräässä aineiston jutussa Aho esitetään erikoisessa, yltyömyönteisessä valossa. Kyseessä on juttu Ahon Ruotsin-vierailusta. Esimerkeissä (7) ja (8) kiteytyy näkemys Ahon onnistumisesta vierailun aikana:

- (7) Hän ei kertaakaan erehtynyt ulos viralliselta kurssilta. (HS Kotimaa)
- (8) Hänet otettiin vastaan virallisena vieraana. Päivällispuheessaan Aho sanoi saapuneensa toiseen kotiinsa, ei vieraaseen maahan. (HS Kotimaa)

Esimerkin (7) mukaan *Aho ei erehtynyt kertaakaan ulos viralliselta kurssilta*. Ilmaisu viittaa oikeanlaisiin käytöstapoihin ja itsensä hillitsemiseenkin. Aho siis pysyi koko matkan asiassa ja oli muutenkin hyvä vieras. Ahon arvovaltaisuutta ja toisaalta pääministerin suosiota kuvastaa esimerkin (8) maininta siitä, kuinka hänet *otettiin vastaan virallisena vieraana*. Päivällispuheen kuvailu antaa ymmärtää, että Aho on tahdikas ja kohtelias henkilö, joka ottaa isäntänsä huomioon.

Samassa tekstissä Ahon kuvaillaan *esiintyneen luontevasti ja puhuneen selkeää ruotsia*, kun taas Ahoa Suomesta ”seurannut” valtuuskunta häiritsi saapumistilanteessa kansallislaulun kuuntelua. Tämäkin juttu siis kuvaa Ahon tyylikkäänä ja sivistyneenä, kun taas muut Ruotsissa vierailleet suomalaiset ovat olleet jossain määrin häiriöksi.

Aho representoidaan aineistossa asiallisena, taidokkaana ja sopivasti poliitikkomaisena, mutta myös ajoittain liiankin vakavana ja kenties itsetietoisena kaikkine vastauksineen kysymykseen kuin kysymykseen. Myös Ahon nuoruus nostetaan esiin useampaan otteeseen sekä hyvänä että huonona ominaisuutena pääministerin virassa. Ahosta rakennetusta representaatiosta voidaan päätellä, että nuoruus ei välttämättä ole toivottava piirre poliitikossa, vaikka tuoreet näkökulmat ja uudet tavat tehdä asioita ehkä ovatkin. Herää kysymys siitä, onko poliitikon ikinä mahdollista miellyttää kaikkia ja täyttää kaikki kriteerit.

4.1.2 Paavo Lipponen – tiukka auktoriteetti ja mediapelaaja

Paavo Lipponen toimi Suomen pääministerinä 13.4.1995–15.4.1999 ja 15.4.1999–17.4.2003 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 39 Lipposta ja hänen toimintaansa kuvaavaa tai arvottavaa ilmaisua tai virkettä.

Lipposen pääministerikauden ensimmäisenä päivänä julkaistussa, uutta hallitusta esittelevässä jutussa Lipponen esitetään erikoisella tavalla sekä myönteisesti että aiempaa huonoa mainetta korostaen. Tämän voi nähdä esimerkeissä (9) ja (10):

- (9) Lipponen on pitkän linjan poliitikko, mutta ministerinä hän on untuvikko... (HS Kotimaa)
- (10) Uusi nousu alkoi 1993, kun ikuinen häviöjä valittiin Sdp:n puheenjohtajaksi. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (9) Lipposen kuvaillaan olevan sinänsä pätevä – *pitkän linjan poliitikko* – mutta silti *ministerinä täysin kokematon*. Tässä tutkielmassa käsiteltävistä pääministeristä kolmella ei ollut aiempaa hallituskokemusta, eli seitsemän pääministeriä oli toiminut muuna ministerinä aiemmin (Valtioneuvosto 2021). Lipposen lisäksi untuvikkojoukossa olivat Aho ja Sipilä. Lipposta tituleerataan jutussa myös *ikuiseksi häviäjäksi*, kuten esimerkiksi (10). Aineistossa ylipäätään on havaittavissa Lipposesta maalattu kuva entisenä epäonnistujana, joka lopulta onnistuu kääntämään vaikeudet voitoksi.

Eräässä myös aivan pääministerikauden alussa julkaistussa aineiston tekstissä Lipposesta annetaan sellainen vaikutelma, että hän onnistui kääntämään huonontuneen julkisuuskuvansa itseironian ja jonkinlaisen raadollisen rehellisyyden avulla voitoksi. Kyseessä oli Sdp:n tapahtuma, jossa Lipponen vertasi itseään Moosekseen sanoessaan ”Saatan olla hidaspuheinen, mutta niin oli Mooseskin” (Uimonen 1995). Mooses-episodia käsiteltiin aineistossa esimerkkien (11) ja (12) mukaisesti:

- (11) Lipposen omienkin silmissä lähes säälittäväksi rapautunut imago muuttui kuin taikaiskusta positiiviseksi ja hänen pääministeriytensä eteen kasaantuneet esteet kaikkosivat kuin Punainenmeri muinoin Israelin kansan edestä. (HS Sunnuntai)
- (12) Lipponen myönsi avoimesti heikkoutensa, mutta teki siitä samalla hyveen, jolla on tällä hetkellä vetovoimaa sujuviin sananselittäjiin kyllästyneiden ja tiedotusvälineisiin entistä kriittisemmin suhtautuvien kansalaisten keskuudessa. (HS Sunnuntai)

Esimerkeissä (11) ja (12) korostuva *heikkoudesta vahvuudeksi* -näkökulma kantaa koko tekstin läpi ja on huomattavaa, että Lipposen kuvaillaan esimerkiksi (11) *muuttaneen lähes säälittäväksi rapautuneen imagonsa* pelkästään tämän älykkään mediapelin avulla. Lipponen kuvataankin aineistossa ovelana ja mediaa taidokkaasti hyödykseen käyttävänä poliitikkona, joka hallitsee diskurssia, eikä diskurssi häntä. Tämä on nähtävissä esimerkeissä (13 ja (14):

- (13) Kiinnostavinta Mooses-episodissa oli se, että Lipponen löi median sen omassa pelissä. (HS Sunnuntai)
- (14) Lipponen käytti "viholliseksi" osoittautunutta televisiota hyväksi ja puhui suoraan äänestäjille. Ja kun vastakaikua tuli, Lipponen yltyi jopa naureskelemaan avoimesti väitteille siitä, ettei hänessä muka ole "seksiä". (HS Sunnuntai)

Sekä Lipposen tempauksen arviointi esimerkeissä (13) ja (14) että Lipposen *naureskelu mediaseksikkyydestään* nostavat mieleen ajatuksen politiikan henkilöitymisestä ja medioitumisesta 90-luvulla. Kuten luvussa 2.2 todetaan, politiikan tekijöistä tuli politiikan sisältöä, kun journalismi henkilöityi (mm. Holmberg 2004, s. 35).

Lipponen näyttäytyy aineistossa myös tiukkana ja asemansa tuntevana. Tätä heijastelevat hyvin esimerkit (15) ja (16):

- (15) Pääministeri Paavo Lipponen (sd) on ryhtynyt paimentamaan hallituksensa ministereiden ja hallitusryhmien edustajien julkisia esiintymisiä. (HS Kotimaa)
- (16) Perjantaina Lipponen ripitti talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa kulttuuriministeri Claes Anderssonia (vas) tämän opintotukipuheista. (HS Kotimaa)

Lipposesta piirtyy esimerkeissä pääministerinä ankara kuva. Sanavalinnat, kuten *paimentaminen* esimerkissä (15) ja *ripittäminen* esimerkissä (16), kuvaavat ylhäältä alaspäin tapahtuvaa toimintaa. Sanat antavat ymmärtää pääministerin suhtautuvan hänen ja muiden ministerien väliseen valtasuhteeseen hierarkkisesti ja käyttävän auktoriteettiaan hallituksen johtajana hyväkseen, kun haluaa. Luonteen lisäksi aineistossa on kuvailtu Lipposen asiantuntemusta ja ammatillista käyttäytymistä. Tämä on nähtävissä esimerkeissä (17) ja (18):

- (17) Pääministeri Paavo Lipponen, joka yhteen aikaan toimi Ulkopoliittisen instituutin johtajana, on odotetusti ottanut jämerän roolin ulkopoliittisten puheenvuorojen käyttäjänä.

- (18) Lipposen kyky pohdiskella turvallisuuspolitiikan kysymyksiä omintakeisesti on virkistävää.

Tekstissä rakennetaan Lipposesta asiantuntevaa kuvaa: esimerkin (17) mukaan hän *tarttuu puheenvuoroihin jämerästi* ja esimerkin (18) mukaan *pohtii turvallisuuspolitiikkaa toimittajan mukaan virkistävän omintakeisesti*. *Omintakeisuuden* ja *virkistävyiden* mainitseminen johdattelee lukijan näkemään vertailua Lipposen ja muiden poliitikoiden tai edeltäjiensä välillä. Tekstissä kyllä tartutaan Lipposen sanomisiin toisestakin näkökulmasta, mutta toimittaja tuntuu kohtelevan Lipposta hämmentämisineen pehmeästi, kuten esimerkeistä (19) ja (20) voi tulkita:

- (19) Pääministerinä Lipposen on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että hänen lausuntonsa eivät olisi omiaan lisäämään hämmennystä, vaan loisivat selkeyttä tuiki toivottavaan ulkopoliittiseen keskusteluun.
- (20) Lipponen itse aiheutti hämmennystä niin Brysselissä kuin kotimaassa kummastellessaan Länsi-Euroopan puolustusliiton WEU:n roolia ja pyrki myksiä keksiä sille yhä uusia tehtäviä.

Lipponen esitetään tekstissä pohjimmiltaan asiaa puhuvana, ja esimerkissä (19) enemmänkin *toivotaan panostusta ulosannin selkeyteen*. Olisi mielenkiintoista tietää, miten samaista tapahtumaa olisi kuvailtu jonkin toisen pääministerin kohdalla. Toisaalta toimittaja ikään kuin ohjeistaa Lipposta olemaan selkeämpi ja esimerkissä (20) Lipposen kuvaillaan *aiheuttaneen hämmennystä ottaessaan vapauden kummastella WEU:n roolia*.

Aineistossa ylipäätään Lipponen representoidaan tiukkana ja jyrkkänäkin pääministerinä, joka on onnistunut muuttamaan aiemmin huonon tai laimean maineensa suuntaa. Myös pääministerin aseman suorasukainen käyttäminen, vakaiden mielipiteiden ilmaiseminen sekä ministerikollegojen kova johtaminen nousevat esille. Lisäksi Lipposen laajaa asiantuntemusta ja pitkää kokemusta esimerkiksi juuri ulkopoliittisissa asioissa korostetaan jonkin verran. Lipponen vaikuttaa aineiston perusteella erikoiselta hahmolta, joka on tavallaan tylsä ja toisaalta äänekäs auktoriteetti.

4.1.3 Anneli Jäätteenmäki – sitkeä ja kokenut poliitikko

Anneli Jäätteenmäki toimi Suomen pääministerinä 17.4.2003–24.6.2003 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 56 Jäätteenmäkeä ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisuja tai virkettä.

Jäätteenmäki teki historiaa olemalla Suomen ensimmäinen naispääministeri. Luonnollisesti aihetta käsiteltiin mediassa. Pääministeriä ja hänen matkaansa rivikansanedustajasta hallituksen johtoon kuvataan uutta hallitusta esittelevässä jutussa muun muassa sotasananastolla, kuten esimerkiksi (21) voidaan havaita:

- (21) Hän taisteli itsensä puolueen varsinaiseksi puheenjohtajaksi peitoten vastustajansa mennessä tullen. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (21) vaalit näyttävät taistelutantereena, jossa Jäätteenmäen kuvaillaan *taistelleen peitoten vastustajansa mennessä tullen*. Voitokasta representaatiota maalailtiin kauden alussa innokkaasti. Tämä on nähtävissä myös esimerkeissä (22) ja (23):

- (22) Keskustan entiset nokkamiehet asettautuivat nopeasti ruotuun, ja hän saavutti kiistattoman johtajan aseman. (HS Kotimaa)
- (23) ...otti täpärän eduskuntavaalivoiton ja on nyt maan ensimmäinen nainen pääministerinä. Tällä teolla hän jää suomalaisen politiikan historiaan. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (22) Jäätteenmäki näyttää *kiistattomana johtajana*, joka on onnistunut saamaan keskustaa aiemmin johtaneet miehet *ruotuun*, sotasananastoa sekin. Vaikka Jäätteenmäkeen liitetään esimerkissä (23) sanoja, kuten *itseluottamus*, *sitkeys* ja *lujuus*, ja hänen kerrotaan *pelanneen viime vuodet kovaa peliä*, myös jonkinlaisesta heikkoudesta kirjoitettiin jo kauden alussa, kuten esimerkissä (24):

- (24) Hallitustunnustelujen aikana nähtiin lausunnoissaan varovainen ja osin säikky Jäätteenmäki. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (24) Jätteenmäki näytetään aivan erilaisena kuin aiempien esimerkkien taistelutantereella viimeisenä seisova soturi. Häntä kuvataan yllättäen *varovaisena* ja *säikkynä*. Jätteenmäen kuuluisan lyhyt kausi takelteli aineiston jutun mukaan jo kuu- kauden sisällä sen alkamisesta, kun opposition edustaja Kimmo Sasi teki välikysymyksen hallitusneuvottelujen salatusta pöytäkirjasta. Jo tällöin pääministeri kuvattiin lyötynä ja läksytettynä. Tämä näkyy esimerkeissä (25) ja (26):

- (25) Tasan neljä viikkoa myöhemmin Anneli Jätteenmäki istui eduskunnassa aivan toisissa tunnelmissa. Hänen juhlamielensä oli pois pyyhkäisty. (HS Sunnuntai)
- (26) Hallituksen aitiossa Jätteenmäki sai kuunnella kieltä, jollaista pääministerille harvemmin tarjoillaan. (HS Sunnuntai)

Tekstin ja sekä esimerkin (25) että (26) voi tulkita näyttävän Jätteenmäen heikkona. Se, että *ryöpyttämisen* kohteena on *nöyrästi kuunteleva pääministeri*, joka ”saa”, eli joutuu omasta tahdostaan riippumatta kuuntelemaan häneen kohdistettua läksytystä ja *kieltä*, *jollaista pääministerille harvemmin tarjoillaan*, luo tekstissä erittäin epätavanomaisen asetelman.

Representaatioita luotaessa tehdään aina valintoja siitä, mitä näytetään ja mitä ei (mm. Fairclough 1997, s. 13) Valinnat vaikuttavat merkittävästi siihen, minkälaisena representoitu asia näyttäytyy. Jos esimerkkien (25) ja (26) asetelma esitettäisiin niin, että oppositio valitti Jätteenmäelle, joka kuunteli eduskuntaa ja sitten vastasi jotain, Jätteenmäki olisi aktiivinen toimija tilanteessa. Käytetyt sanavalinnat luovat Jätteenmäestä passiivisen ja aran kuvan. Samassa tekstissä tosin mainitaan, että tukea ei Jätteenmäelle tullut hallituskumppani SDP:ltä eikä edes Keskustalta, *oman puolueensa tavallisesti niin räyhäkkäiltä mieskansanedustajiltakaan*, joten tekstissä tavallaan tarjotaan pehmenystä ja selitystä sille, miksi Jätteenmäki oli yksinäisyydessään niin passiivinen.

Jätteenmäen lyhyttä pääministerikautta leimasi nopean eron syy, niin sanottu ”Irak-jupakka”. Rytsän (2006) mukaan Jätteenmäki käytti eduskuntavaaleissa SDP:n lyömiseksi

ulkoministeriön salaisiksi luokiteltuja muistioita. Muistiot pitivät sisällään merkintöjä Paavo Lipposen ja Yhdysvaltojen presidentin George W. Bushin välisistä keskusteluista, joissa puhuttiin Suomen mahdollisesta liittymisestä koalitioon. Varsinaiseksi ongelmaksi Jätteenmäen kannalta muodostui eduskunnalle valehtelevinen ja totuuden kiertely etenkin sen suhteen, kuinka nuo muistiot olivat hänen haltuunsa tulleet. Jätteenmäkeä ja hänen ”pakkoeroaan” kuvaillaan esimerkeissä (27) ja (28):

- (27) Keskustan puheenjohtajan oma eduskuntaryhmä käytännössä pakotti hänet eroamaan, kun pääministeri näytti jääneen verekseltään kiinni väärän todistuksen antamisesta eduskunnan edessä. (HS Pääkirjoitus)
- (28) Omassa selvityksessään eduskunnalle Jätteenmäki ilmoitti painokkaasti kahteen kertaan, että hän ei ollut pyytänyt presidentin neuvonantajalta Martti Manniselta tämän faksilla toimittamia, salaista aineistoa sisältäviä muistioita, vaan ne tulivat hänelle yllätyksenä. (HS Pääkirjoitus)

Jätteenmäki näyttäytyy esimerkissä (27) alhaisen tempun tehneenä roistona. Tähän viittaa *näytti jääneen verekseltään kiinni väärän todistuksen antamisesta*. Artikkelissa kerrotaan esimerkin (28) mukaisesti Jätteenmäen *kiistäneen muistioiden pyytämisen*, mutta myös mainitaan, ettei pääministerin eduskunnalle henkilökohtaisesti antama selvitys ei tyydyttänyt alkuunkaan oppositiota. Teksti maalaa selkeän kuvan: Jätteenmäen peli oli pelattu, vakuutteli hän mitä tahansa, ja siihen viittaa myös esimerkki (29):

- (29) Jätteenmäen pääministerikausi sai mahdollisimman ikävän lopun, mutta ansan Jätteenmäki viritti itse, ja siihen hän myös kompastui. (HS Pääkirjoitus)

Esimerkin (29) *ansan virittämisestä ja siihen itse kompastumisesta* puhuminen voidaan liittää kieroiluun, jollaisena SDP:n painostaminen kyseenalaisella tavalla hankitun tiedon avulla voi nähdä. Ilmaisut ovat kovaa kieltä ja asettavat Jätteenmäen hyvin epäedulliseen valoon. Jätteenmäen vuoristoradan kaltaista nousua ja pääministerikauden ongelmia puitiin vielä kauden viimeisellä viikolla esimerkkien (30) ja (31) tapaan:

- (30) Matkalla hän käväisi porvarihallituksen oikeusministerinä ja nousi ensimmäisenä naisena suuren puolueen puheenjohtajaksi. (HS Kotimaa)
- (31) Nyt hän jää historiaan yhtenä lyhytikäisimmistä pääministereistä; osin siksi, että hän nokitteli liian usein demareita, jotka eivät unohda; osin siksi, että hänen moraalissaan epäiltiin olevan ongelmia. (HS Kotimaa)

Jätteenmäki esitetään esimerkissä (30) henkilönä, joka on *käväissyt oikeusministerinä*. Käväisy-sanalla halutaan ehkä kertoa, että työ vaikutti asiantuntevalle Jätteenmäelle vaivattomalta. Esimerkissä (31) on nähdäkseen havaittavissa pelottomuuden maalailua *demareiden nokittelu* -ilmaisun muodossa. Lisäksi hienosti alkaneelle, ensimmäisen naispääministerin tarinalle maalataan tekstissä poikkeuksellisen surullinen loppu, kun Jätteenmäen todetaan *jäävän historiaan yhtenä lyhytikäisimmistä pääministereistä*.

Vaikka aineistossa käsitellään paljon Jätteenmäen pääministeriyden lopettanutta Irak-jupakkaa, hänestä rakennettu representaatio ei esittele kansakunnan vihollista, vaan monipuolisen poliitikon. Häntä kuvaillaan aineistossa muun muassa *sitkeäksi* ja jopa *jääräpäiseksi* ja hänen kerrotaan *ajaneen aidosti ja innokkaasti tasa-arvoa ja avoimuutta*. Jätteenmäki näyttäytyy aineistossa oman puolueensa hylkäämäksi joutuneena, virheen tehneenä taistelijana. Fernandez-Garcian (2016, s. 143) mukaan on paljon tutkimusnäyttöä, josta voi päätellä lehdistön käsittelevän nais- ja miespoliitikkoja eri tavoin esimerkiksi usein niin, että naiset representoidaan epäedullisemmässä valossa. Tähän tutkielmaan kerätystä Jätteenmäkeä käsittelevästä aineistosta käsin kyseinen päätelmä ei ole ilmiselvä, mutta viitteitä siitä on ja onkin kiinnostavaa nähdä, tuleeko se esiin muiden pääministerien saamiin representaatioihin verrattaessa.

4.1.4 Matti Vanhanen – tylsä mutta salaperäinen hahmo

Matti Vanhanen toimi Suomen pääministerinä 24.6.2003–19.4.2007 ja 19.4.2007–22.6.2010 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 46 Vanhasta ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä.

Matti Vanhanen aloitti pääministerikautensa Anneli Jäätteenmäen jouduttua eroamaan Irak-skandaalin seurauksena. Ilta-Sanomien (2009) mukaan Vanhanen siirtyi toisella kaudellaan pois pääministerin tehtävistä suunnilleen vuotta ennen seuraavien eduskuntavaalien myötä valittavan pääministerin kauden alkua. Varhainen lopettaminen johtui Vanhasen mukaan pitkää toipumista vaativasta jalkaleikkauksesta.

Vanhasen ensimmäisen pääministerikauden alussa julkaistussa esittelyjutussa hänet kuvataan asiantuntijana, mutta myös tylsänä ja ohjelmattomana persoonana, kuten esimerkeistä (32) ja (33) käy ilmi:

- (32) Valtiotieteen maisteri, toimittaja ja neljännen kauden kansanedustaja on ollut keskustan kentällä aina kunnioitettu mies nimenomaan asiantunteuksensa vuoksi. (HS Kotimaa)
- (33) Hänen puhetapansakin on niin tasaisen tylsä, ettei väärille johtopäätöksille jää jatkossa paljon tilaa. (HS Kotimaa)

Titteli ja *pitkän kansanedustajuuden* luettelu esimerkissä (32) korostaa samassa virkkeessä käsiteltyä *asiantuntijuutta* ja *kunnioitettavuutta*. Esimerkissä (33) kuvattu *tasainen tylsyys* on selkeästi läsnä aineistossa muutenkin, joskin sitä vähentää Vanhasen *salaperäisyys yksityiselämänsä tasolla*.

Esittelyjutussa korostetaan Vanhasen laajaa asiantuntemusta muun muassa EU- ja yrittäjäasioissa, mutta myös pohditaan pääministerin *hankalasti luettavia mielenliikkeitä*. Vanhasta kuvaillaan suoraan *Paavo Lipposeen rinnastaen* mieheksi, joka *ottaa kohteliaasti etäisyyttä* ja jonka *kasvoilta on vaikea lukea, mitä hänellä on mielessään*. Myös

pääministerin *tavallisuutta* ja *karismattomuutta* käsitellään monin sanankääntein. On selvää, että Vanhasesta rakennettu kuva on erilainen, kuin mihin monet poliitikot pyrkivät: mediahuomio ja kiinnostavuus ovat poliitikoille elintärkeitä työkaluja agendan ajamisen kannalta (mm. Reunanen ja Harju 2012, s. 91 & Helfer 2016, s. 233).

Aineistossa myös raotetaan aiempien pääministerien kuvailusta poiketen Vanhasen arkielämää ja vahvistetaan samalla tavallisuuden kuvaa kuten esimerkissä (34):

- (34) Oppositiokauden ajan Vanhanen rakensi joka kesä jotakin uutta kotitaloonsa. Raitis mies oli joka aamu työmaalla, ja kotilinna syntyi. (HS Kotimaa)

Vanhanen kuvataan esimerkissä (34) utterana ja kunnollisena ihmisenä, joka työtä kaihtamatta viettää kesänsä nikkaroiden ja on kaiken lisäksi *raitis*. Raittius tosin on ja etenkin ehkä oli tuolloin Suomessa uutisarvoinen asia, sillä vielä vuonna 2008 Vanhasen toisen kauden aikana sekä naisista että miehistä raittiita oli vain 10 prosenttia (THL, 2018).

Edellä rakennettuun kuvaan Vanhasesta tuli selkeä muutos neljän vuoden aikana, kun vuonna 2007 Vanhasen kuvailtiin *taas kohauttaneen* tekemisillään. Tapausta kuvaillaan aineistossa kuten esimerkeissä (35) ja (36):

- (35) Hän meni sanomaan pääministerin haastattelutunnilla, että hallituksen keskeneräisistä asioista ei pidä mennä huutelemaan julkisesti. (HS Pääkirjoitus)
- (36) Vanhasen - entisen toimittajan - käsitys julkisuuden roolista on menneiltä vuosikymmeniltä. (HS Pääkirjoitus)

Esimerkin (35) *meni sanomaan* antaa kuvan ajattelemattomasta sutkautuksesta. Esimerkistä (36) taas saa sellaisen käsityksen, että Vanhanen *haluaisi itse säätää, mitä hallituksen toimista kirjoitetaan* ja että *se kenties johtuu hänen vanhentuneesta käsityksestään julkisuuden roolista*. Tämä vanhentunut käsitys julkisuudesta sekä median ja poliitikkojen

välisistä suhteista heijastelee luvussa 2.1 käsiteltyä politiikan journalismin muutosta edeltävää aikaa, jolloin poliitikkojen ja journalistien välinen suhde oli symbioottinen (mm. Brants 2012, s. 15).

Vanhanen näytetään aineistossa yksityisyyttään vaalivana ihmisenä, joka jopa salailee elämänsä tapahtumia. Yksityiselämän avoimuuden odottamisen poliitikoilta voi tulkita olevan politiikan journalismin henkilöitymisen ilmentymä. Yksityisyyden vaalimisen vuoksi erikoista, että Vanhasesta riippumatta julki tulleita asioita käsitellään kuitenkin esimerkkien (37) ja (38) tavoin:

- (37) ...pääministerin julkinen yksityiselämä alkaa tätä menoa jo syödä hänen uskottavuuttaan työasioissa. (HS Pääkirjoitus)
- (38) Jos joku olisi muutama vuosi sitten tullut väittämään, että jonain päivänä Ilkka Kanerva (kok) on Suomen ulkoministeri ja Matti Vanhanen Suomen tunnetuin naistenmies, olisin ajatellut, että nyt taisivat nimet mennä sekaisin. Nythän Kanerva on arvostettu valtiomies. (HS Pääkirjoitus)

Se, että esimerkissä (37) Vanhasen julkisen *yksityiselämän arvellaan alkavan syödä hänen uskottavuuttaan työasioissa* luo sellaisen kuvan, että Vanhanen itse jotenkin tyrkyttäisi yksityiselämänsä medialle. Törmäämme tässä jälleen dilemmaan: voiko poliitikko miellyttää mediaa? Hänen odotetaan olevan avoin, mutta samalla yksityiselämän ajatellaan pilaavan poliitikon uskottavuuden. Myös esimerkin (38) antama kuva Vanhasesta *naistenmiehenä ja vertaaminen Ilkka Kanervaan*, jolla on ollut salarakkaita ja tekstiviestikohuja, vaikuttaa enemmän skandaalinjanoisen toimittajan toiveelta kuin todellisuudelta. Luvussa 2.2 käsitelty politiikan viihteellistyminen liittyy tähän, sillä ihmisiä kiinnostavat poliitikkojen yksityiselämä ja esimerkiksi moraaliset väärinkäytökset (Pitkänen 2010, s. 105).

Vanhanen kuvataan aineistossa myös sympaattisessa valossa ja oikeutetustikin uhrina hänen entisen naisystävänsä julkaistua paljastuskirjan pariskunnan yhteisestä elämästä

ja pääministerin erittäin yksityisistä asioista. Vanhanen näytetään inhimillisenä ja loukattuuna esimerkeissä (39 ja (40):

- (39) Kirja loukkasi häntä, koska siinä levitetään kaikkein yksityisimpiä asioita ilman lupaa. Kirjassa oli asioita, joita Vanhanen "ei kerro normaalisti edes tuttavilleen". (HS Kotimaa)
- (40) Erityisen ikäväksi hän sanoi seurustelun aikaisista tunteista kertomisen sekä sen, että kirjassa kerrotaan, miten Vanhanen arveli lastensa suhtautuneen hänen ja Merja Vanhasen avioeroon. (HS Kotimaa)

Esimerkeissä (39) ja (40) näytetään Vanhasesta kivikasvoisen poliitikon toinen puoli, *herkkä* ja *loukattu* yksityinen ihminen. Karvosen (2008, s. 35–36) mukaan journalismin muutos uutisen välittämisen keinosta keskustelun herättäjäksi saattaisi muuttaa erilaisten uutisten arvostamista. Hän myös toteaa, että eniten keskustelua ja kiinnostusta herättävät epä-objektiiviset ja yksipuoliset kuvaukset, eivät objektiivinen uutisointi ja asioiden tarkastelu monelta kantilta, mutta esimerkeissä (39) ja (40) Vanhasesta annettu kuva kirjakohua käsittelevässä aineistoartikkelissa on melko reilusti faktojen ja siteeraamisen päälle rakennettu.

Parisuhdekiemuroiden ja entisen naisystävän kirjan lisäksi Vanhasen kausi muistetaan vaalirahakohusta, josta kerrottiin Helsingin Sanomissa esimerkkien (41) ja (42) mukaisesti:

- (41) Keskustan puheenjohtaja Matti Vanhanen on saanut jatkuvasti vaalirahaa keskustataustaisesta yleishyödyllisestä Nuorisosäätiöstä. (HS Kotimaa)
- (42) Matti Vanhanen piti tarkastusta hyvä asiana kuten Kaikkonenkin. Vanhanen arveli tarkastuksen puhdistavan säätiön. (HS Kotimaa)

Vaikka tekstissä on esimerkissä (41) kuvatus mukaisesti käytetty sanaa *jatkuvasti*, joka viittaa katkeamattomaan rahavirtaan, muuten tapausta kuvaillaan kuitenkin melko asiapitoisesti. Myös Vanhasen *suopean suhtautumisen kuvaaminen* tekstissä luo kuvaa rehtyydestä, mitä tuleekin olettaa, kun henkilöä ei varsinaisesti syytetä mistään. Toisaalta

Vanhanen näytetään tekstissä myös selittämässä, miten on mahdollista tietää, että hänen kampanjansa vastaanottamat rahat eivät ole valtion rahoja, kuten esimerkissä (43):

- (43) Vanhanen korosti, että tukiin ei ole käytetty RAY:n tai valtion rahaa, vaan säätiön omaa vahvaa tulopohjaa. Mutta eivätkö rahat ole lopulta samassa läjässä? "Eriyttäminen on mahdollista. Oleellista on, että rahat on pidetty erillään." Hän korosti, että säätiö on jakanut vain "kohtuullisia" ja "maltillisia summia". Hän sanoi tietävänsä asiat, koska on ollut "rakentamassa säätiötä". (HS Kotimaa)

Vanhasen selitys sinänsä esitetään validina, mutta *kohtuullisen ja maltillisen* käyttämisen lainausmerkeissä voi tulkita kuvaavan siteeraamisen lisäksi toimittajan itsensä etäännyttämistä sanotusta. Myös esimerkin lopussa *Hän sanoi tietävänsä asiat, koska on ollut "rakentamassa säätiötä"* rakentaa pääministeristä hieman ylimielistä kuvaa.

Tutkielman aineistossa Vanhasesta rakennettu representaatio on tavallaan ehyt: hän on asiantunteva ja asiallinen, ilmeetön ja karismaton, jokseenkin tylsä, työteliäs, raitis ja kunnollinen, suomalainen mies. Toisaalta esille nousevat erilaisissa valoissa näytettyinä Vanhasen parisuhdeasiat ja liioiteltu naistenmiehen maine. Vanhasen tuntuu olevan mahdotonta miellyttää mediaa olemuksellaan. Myös vertaamista edeltäjiin on käytetty ja yleisimmin Vanhanen on rinnastettu aineistossa niin ikään asiantuntevana mutta kivi-kasvoisena esitettyyn Paavo Lipposeen. Asiantuntemuksen saralla Vanhasta on verrattu mairittelevalla tavalla Esko Ahoon, ja totta kai Vanhanen näyttäytyy Jätteenmäen seuraajana myös tämän aiheuttamien sotkujen korjaajana.

4.1.5 Mari Kiviniemi – hillitty ja humaani ekonomi

Mari Kiviniemi toimi Suomen pääministerinä 22.6.2010–22.6.2011 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 33 Kiviniemeä ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä.

Mari Kiviniemen työ pääministerinä kesti vain vuoden, koska hänet valittiin viemään Matti Vanhasen kesken jäänyt pääministerikausi loppuun ja seuraavat vaalit voitti Kokoomus. Aineistossa Kiviniemi näyttää lyhyeen kauteensa nähden erittäin aktiiviselta ja aikaansaavalta pääministeriltä.

Kiviniemestä tai hänen hallituksestaan ei löydy varsinaista esittelyartikkelia Helsingin Sanomien arkistosta, mutta aineiston ulkopuolelle jäi esimerkiksi uuden hallituksen poikkeuksellisen matalaa keski-ikää sekä hyvin korkeaa koulutustasoa sivuavia kirjoituksia. Vain kaksi päivää pääministerinä toimineesta Kiviniemestä annettiin hänen ja opposition välisestä kahnauksesta kertovassa jutussa rauhallinen mutta puolustautumiskykyinen kuva, kuten esimerkeistä (44) ja (45) käy ilmi:

- (44) Kiviniemi kuunteli rauhallisesti opposition ryöpytyksen, mutta antoi myös takaisin. (HS Kotimaa)
- (45) Valtiovarainministeri Jyrki Kataisella (kok) on tapana polttaa aika ajoin pärensä opposition höykytyksessä, mutta Kiviniemen rentous säilyi. (HS Kotimaa)

Kiviniemi kuvataan esimerkeissä (44) ja (45) *rauhallisena* ja *rentona*, mutta myös sanavalmiina henkilönä. Hänet kuvataan silloiseen valtiovarainministeriin, Jyrki Kataiseen verraten *kaksikon rauhallisempana osapuolena*. Kiviniemeä kuvaillaan tekstissä myös *itsevarmaksi*.

Aineistossa käsitellään myös Kiviniemen vierailua Ruotsissa. Artikkelissa rakentuu kuva luontevasta ja hyvät tavat tuntevasta esiintyjästä, mutta kerronnan tyyli jättää tulkinnanvaraa kielen sukupuolittuneisuuteen. Tämän voi havaita esimerkeistä (46), (47) ja (48):

- (46) Tärkeätä on pystyä hallitsemaan yllättävät tilanteet ja asiat, tapa toimia ihmisten kanssa. Sen Kiviniemi hallitsi Tukholmassa mahdollittoman hyvin. (HS Kotimaa)
- (47) Edes hymy ei ollut väkinäinen virnistys ja se tuli oikeissa paikoissa. (HS Kotimaa)

(48) Luontevasti Kiviniemi kätteli jokaisen ja otti yleisönsä. (HS Kotimaa)

Vaikka Kiviniemi selkeästi esitetään esimerkeissä hyvin suvereenina esiintyjänä, arviointi tapahtuu ikään kuin ylhäältä päin päälakea taputtaen. Esimerkissä (46) mainitut *tilanteiden hallinta* ja *hyvä ihmisten kanssa toimiminen*, esimerkin (47) *oikeanlainen hymy* sekä esimerkissä (48) mainittu *luontevuus* ja *yleisön ottaminen omakseen* rakentavat kuvaa käytöstavast hallitsevasta, itsevarmasta ja ehkä hieman epäsuomalaisestakin pääministeristä, mutta samalla antavat aihetta miettiä, arvioitaisiinko miespoliitikkoa täysin samoin kriteerein. Olisiko pääministerin oikeanlainen ja oikeissa paikoissa väläytetty hymy analysoinnin arvoinen seikka? Artikkelissa kerrotaan myös itse vierailusta ja sen keskeisistä keskustelunaiheista, mutta pääosassa on Kiviniemen olemus.

Kiviniemi vaikuttaa aineiston perusteella paitsi hyvältä esiintyjältä, myös humanilta ja edistykselliseltä pääministeriltä. Vain kaksi kuukautta pääministerinä oltuaan Kiviniemi ilmaisi henkilökohtaisen mielipiteensä yhdestä tasa-arvon avainkysymyksistä. Tämän havainnollistaa esimerkki (49):

(49) Tuore pääministeri Mari Kiviniemi (kesk) kertoi eilen Ylen Pääministerin haastattelutunnilla olevansa valmis lisäämään samaa sukupuolta oleville pareille samat oikeudet kuin heteropareillekin. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (49) käytetään ilmaisua *olevansa valmis lisäämään*, mutta otsikossa halu ilmaistaan vielä suuremmin: *Kiviniemi kannattaa homopareille adoptio-oikeutta*. Näkemyksessä ei vuonna 2011 ollut mitään vallankumouksellista, mutta Kiviniemi erikseen ilmaisi asian *henkilökohtaisena mielipiteenään*, ei puolueen virallisena linjana. Nähdäkseni Kiviniemestä rakennetaan tekstissä ihmissläheistä ja mielipiteissään itsevarmaa kuvaa. Artikkeliin on sisällytetty erikoinen, adoptio-oikeuteen ja tekstissä sen lisäksi käsiteltyyn työurien pidentämiseen liittymätön tuulahdus vapaa-ajan Kiviniemestä, kuten esimerkistä (50) voi nähdä:

- (50) Perjantaina U2:n keikalla vierailut Kiviniemi kertoi laulaja Bonon olleen "karismaattinen ja sympaattinen" ja "konsertin elämys". Pääministeri oli keskustellut Bonon kanssa ainakin kehitysyhteistyöstä. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (50) Kiviniemi näytetään työtehtävien ulkopuolella, mutta kuitenkin *maailmantähtienkin kanssa seurusteluun kykenevänä kulttuurin ystävänä*. Tässäkin esimerkissä on nähtävissä politiikan journalismin henkilöityminen ja kurkistukset pääministerien vapaa-aikaan.

Kolme kuukautta ennen pääministerikautensa loppua Kiviniemi ärsytti Helsingin Sanomien mukaan oppositiota varomattoman kommentin sanoessaan. Kyseessä oli eduskunnassa käyty väittely siitä, mihin Suomi olisi valmis suostumaan EU:n muuttaessa talouspolitiikkaansa. Kiviniemi sanoi keskustelun lomassa *oppositiota epäisänmaalliseksi*. Aineistossa aiemmin sulavana ja sujuvana esitetty Kiviniemi näytetään aivan toisenlaisessa valossa. Tämä näkyy esimerkeissä (51) ja (52):

- (51) Kiviniemi kiemurteli pahoittelujen kanssa, mutta ei perunut puheitaan epäisänmaallisuudesta. (HS Kotimaa)
- (52) Pääministeri Mari Kiviniemi (kesk) joutui keskiviikkona nöyryyttävällä tavalla korjailemaan puheitaan opposition epäisänmaallisuudesta tunteja eduskunnan käymän Eurooppa-väittelyn jälkeen. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (51) sanan *kiemurtelu* ja esimerkissä (52) *nöyryyttävän* ja *korjailun* käyttäminen luovat kuvan itsensä kiipeliin laittaneesta pääministeristä, joka ei oikein haluaisi myöntää virhettään, mutta joutuu sen nolostuksissaan tekemään. Kiviniemeä kuvataan tekstissä myös *hermostuneen oloiseksi*. Kuvailu tuntuu sukupuolittuneelta, sillä esimerkiksi Vanhasen kirjaepisodia tai Lipposen takelteluja ei kutsuttu nöyryyttäviksi, eikä Antti Rinteen selittelyjä kiemurteluksi. Kiviniemen kerrotaan kyllä *esittäneen pahoitteluja* ja *kutsuneen sanavalintaansa epäonnistuneeksi*, mutta sanojaan pääministeri ei tekstin mukaan kuitenkaan ottanut takaisin. Jutussa kerrotaan Kiviniemen vedonneen jopa ko-

tiseutunsa ominaispiirteeseen, *pohjalaiseen yksinuottisuuteen* ja siihen, että on *ekonomisti eikä humanisti*. Lipsautus kuitenkin esitetään artikkelissa yksioikoisesti huonona harkintana ja myös harvinaisena toimintana. Tämän kiteyttää esimerkki (53):

- (53) Sanavalinta säpsäytti poikkeuksellisuudellaan myös hallituspuolueiden edustajat: eduskunnassa ei ole tapana syyttää toista valehtelijaksi eikä varsinkaan epäisänmaalliseksi. (HS Kotimaa)

Se, että jopa hallituspuolueiden edustajien, jotka eivät olleet Kiviniemen syytöksen kohteena, kerrotaan kokeneen sen rajuksi, ei luo Kiviniemen ylle mairittelevaa valoa. Esimerkissä (53) käytetty *ei ole tapana* -ilmaisu voidaan lukea ylhäältä alaspäin annetuksi tapakasvatukseksi. Skandaaliksi epäisänmaallisuuspuheet eivät kuitenkaan paisuneet, ja Kiviniemi lopetti tehtävässään normaalein menoin kokoomuksen oltua vaaleissa suurin puolue.

Hyvin lyhyestä pääministerikaudesta huolimatta Kiviniemestä on ehditty rakentaa aktiivinen kuva. Aineiston teksteistä Kiviniemestä saa melko saumattomasti osaavan, rauhallisen ja itsevarman kuvan. Ainut suurempi virhe on edellä käsitelty opposition sättäminen. Representaatio, joka Kiviniemestä aineiston artikkeleissa rakentuu, heijastelee ennen kaikkea poliitikon laajaa kokemusta, asiantuntemusta, varmaa esiintymistä, itsevarmaa ja rauhallista otetta asioihin sekä ennen kaikkea aktiivisuutta ja muutoshalukkuutta. Kiviniemi esitetään pääministerinä, joka lyhyen kautensa aikana ehdotti, otti kantaa ja pyrki tekemään muutoksen siellä, missä näki sen tarpeelliseksi. Suomen vasta toisena naispääministerinä hänestä rakennettu kuva on aineistossa ei ole eksplisiittisesti sukupuolta esille tuova, mutta jättää toivomisen varaa sävyihin: sukupuolittaminen piiloutuu sanavalintoihin ja asemointiin.

4.1.6 Jyrki Katainen – kunnianhimoinen ja nuori talousosaaja

Jyrki Katainen toimi Suomen pääministerinä 22.6.2011–24.6.2014 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 26 Kataista ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä. Kataisen kautta leimasivat niin eurokriisi kuin hänen aikainen eronsakin (Yle 2015).

Kataisesta tai koko hallituksesta ei löytynyt varsinaista esittelyartikkeliä. Kataisesta löytyi enemmän artikkeleita pääministerikauden loppupuolelta. Kolme päivää ennen varsinaisen hallituskauden alkua puhuttivat ministerivalinnat, ja Katainen itsekin otti niihin kantaa, kuten esimerkissä (54):

- (54) Katainen harmitteli naisten jäämistä ministeriryhmässä vähemmistöön. Hän sanoi valinneensa tehtäviin parhaiten sopivat. (HS Kotimaa)

Katainen näytetään esimerkissä (54) tasa-arvoisena: hän kertoo *valinneensa ministerit tehtävään sopivuuden, eli todennäköisesti asiantuntemuksen ja kokemuksen, perusteella, ei sukupuolen*. Tästä johtuen ministreistä useampi tulee olemaan *Kataisen harmiksi* miehiä kuin naisia.

Kataisen kauden alussa spekulointiin myös laajan hallituspohjan vaikutusta hallitusohjelman kallistumiseen eri puolille. Kataisen näkemys asiasta tuli selväksi, kuten esimerkistä (55) voidaan nähdä:

- (55) Täydelliseksi höpö-höpö-puheeksi Katainen leimasi kysymyksen siitä, onko hallitusohjelmassa enemmän vasemmistolaisia sävyjä kuin kokoomuslaisia. Kokoomuslaiset vielä totuttelivat ohjelmaan, mutta pääsääntöisesti siihen oltiin tyytyväisiä. (HS Kotimaa)

Kokoomuslaiselta pääministeriltä on siis kysytty hallitusohjelman vasemmistolaisuudesta, ja hän on leimannut vihjailut *täydelliseksi höpö-höpö-puheeksi*. Katainen vaikuttaa

esimerkin perusteella siltä, että hän haluaa siirtyä aiheesta pian pois. Höpö-höpö-puheen siteeraaminen uutisessa ei välttämättä kieli mistään erityisestä, mutta se heijastelee luvussa 2.1 käsiteltyä politiikan journalismin viihteellistymistä.

Aineistossa näytetään myös johonkuhun – todennäköisimmin oppositioon tai muihin hallituspuolueisiin – turhautunut Jyrki Katainen. Tämä käy ilmi esimerkeistä (56) ja (57):

- (56) Pääministerin mielestä Suomen suorituskykyä painaa alas se, että täällä ei sallita epäonnistumisia. (HS Poliitikka)
- (57) Meillä on täydellisyyden illuusio. Jos joku esittää uuden ajatuksen tai idean, se ammutaan joka kolkalta alas, jos se ei ole täydellinen, Katainen valitteli. (HS Poliitikka)

Katainen näyttäytyy molemmissa esimerkeissä ärsyyntyneenä ja yllättäen esimerkissä (56) Suomea ja suomalaisten asennetta moittivana. Sanan *valittelu* käyttäminen esimerkissä (57) korostaa tätä kuvaa. Kataisella vaikuttaa tekstin perusteella olevan bisnes- ja urheilumaailmasta omaksuttu tiimiasenne, kuten esimerkistä (58) käy ilmi:

- (58) Pääministerin mukaan olisi syytä keskittyä mieluummin uusien ideoiden uteliaaseen tutkiskeluun ja "kaverin kannustamiseen, aivan kuten tehdään urheilijoiden keskuudessa". (HS Poliitikka)

Esimerkin (58) voi ymmärtää kuvaavan pääministeriä, joka haluaisi kenties vähemmän kritiikkiä ja enemmän kannatusta. Myös ilmaisu *olisi syytä* vaikuttaa neuvovalta tai ohjeistavalta, ikään kuin pääministeri haluaisi sanella, miten asiat menevät.

Yksi näkyvä Kataiseen liittyvä aihe oli vuonna 2014 hänen ennenaikainen eronsa pääministerin tehtävistä. Aineistossa ilmoitukseen liittyvässä jutussa Katainen kuvataan esimerkkien (59) ja (60) mukaisesti:

- (59) Kataisella mahdollisuuksia EU:n huippupesteihin. (HS Poliitikka)

(60) Katainen tähdännee mahdollisimman korkealle. (HS Poliitikka)

Kataisesta rakentuu näissä esimerkeissä pätevä ja kunnianhimoinen kuva. Esimerkissä (59) kuvataan luottavaisesti, että *Kataisella on mahdollisuuksia huippupesteihin* EU:ssa ja esimerkissä (60) *arvioidaan Kataisen kunnianhimoa*. Tekstissä myös arvioidaan Kataisen taustaa, ominaisuuksia ja osaamista EU-tehtäviin haettaessa, kuten esimerkeissä (61 ja (61):

- (61) Kataisen kaltainen tuore ja nuorehko, pienestä maasta tuleva kasvo voisi tulla kyseeseen kompromissiehdokkaana. (HS Poliitikka)
- (62) Tausta valtiovarainministerinä voisi toimia Kataisen eduksi euroryhmän puheenjohtajan valinnassa. Kataisella on tiettävästi myös hyvät välit Saksan liittokansleriin Angela Merkeliin. (HS Poliitikka)

Esimerkissä (61) tulee esille Kataisen *nuoruus* ja *uutuusarvo EU:ssa* ja esimerkissä (62) *aiempi kokemus valtiovarainministerinä*. Nuoruus on tässäkin yhteydessä suhteellista, sillä Katainen oli pääministeriydestä luopuessaan jo 42-vuotias. Kataisesta rakentuu tekstissä osaava kuva ja suhteellinen nuoruuskin esitetään hyvänä asiana. Myös haasteita käsitellään, mikä näkyy esimerkissä (63):

- (63) Toisaalta Kataisen kompastuskiveksi voi muodostua se, että Suomi on velkakriisin aikana tullut tunnetuksi Euroopassa tiukan kulukurin kannattajana. Tämä voi viedä suomalaiselta Etelä-Euroopan maiden tuen. (HS Poliitikka)

Esimerkissä mainittu mahdollinen Etelä-Euroopan maiden tuen menettäminen ei kuitenkaan henkilöidy Kataiseen, eli valinnan esteitä ei löydetä Kataisesta itsestään. Eräässä aineistoartikkelissa pohditaan syvemmin Kataista ja hänen päätöstään luopua pääministerin tehtävästä. Tämä näkyy esimerkeissä (64) ja (65):

- (64) ...harva ulkopuolinen tuntee Kataisen mielenliikkeitä kovin hyvin – eikä moni kokoomuslainenkaan. Kataisen lähipiiri on aina ollut pieni. (HS Kotimaa)
- (65) Vaikeusastetta on lisännyt myös se, että Katainen on monin tavoin ihan aidosti idealisti. Vakaumuspoliitikon tekemisiä ei pysty ennakoimaan kyyneisen valtapoliittisilla laskelmilla. (HS Kotimaa)

Katainen, kuten Lipponen ja Vanhanen, kuvataan tekstissä *mielenliikkeensä hyvin salaavana poliitikkona*. Kataisen sanotaan esimerkissä (65) olevan *monin tavoin aidosti idealisti* ja *vakaumuspoliitikko*. Kataisesta rakentuva representaatio esittää vilpittömän ja nimenomaan idealistisen henkilön, joka uskoo aidosti asiaansa. Tämän voi todeta myös esimerkistä (66) ja (67) ja siitä, miten niissä arvioidaan myös Kataisen rehellisyyttä lähdön perustelemisessa:

- (66) Kataisen eilen esittämät perustelut lähdölleen olivat varmaankin aidot. Hän on ollut kokoomuksen puheenjohtaja jo kymmenen vuotta. Pidempään kokoomusta on johtanut vain Ilkka Suominen. (HS Kotimaa)
- (67) Katainen on puheenjohtajana saavuttanut kaiken. Hän ilmeisen aidosti koki, että nyt on muiden vuoro. (HS Kotimaa)

Myös näissä esimerkeissä vilpittömyys nousee etualalle. Kataisen esittämiä perusteluja arvioidaan esimerkissä (66) *aidoiksi*, ja hänen arvellaan esimerkissä (67) jättäneen pääministerin viran EU-kiinnostuksensa lisäksi siksi, että on jo *muiden vuoro*. Tekstissä otetaan kuitenkin huomioon myös eroamisen osuva ajoitus, kuten esimerkistä (68) voidaan nähdä:

- (68) Luopumista helpotti se, että kokoomuksen kannatus on kyselyissä kääntynyt nousuun. Puolueella on myös vahva ehdokaslista eurovaaleissa, joissa sillä on hyvät mahdollisuudet ykköspaikkaan. On mukavampi lähteä, kun se ei näytä uppoavasta laivasta hyppäämiseltä. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (68) arvioidaan, että *puolueen hyvä menestys on antanut pontta lähdölle*, koska on mukavampi lähteä, kun se ei näytä *uppoavasta laivasta hyppäämiseltä*. Tekstissä siis huomioidaan sekin, että politiikassa liikkeitä tehdään usein myös siitä näkökulmasta, mikä tuo poliitikolle mahdollisimman vähän huonoa mainetta.

Aineistossa rakentuu Jyrki Kataisesta kuva erittäin kunnianhimoisena, osaavana ja asiainsa uskavana poliitikkona, joka kannattaa muun muassa tasa-arvoa. Kataisen lähtökin esitetään lähinnä ymmärtäväisessä valossa ja tulevaisuuden näkymiä arvioidaan positii-visesti. Aineiston teksteissä korostuvat muun muassa Kataisen nuoruus, laaja kokemus, vahva talousosaaminen ja aito idealismi. Samalla hän näyttyy ideoitua puolustavana ja opposition vastustukseen turhautuneena pääministerinä.

4.1.7 Alexander Stubb – ilmiö ja kansainvälinen uuden ajan poliitikko

Alexander Stubb toimi Suomen pääministerinä 24.6.2014–29.5.2015 (Valtioneuvosto 2021). Stubbin pääministerikausi loppui keskustan vaalivoittoon. Aineiston neljässä tekstissä on 37 Stubbia ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä.

Stubb on yksi niistä pääministereistä, joita ei erikseen esitelty artikkelissa Helsingin Sanomissa. Tämä voi johtua siitä, että hän oli jo tunnettu ja näkyvä hahmo, ja siksi tuttu suomalaisille. Vain muutamia päiviä pääministerikautensa alettua Stubb otti kantaa tasa-arvoisen avioliittolain puolesta kuten silloinen valtiovarainministeri Rinnekin. Asiaa kuvailtiin Helsingin Sanomissa esimerkin (69) mukaisesti:

- (69) Joku saattoi viikonloppuna hieraista silmiään, kun luki kokoomuksen uuden puheenjohtajan, pääministeri Alexander Stubbin, ja Sdp:n melko tuoreen puheenjohtajan, valtiovarainministeri Antti Rinteen, lauantaista kirjoituksia. Kumpikin otti voimakkaasti kantaa tasa-arvoisen avioliittolain puolesta. (HS Kotimaa)

Stubb näytetään esimerkissä (69) vakaana tasa-arvon kannattajana. Tekstissä puhutaan myös *uskalluksesta*. Ilmeisesti vielä vuonna 2014 perinteisesti konservatiivisen puolueen puheenjohtajana tällaisen mielipiteen ilmaisu oli rohkeaa. Jutussa nostetaan esiin myös *pää- ja valtiovarainministerin kirjoitusten merkitys*. Kuvaa Stubbista yhdenvertaisuuden puolesta puhujana rakennetaan artikkelissa muutenkin, kuten esimerkeissä (70) ja (71):

- (70) Heidän yhteisiä teemojaan ovat yhdenvertaisuus, ihmisoikeuskysymys ja taistelu syrjintää vastaan. Molemmat käyttävät näitä sanoja. (HS Kotimaa)
- (71) Stubb on toiminut tasa-arvoisen avioliittolain puolesta esimerkiksi Euroopan parlamentissa ja Priden suojelijana. Hän oli pari vuotta sitten ensimmäinen allekirjoittaja lakialoitteessa tasa-arvoisesta avioliittolaista. (HS Kotimaa)

Esimerkeissä rakentuu Stubbista käsitys tasa-arvon kannattajana. Tästä kertovat sekä Stubbin *sanaavalintojen erittely* esimerkissä (70) että hänen *historiansa kertaaminen aiheeseen liittyen* esimerkissä (71). Pääministeri ei kuitenkaan ole täydellinen, siitä kertoo esimerkki (72):

- (72) He eivät silti osanneet tunnistaa tilanteen poliittista tärkeyttä niin hyvin, että olisivat osallistuneet Pride-kulkueeseen. (HS Kotimaa)

Stubbin osallistuminen yhdenvertaisuuden puolesta puhumisen ei esimerkin (72) mukaan kata *Pride-kulkueeseen osallistumista*, vaikka hän Priden suojelijana on toiminutkin. Teksti jättää nähdäkseni ilmaan kysymyksen siitä, kuinka tärkeä aihe pääministerille loppujen lopuksi oikeastaan on.

Myös Stubbin energinen olemus ja vilkas somekäyttäytyminen saivat yleisesti huomiota pääministerikauden ensikuukausina ja niin myös yhdessä aineiston jutuista, jossa käsitellään hänen poliitikkobrändiään, kuten esimerkeissä (73) ja (74):

- (73) Tohtorismiehen vahva asiantuntijabrändi on mahdollistanut sen, että Stubb on voinut surutta temmeltää Twitterissä tai tv:n viihdeohjelmissa. Hömppä ei ole vaarantanut hänen uskottavuuttaan. (HS Kotimaa)
- (74) Stubbia tullaan seuraamaan erityisen tarkasti, sillä hän herättää suuria tunteita. Häntä fanitetaan kuin pop-tähteä. Toisaalta on iso joukko ihmisiä, jotka eivät voi sietää häntä. (HS Kotimaa)

Stubbista rakennettu representaatio aineiston tekstissä korostaa juuri hänen asiantuntijuuttaan esimerkin (73) tavoin. Esimerkissä puhutaan *asiantuntijabrändistä*. Tulkitseen, että termin käyttäminen uutisessa heijastelee henkilöbrändäyksen nousua ja tärkeyttä. Henkilöbrändäys tarkoittaa yksinkertaistettuna identiteetin esittämistä ja tuottamista (Way Ng 2018, s. 150). Esimerkissä myös sanotaan Stubbin *temmeltävän surutta Twitterissä ja tv:n viihdeohjelmissa* ja että *hömppä ei ole vaarantanut hänen uskottavuuttaan*. Asiantuntijabrändi on siis tasapainottanut poliitikolle muuten epätavanomaista käytöstä. Stubb vaikuttaakin aineiston perusteella jopa lapsenomaisen innokkaalta, mutta toisaalta juuri hänen asiantuntijuutensa on aiemmin ikään kuin paikannut lapsekasta käytöstä. Esimerkissä (74) nostetaan esille Stubbin *mielipiteitä jakava persoona* ja viihteellisyteen viittaava *pop-tähden suosion kaltainen fanitus*.

Stubbin käytökseen on kuitenkin aineistotekstin mukaan vaikuttanut pääministerin tehtävä, kuten esimerkistä (75) voidaan ymmärtää:

- (75) Stubb toki tiedostaa uuden asemansa pääministerinä. Hän on varovainen lausunnoissaan. Ja on muuttanut puhetapaansa hitaammaksi, mikä ei sinänsä ole tavatonta. Samaa teki Jyrki Katainen tultuaan valituksi kokouksen puheenjohtajaksi. (HS Kotimaa)

Esimerkistä (75) voi päätellä, että innokkuudestaan huolimatta Stubb osaa ennakoida ja laskelmoida. *Aseman tiedostaminen, lausuntojen varovaisuus ja puhetavan hidastaminen* kielivät pääministeristä, joka yrittää sopia perinteiden muovaamaan rooliin. Teksti ei

luo Stubbista muuttuneesta käytöksestä negatiivista kuvaa, vaan osin selittää sitä huomioimalla, *että edeltäjä on tehnyt samoin*. Hän siis ennemminkin on noudattanut normia. Stubbista rakentuu aineistossa kokenut ja asiantunteva kuva, kuten esimerkissä (76):

- (76) Stubb on opiskellut ja tehnyt töitä Yhdysvalloissa, Englannissa ja Belgiassa. Hän on kasvanut ytimiään myöten läntisen maailman arvoihin ja transatlanttisuuteen. Siksi on luonnollista, että hän ajaa Suomea Natoon. (HS Politiikka)

Esimerkissä (76) piirtyy kuva *maailmanmiehestä, sivistyneestä ja uudistusmielisestä pääministeristä*. Persoona ja uudistusmielisyys tulevat esille muutenkin, kuten esimerkeissä (77) ja (78):

- (77) Stubb tekee politiikkaa henkilöllään. Yltiöpositiivisesta, urheiluvasta, poikamaisen rennosta, ja tärkeilemättömästä poliitikosta on helppo pitää – niidenkin, jotka eivät politiikasta mitään ymmärrä. (HS Politiikka)
- (78) Joidenkin mielestä tulevaisuus on Stubbin kaltaisten, "nykyaikaisten" poliitikkojen, kun taas Tuomiojan kaltaisten "vanhan maailman" poliitikkojen aika on ohi. (HS Politiikka)

Esimerkissä (77) nostetaan esille jälleen *henkilöbrändi* sekä Stubbin *positiivinen luonne ja urheilullisuus*. Hänet kuvataan myös *poikamaisen rentona*. Poikamaisuus näytetään hyvänä ominaisuutena ja siihen liittyy positiivisia assosiaatioita. Yhtäkään poliitikkoa tuskin on koskaan kuvailtu tyttömäiseksi. Esimerkissä (77) sanoitetaan Stubbin *miellyttävyy*s, ainakin joillekin, kuten aiemmin esimerkissä (74). Stubb *ei selkeästikään sovi vanhaan poliitikon muottiin*, vaan häntä *verrataan* esimerkissä (78) *kokeneeseen ja vanhempaan poliitikkoon Erkki Tuomiojaan*. Pääministerikautensa edetessä Stubb ei kuitenkaan ollut ainoastaan hyväntuulinen ja rento uuden maailman poliitikko, kuten esimerkeistä (79), (80) ja (81) voi päätellä:

- (79) Pääministeri Alexander Stubb (kok) jatkaa hallituksensa haukkumista. (HS Talous)

- (80) Hän on aikaisemmin kritisoinut hallitusta muun muassa pääministerin kyselytunnilla helmikuussa. (HS Talous)
- (81) Hän kutsuu neljää vuottaan hallituksessa "traumaattiseksi kokemukseksi". Syynä on etenkin se, että hallituksesta puuttui yhteishenki. Ja toinen pääsyy on se, että hän ja kokoomus ovat joutuneet tekemään töitä vasemmiston kahleissa. (HS Talous)

Esimerkeistä (79) ja (80) käy ilmi, että Stubb on *kritisoinut* hallitustaan useampaan otteeseen. Sana *haukkuminen* on vahva ja kertoo siitä, ettei Stubb ole säästellyt sanojaan. Esimerkissä (81) yhteishenkeä toivoneen pääministerin kiiltokuvamainen ja positiivinen imago on muuttunut hallituskauden aikana rankasti, ja Stubb näyttää väsyneen pääministerinä olemiseen. Esimerkissä (81) nousee esille myös sama teema kuin Kataisen aineistossa: vahva kokoomuslaisuus, joka näyttäytyy vastakkainasettelussa vasemmiston kanssa.

Stubbia käsittelevässä aineistossa nousevat esille erityisesti hänen mielipiteitä jakava, vahva persoonansa, tietoisesti rakennettu henkilöbrändi ja sillä politiikan tekeminen, energisyys, kansainvälisyys ja nykyaikaisuus. Stubbista rakentuu kuva osaavana ja positiivisena asiantuntijana, joka käyttää politiikan tekemiseen ja itsensä esille tuomiseen niin perinteistä kuin sosiaalistakin mediaa. Hän näyttäytyy kansainvälisenä poliitikkona, jolla on politiikassaan kokoomuslainen perussävy, mutta arvoiltaan hän on liberaali. Myös oman hallituksen haukkuminen tuodaan esiin, mutta Stubbia ei siitä huolimatta esitetä kovin negatiivisessa valossa. Stubbia käsittelevä aineisto heijastelee vahvasti politiikan journalismin henkilöitymistä ja viihteellistymistä.

4.1.8 Juha Sipilä – politiikan ulkopuolelta tuleva bisnesmies

Juha Sipilä toimi Suomen pääministerinä 29.5.2015–6.6.2019 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 45 Sipilää ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä.

Sipilä näyttäytyy pääministerikauden alussa julkaistussa, uudesta hallituksesta kertovassa jutussa aikaansaavana, insinöörimäisenä liikemiehenä, joka on paitsi tehnyt voitokkaan ja tuottavan uran bisnesmaailmassa, myös saanut muutkin kuin oman puolueensa, keskustan, pauloihinsa. Tämä näkyy hyvin esimerkeissä (83) ja (84):

- (82) Sipilän tapa vetää hallitusneuvottelut teki hallituskumppaneihin vaikutuksen. Neuvotteluja on mediassa kuvattu mieluusti insinöörimäisiksi. Myös Sipilälle tällainen luonnehdinta on selvästi sopinut. (HS Poliitikka)
- (83) Ihmissuhdetaidot ja kylmäpäisyys nostivat Sipilän varsin lyhyessä ajassa pohjoispohjalaisesta insinööristä ja liikemiehestä valtakunnan politiikan eliittiin. (HS Poliitikka)

Sipilä näyttäytyy esimerkissä (83) *kunnioitettuna ja järjestelmällisenä, insinöörimäisenä*. Esimerkissä (84) taas piirtyy kuva *politiikan ulkopuolelta tulevasta liikemiehestä*. Esimerkissä mainitaan myös ihmissuhdetaidot ja kylmäpäisyys. Sipilä vaikuttaa esimerkkien (82) ja (83) perusteella henkilöltä, joka pitää langat käsissään. Sipilää luonnehditaan samassa tekstissä myös *mutkattomaksi persoonaksi*. Poliitiikan journalismin henkilöitymisen hengissä myös pääministerin henkilökohtaisia asioita ja elämän ikäviä tapahtumia nostetaan esiin, kuten esimerkissä (85):

- (84) Tänä talvena kesken kiivaimman vaalitaiston Sipilöiden nuorin poika yllättäen kuoli. Sipilä suri poikaansa nikkaroimalla tälle puuarkun yhdessä poikiensa kanssa. (HS Poliitikka)

Esimerkissä (84) tulee esille paitsi Sipilän *perheen kohtaama suru*, myös pääministerin *perhekeskeisyys ja perinteisten taitojen hallitseminen*. Matti Vanhasen tavoin hän näyttäytyy esimerkissä käsistään käteväenä, tavallista kansaa lähellä olevana henkilönä.

Sipilä on lestadiolainen, ja liikkeen suhtautuminen esimerkiksi aborttiin on tiukka. Sipilä kuitenkin osoitti ulkoministeri Soinin blogikirjoittelua kommentoidessaan kannattavansa senhetkisen aborttilain mukaista linjaa. Hänen mukaansa ”Suomen kehityspoliittisessa

selonteossa on selkeä linjaus siitä, miten Suomi edistää tyttöjen ja naisten asemaa, lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia” (Hassinen 2018). Sipilä valotti hallituskauden aikana arvojaan myös rasismien suhteen, kuten esimerkeissä (86) ja (87):

(85) Sipilä tuomitsee väkivallan, rasismien ja vihapuheen. (HS Kotimaa)

(86) Pääministerin mukana on myös syytä selvittää, onko lainsäädäntö ajan tasalla vihapuheisiin ja -tekoihin puuttumiseksi. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (85) Sipilä näytetään oikeudenmukaisena ja arvoilleen uskollisena pääministerinä. Hän suoraan *tuomitsee kaiken väkivallan, rasismien ja vihapuheen*. Esimerkin (86) mukaan hän ei tartu aiheeseen ainoastaan puheen tasolla, vaan *haluaa myös selvittää sen juridisen ajantasaisuuden*.

Sipilän ymmärrystä ja sopeutumista politiikkaan puitiin laajasti Talvivaara-jupakan yhteydessä. Jupakassa oli kyse Sipilän jääviydestä tapauksessa, jossa hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta myönsi Talvivaaran kaivosta pyörittäväälle Terrafame Groupille mittavan lisärahoituksen ja kävi ilmi, että Sipilän sukulaisen omistama yritys toimitti kaivokselle malminkuljettimen puolen miljoonan euron sopimuksella (Pohjanpalo 2016). Aineistossa nouseekin esiin Sipilän tausta liike-elämässä, eikä ainoastaan hyvässä mielessä. Tämä näkyy esimerkeissä (87) ja (88):

(87) Tuorein Talvivaara-jupakka osoitti nimittäin taas kerran, että yritysmaailmasta tulleella pääministerillä on edelleen suuria vaikeuksia asettua tehtävänsä edellyttämiin saappaisiin. (HS Kotimaa)

(88) Pääministerin ei pitäisi ottaa normaalia vallankäytön valvontaa henkilökohtaisena loukkauksena. (HS Kotimaa)

Esimerkissä (87) Sipilän *taustaa yritysmaailmassa pidetään rasitteena*, sillä hän ei sen vuoksi ymmärrä poliitikon roolin erilaisuutta. Esimerkissä (88) viitataan Sipilän ilmaisemaan harmistukseen hänen toimiensa tutkimiseen liittyen. Sipilää ikään kuin läksytetään

normaalista vallankäytön valvonnasta loukkaantumisesta nimenomaan roolin ymmärrysongelmiin viitaten. Käytetty kieli on ohjeistavaa, kuten monien muidenkin pääministerien tapauksessa.

Talvivaara-kohun yhteydessä puitiin myös sitä, pyrkikö Sipilä poliittisen painostuksen keinoin vaikuttamaan kohusta tehtyyn uutisointiin Ylellä (Ervasti 2016). Sipilä sittemmin myönsi virheensä, mutta oli yhä sitä mieltä, että media pilasi hänen maineensa kansalaisten silmissä (Parkkonen 2017). Esimerkeissä (89) ja (90) kiteytyy Sipilän ongelmallinen suhtautuminen jääviysasioihin ja pääministerin toiminnan oikeutettuun seuraamiseen:

- (89) Samalla hän heitti jo asiaa leikiksi kertomalla kansanedustajasta, joka aikoi tehdä perustuslakivaliokunnalle ehdotuksen siitä, että pääministerillä ei saa olla sukulaisia. (HS Kotimaa)
- (90) Pääministeri Sipilä on kommenttiansa perusteella pahasti hakoteillä. Kysymys esteellisyydestä on keskeisiä hyvän hallinnon periaatteita. (HS Kotimaa)

Asian heittäminen leikiksi esimerkissä (89) kuvaa sitä, ettei Sipilä ymmärrä asemaansa ja että pääministeriltä odotetaan puolueettomuutta aivan eri tasolla kuin vaikka yritysjohtajalta. Sipilä vaikuttaa esimerkissä ylimieliseltä: aivan kuin demokraattisen valtion aivan syystä olemassa olevat säännöt olisivat hänen mielestään huvittavia. Tämä näkyy esimerkissä (90), jossa Sipilän kuvaillaan olevan *pahasti hakoteillä*. Esimerkissä esitetään, että pääministerin odotetaan varauksetta ymmärtävän, että *kysymys esteellisyydestä on keskeinen hyvän hallinnon periaate*.

Sipilän yritysjohtajan tavat ja olemus nousevat aineistossa esille yhä uudelleen. Sipilää kuvaillaan aineistossa niin, että alkuun kaikki mitä hän teki, vaikutti fantastiselta, mutta hallituskauden myötä sekä yleinen että oman puolueen sisäinen näkemys hänestä muuttui. Alun ylistyksestä kertoo esimerkki (91):

- (91) Kun politiikan ulkopuolelta tulleesta Juha Sipilästä tuli keskustan -puheenjohtaja, odotukset olivat suuret, suorastaan ylimaalliset.

Esimerkissä (91) kerrotaan Sipilälle asetettujen odotusten olleen suuret ja virkkeen asetelusta voi päätellä, että nuo odotukset johtuivat osaksi Sipilän erilaisesta taustasta. Poliitiikan ulkopuolelta tuleminen on joidenkin mielestä virkistävää, olihan se Yhdysvalloisakin yksi Donald Trumpin käyttämistä argumenteista valinnalleen. Sipilän yritystausta aiheutti kuitenkin jääviysjupakan lisäksi muunkinlaisia ongelmia. Kun tuli aika valita uusi elinkeinoministeri Suomen Pankin johtokuntaan siirtyneen Olli Rehnin tilalle, Sipilän tausta ja tavat nousivat jälleen valokeilaan, kuten esimerkistä (92) voi nähdä:

- (92) Ministerin valinta ei ollutkaan eduskuntaryhmän ja puoluehallituksen yhteis-kokouksessa läpihuutojuttu. Sipilän ehdokas Mika Lintilä sai ryhmässä vastaehdokkaan, varapuhemies Mauri Pekkarisen. Ehdokkuutta voi pitää näpäytyksenä Sipilän yritysjohtajamaisille otteille ja sille, että hän on syrjäyttänyt kaikki keskustakonkarit puolueen päätöksenteon keskiöstä. (HS Pääkirjoitus)

Esimerkissä (92) Sipilä näyttää erehtyneen vallastaan: oma puolue on näpäyttänyt tätä yritysjohtajamaisista otteista ja keskustakonkarien syrjäyttämistä asettamalla Sipilän ehdokkaalle vastaehdokkaan. Yritysjohtajamaisilla otteilla todennäköisesti viitataan siihen että, Sipilä luulee voivansa pääministerinäkin päättää kaikesta yksin kuten yritysjohtaja tietyssä mittakaavassa voi. Samassa jutussa palataan Talvivaara-tapaukseen ja siihen, kuinka Sipilää ei ilmeisesti hänen omasta mielestään saisi lainkaan arvostella. Tämä näkyy esimerkeissä (93) ja (94):

- (93) Sipilä tuntuu hermostuvan aina, kun joku kyseenalaistaa hänen motiivinsa. Poliitikassa joutuu kuitenkin sietämään kritiikkiä – varsinkin, jos on pääministeri. (HS Pääkirjoitus)
- (94) Toinen tapa, jolla Sipilän saa hermostumaan, on udella hänen omaisuudesta. (HS Pääkirjoitus)

Esimerkissä (93) Sipilän kuvaillaan hermostuvan, kun hänen motiivinsa kyseenalaistetaan. Sävy on tässäkin esimerkissä se, että entinen yritysjohtaja ei ymmärrä, että häntä saa ja kuuluukin kritisoida pääministerinä. Esimerkissä (94) todetaan, että Sipilän saa

hermostumaan utelemalla tämän omaisuudesta. Sipilän varakkuus nousee aineistossa tällä tavalla esille pariin otteeseen ja vaikuttaa siltä, että aihe on pääministerille todella epämieluisen.

Sipilästä rakentuu aineistossa kuva insinöörimäisenä ja järjestelmällisenä liikemiehenä, ei oikeastaan missään vaiheessa varsinaisesti poliitikkona. Tässä mielessä Sipilä eroaa kaikista muista tässä tutkielmassa käsiteltävistä pääministereistä paljon. Hänet näytetään aineistossa myös kärsimättömänä ja kaikenlaisesta arvostelusta hermostuvana henkilönä, joka toimii mieluummin yritysjohtajamaisesti kuin omaksuu ja hyväksyy politiikan välttämättömät lainalaisuudet. Sipilästä nousee aineistossa esiin muitakin asioita, kuten vahvat arvot, surullinen perhetapahtuma ja käytännölliset taidot, mutta pääasiassa esillä on yritysjohtajamaisuus sekä hyvänä että huonona piirteenä, hyvän hallinnon periaatteiden ymmärtämättömyys ja arvostelusta loukkaantuminen.

4.1.9 Antti Rinne – samaistuttava poliitikko, uhmakas kilpakumppani

Antti Rinne toimi Suomen pääministerinä poikkeuksellisen lyhyen ajan, 6.6.2019–10.12.2019 (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on pääministerikauden lyhydestä huolimatta 72 Rinnettä ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä. Rinteestä kerätyssä aineistossa näkyy erittäin vahvasti politiikan henkilöitymisen vaikutus journalismiin.

Hallituskauden alussa tehdyssä henkilökuvamaisessa ja intiimissä jutussa Rinne näytetään henkilökohtaisessa ympäristössä vaimonsa kanssa. Jo ylipäättään tällainen intiimi yhteisjuttu heijastelee politiikan journalismin henkilöitymistä ja yksityiselämää kohtaan osoitetun mielenkiinnon lisääntymistä. Myös parisuhteen ja puolison käsittely on uuden oloinen ilmiö. Jutussa Rinne näyttäytyy tavallisena kansan miehenä, kuten esimerkissä (95):

- (95) Antti Rinne, oletko tästä eteenpäin Rinteen Antti vai pääministeri Antti Rinne? ”Rinteen Antti”, Antti Rinne sanoo. ”Toivottavasti se ei muutu.” (HS Tilajille -juttu)

Pääministeri vaikuttaa esimerkissä (95) samaistuttavalta henkilöltä – esimerkki peilaa luvussa 2.2 käsiteltyä näkemystä siitä, että poliitikot tietoisesti pyrkivät olemaan samaistuttavia. Samaa kansanmiehen ja tärkeän tehtävän äärellä olevan poliitikon kuvaa rakentaa esimerkki (96):

- (96) Mahtaako pääministeri Antti Rinne ehtiä tänä kesänä lomalle? Onhan tässä kaikenlaista, kuten Suomen EU-puheenjohtajuus. Se alkaa heinäkuun alussa ja tuo mukanaan melkoisen määrän päänsärkyä, kuten Britannian EU-erosotkun. ”Jos viikon saa pidettyä heinäkuun puolivälin tienoilla”, hän sanoo. (HS Tilajille -juttu)

Pääministeri näytetään esimerkissä (96) työteliäänä ja tehtävälleen vihkiytyneenä: eihän hän pidä lomaakaan lähes ollenkaan, *jos nyt viikon tohtii ottaa omaa aikaa*. Tämä Rinteestä rakennettu vaatimaton ”meillä töissä” olevan miehen kuva on jopa huvittava. Jutussa kuvaillaan myös Rinteen ja hänen vaimonsa, Heta Ravolainen-Rinteen keskinäistä dynamiikkaa ja sanailua, kuten esimerkeissä (97) ja (98):

- (97) Pariskunnan sanailu on kiehtova näky. Ravolainen-Rinne ei selvästikään nauti haastateltavana olemisesta. Usein kysymyksen jälkeen hän miettii vastausta pitkään. Antti Rinne antaa puolisonsa pohtia rauhassa vastataan eikä rupea päämääröimään. (HS Tilajille -juttu)

- (98) Pariskunnasta näkee, että he viihtyvät yhdessä. (HS Tilajille -juttu)

Esimerkissä (97) kuvaillaan *pariskunnan sanailua* ja sitä, kuinka *Antti Rinne antaa tilaa puolisolleen*. Esimerkissä (98) Rinnettä ja hänen puolisoaan kuvaillaan kuin mitä tahansa parisuhdehaastattelun antavaa julkkispariskuntaa: *heistä näkee, että he viihtyvät yhdessä*. Asetelma ja annettu ikkuna pääministerin henkilökohtaiseen elämään tuntuu lukijalle ennennäkemättömältä ja jopa hieman epämiellyttävältä: miksi saamme tietää pääministerin parisuhteesta? Miksi tuntuu siltä kuin urkkisin?

Karvosen (2008, s. 31) mukaan asiallisemmassa journalismissa ei ole perinteisesti ollut tapana käsitellä viihdejulkimoiden yksityiselämää, mutta poliitikkojen kohdalla tilanne on ollut median vallan vahtikoira -roolin vuoksi toinen. Karvonen korostaa kuitenkin, että perinteinen julkisten ja yksityisten asioiden erottaminen on yhteiskunnallinen konventio, mutta ei immuuni muutokselle. Rinteen parisuhteen käsittely esimerkeissä (97) ja (98) siis edustanee tätä muutosta.

Jutussa Rinne ei ainoastaan näyttäytyä ahkerana ja kansanomaisena, mutta myös erikoisella tavalla yli-ihmisenä. Toimittaja on kuitenkin oletettavasti pyrkinyt olemaan neutraali toteuttamalla suuren osan jutun kertomuksista Rinnettä siteeraamalla ja näin sa-noutamalla irti tämän sanomista asioista. Tätä selventää parhaiten esimerkki (99):

- (99) Mikä on pääministeri Rinteen vointi nyt? ”Olin 2–3 viikkoa sitten jälkita-rastuksessa sydämen osalta. Kardiologi sanoi, ettei hän ole tällaista ihme-parantumista oikein nähnyt. Että vajaatoiminta-arvot on normaalit. Sä olet parantunut.” (HS Tilajille -juttu)

Nähdäkseni esimerkissä (99) kuvaillun *ihmeparantumisen esittäminen pääministeriä suoraan lainaamalla* vaikuttaa tietoiselta pyrkimykseltä välttää henkilöpalvontaa.

Toisenlainen kuva Rinteestä rakentuu hänen puolivuotisen pääministerikautensa loppu-puolella. Junkkarin ja muiden (2019) mukaan Rinteen pääministeriyden kaato on alun perin keskustan ja sittemmin perussuomalaisia lukuun ottamatta kaikkien oppositiopuoluei-den esittämään epäluottamukseen. Postin pakettilajittelijoiden työehtosopimuksesta lähtenyt poliittinen kiista johti ministerien totuudenmukaisuuden kyseenalaistamiseen. Ministerit kertoivat ristiriitaisia tietoja siitä, yrittikö hallitus estää lajittelijoiden siirtoa halvempaan työehtosopimukseen. Erityisesti Rinteen osallisuutta puitiin jupakan yhteydessä. Aihetta käsittelevässä aineiston jutussa Rinne näyttää pinteessä olevana ja mo-kailevana, kuten esimerkeissä (100) ja (101):

- (100) Näyttääkin siltä, että Sdp:n puheenjohtaja Antti Rinne saa aikaan Sdp:n kannalta hyviä asioita, mutta kylvää viestinnällään ympärilleen selittämättöä kaaosta. (HS Poliitiikka)
- (101) Eduskunnan kyselytunneista on tullut oppositiolle kultakaivos. Rinne esittää hallituksen puolittaisilta vaikuttavia heittoja, joita sitten selvittää myöhemmin. (HS Poliitiikka)

Esimerkissä (100) jyrkkä sanapari *kylvää kaaosta* rakentaa kuvaa poliitikosta, joka on kenties menettänyt otteensa ja vain pahentaa tilannettaan sanomisillaan. Esimerkissä (101) *kyselytuntien vertaaminen kultakaivokseen oppositiolle* kielii samasta ”oman haudan kaivamisesta”.

Vain viikkoa ennen pääministerikautensa loppua keskustan epäluottamuksen saanut Rinne kuvataan Helsingin Sanomien jutussa vielä päättäväisenä ja taistelutahtoisena, kuten esimerkeissä (102) ja (103):

- (102) Pääministeri Antti Rinne marssi maanantai-iltana ulos Sdp:n puoluehallituksen kokouksesta ja antoi täyslaidallisen hallituskumppani keskustalle. (HS Poliitiikka)
- (103) Antti Rinne ei selvästikään aio noudattaa keskustan toivetta. Hän ei ole valmis johtopäätöksiin. Hän ei ole valmis lähtemään. (HS Poliitiikka)

Rinne näyttäytyy esimerkissä (102) *keskustalle vihastuneena*. Esimerkissä käytetään ilmaisuja kuten *marssi ulos* ja *antoi täyslaidallisen*. Toimittaja on käyttänyt sanoja marssia ulos, eikä neutraalia ”poistua”. Marssimisen voi myös liittää sotilaisiin ja ylväyteen. Täyslaidallisen antaminen viittaa siihen, ettei pääministeri ole arkana kuunnellut saamaansa läksytystä vaan antanut samalla mitalla takaisin. Tilanteen kuvailua ja kulkua on kiinnostavaa verrata esimerkiksi Anneli Jäätteenmäen esimerkissä (26) kuvattuun tilanteeseen, jossa hän sai kuulla kunniansa oppositiolta mukisematta.

Esimerkissä (103) *sama uhmakkuus toistuu*. Pääministerin kerrotaan vielä tuolloin pitävän pääministeriydestä kiinni keskustan toiveiden vastaisesti. Esimerkissä myös todetaan,

ettei Rinne ole valmis lähtemään. Uhmakas ja ylväs olemus ovat selkeitä piirteitä, joita tekstissä korostetaan.

Aineisto pitää sisällään myös koontijutun Rinteen poliittisesta urasta ja pääministerikaudesta. Rinteen maine tulee hyvin esiin esimerkeissä (104) ja (105):

(104) Ay-vaiheessa Rinne sai työmarkkinahäirikön maineen muun muassa Toimihenkilöunionin vauhdituslakkojen takia, joista Rinne joutui käräjöimään työnantajien kanssa.

(105) Sdp ei ole suuri yhtenäinen perhe, vaan puolueen sisällä on ollut ja on edelleen myös Rinteen vastustajia. He ovat olleet tyytymättömiä muun muassa puheenjohtajan esiintymisiin vaaliteissa ja huonosti harkittuihin sanavalintoihin, kuten esimerkiksi ”synnytystalkoisiin” yllyttämiseen.

Esimerkissä (104) kerrotaan Rinteen saaneen *työmarkkinahäirikön maineen ay-kentässä*. Hän on siis herättänyt tunteita jo ennen poliittista uraansa. Esimerkissä (105) kuvaillaan *Rinteen suosiota, joka ei ole oman puolueen sisällä aukoton*. *Harkitsematon sanavalinnat* nousevat aineistossa toistamiseen esiin. Toisaalta myös Rinteen selviytymistä uudesta roolista Jyrki Kataisen hallituksessa vuonna 2014 kuvaillaan aineistossa kuten esimerkissä (106):

(106) Rinne joutui saman tien valtiovarainministeriksi Jyrki Kataisen (kok) hallitukseen ja lisäksi kylmiltään vetämään Sdp:n eurovaalikampanjaa. (HS Poliitikka)

Esimerkissä (106) ei erikseen mainita Rinteen saavutuksista valtiovarainministerinä ja Sdp:n eurovaalikampanjan vetäjänä, mutta arvostelun puuttumisen ja ilmaisujen kuten *joutui saman tien ja kylmiltään* voi ajatella kielivän siitä, että Rinne hoiti tehtävät kiitettävästi. Jutussa kehaistaankin Rinnettä periaatteidensa mittaisena ihmisenä, vaikka poliitikko onkin, kuten esimerkissä (107):

(107) Toisaalta periaatteita ei ole myyty: Rinteen Sdp ei ole lähtenyt flirttailemaan maahanmuuton vastustajien kanssa, vaikka vuotoa perussuomalaisiin on paljon. Lisäksi puolue on uskaltanut puhua kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden puolesta siitäkkin huolimatta, että osa kannattajista ei sitä arvosta. (HS Poliitikka)

Esimerkin (107) perusteella Rinne vaikuttaa kaikista *sanomisistaan huolimatta periaatteistaan kiinni pitävältä henkilöltä*. Hän ei ole muuttanut näkemyksiään maahanmuutosta, vaikka osa puolueen kannattajista on siirtynyt perussuomalaisten kannattajiksi ja kunnianhimoisista ilmastotavoitteistakin on pidetty kiinni soraäänistä huolimatta.

Rinne näyttäytyy aineistossa samaistuttavana, työteliäänä, tehtävänsä vihkiytyneenä ja periaatteellisena henkilönä, mutta myös mokailevana ja epäselvänä viestijänä, joka kylvää kaaosta puolueelleen ja hallitukselle. Periaatteista kiinni pitämistä ja vaikeista tehtävistä suoriutumista kehuaan. Epäluottamuksen saatuaan Rinne kuvataan uhmakkaana ja vihaisena. Erityisen kiinnostavana Rinteen aineistossa pidän syvälle menevää henkilökohtaisen elämän esittelyä. Rinteen aineisto heijastelee politiikan journalismin henkilöitymistä vahvasti.

4.1.10 Sanna Marin – osaava ja asiakeskeinen poliitikko kriisin keskellä

Sanna Marin on toiminut Suomen pääministerinä 10.12.2019 lähtien ja on yhä pääministeri tämän tutkielman kirjoitushetkellä (Valtioneuvosto 2021). Aineiston neljässä tekstissä on 55 Marinia ja hänen toimintaansa kuvaavaa ilmaisua tai virkettä.

Marinin pääministerikausi on tähän asti ollut täysin poikkeuksellinen. Kautta oli kulunut pari kuukautta, kun koronaviruspandemia saavutti Suomen. Vaikka suuri osa Marinia käsittelevistä jutuista Helsingin Sanomissa liittyykin koronakriisiin, myös hänen ikänsä, tarkka luonteensa ja sukupuolensa nousevat esille niin aineistossa kuin muissa häntä käsittelevissä jutuissa.

Kaksi päivää ennen pääministerikauden alkua julkaistussa henkilökuvassa käsitellään Marinin ikää ja hänen omaa suhtautumistaan iästään puhumiseen, kuten esimerkeissä (108) ja (109):

- (108) Jos pääministeriksi valitaan Sanna Marin (sd), hänestä tulee sekä Suomen historian nuorin että tällä hetkellä maailman nuorin pääministeri. (HS Poliitikka, henkilökuva)
- (109) ”Minulle on aina ollut toissijaista, miltä minä näytän tai miltä minä kuulostan. Tärkeintä on nyt se, että hallitus saadaan kasaan nopeasti ja että hallitusohjelman pohjalta rakennetaan tätä yhteiskuntaa oikeudenmukaisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi”, Marin kuittasi HS:n torstaina julkaisussa haastattelussa puheet nuoresta iästään. (HS Poliitikka, henkilökuva)

Esimerkissä (108) kerrotaan, että *Marin olisi Suomen historian nuorin* ja tuolla hetkellä *koko maailman nuorin pääministeri* tullessaan valituksi. Marin itse kuvataan kuitenkin niin, *ettei tämä haluaisi ikäänsä tai ulkonäköään puitavan*, tämä kuten esimerkin (109) *sitaatista* ja ilmaisusta *puheiden kuittaaminen*, voidaan tulkita.

Henkilökuvassa myös taustoitetaan Marinin tarinaa ja kuvataan hänen luonnettaan, kuten esimerkeissä (110) ja (111):

- (110) Marin johti pitkään Tampereen kaupunginvaltuustoa ja tuli siellä tunnetuksi riuksan johtamistyylinsä ansiosta. (HS Poliitikka, henkilökuva)
- (111) Laajaa ihailua herättivät etenkin hänen napakat otteensa puheenjohtajana, kun Tampereen kaupunginvaltuusto käsitteli pikaraitiotien rakentamista 2016. (HS Poliitikka, henkilökuva)

Esimerkissä (110) mainitaan Marinin *pitkä kokemus* Tampereen kaupunginvaltuuston vetäjänä ja *riuska johtamistyyli*. Sanan riuksa käyttäminen voidaan mielestäni tässä yhteydessä tulkita positiiviseksi, mutta olisi mielenkiintoista tietää, onko sanan käyttö sukupuolittunutta ja käytettäisiinkö sitä myös miespoliitikosta. Esimerkissä (111) *laajaa ihailua herättäneet napakat otteet* niin ikään rakentaa kuvaa asiallisesta ja kunnioitetusta

henkilöstä, mutta silti jälleen olisi kiinnostavaa tietää, kuvailtaisiinko miestä napakaksi. Aineiston jutussa Marinia kuvaillaan myös sanalla *jämäkkä*.

Koronakriisi toi todetusti uuden, kaikkea keskustelua hallitsevan teeman uutisiin. Aineistoon valikoitui juttu, jossa suunnilleen kaksi kuukautta koronakriisin alkamisen jälkeen arvioitiin hallituksen onnistumista kriisin hoitamisessa. Tuolloin arvio Marinista oli suopea, kuten esimerkeissä (112), (113) ja (114):

- (112) Koronakriisissä keskeistä on viestintä, ja sen Sanna Marin todella osaa. Hän on rauhallinen, selkosanainen ja jämäkkä. (HS Poliitiikka)
- (113) Koronakriisin hoidon on nähty käyvän ajoittain pääministerin tunteisiin, mutta Marin osaa koota itsensä nopeasti. (HS Poliitiikka)
- (114) Selkeän viestinnän ohella Marinin avu on vahva halu hoitaa asioita mutkattomasti ja juridisesti oikein. Hän osaa kommentaa. (HS Poliitiikka)

Esimerkissä (112) Marinin kirjoitetaan *osaavan hoitaa viestintää* ja häntä kuvaillaan *rauhalliseksi, selkosanaiseksi ja jämäkäksi*. Jämäkkä toistuu siis aineistossa useammin kuin kerran. Esimerkissä (113) näemme vilauksen turhautuneesta pääministeristä, kun kriisin hoidon kerrotaan *käyneen ajoittain pääministerin tunteisiin*. Hänen kuitenkin kerrotaan *osaavan koota itsensä nopeasti*. Esimerkissä (114) toistuu jälleen jämäkkyyden ja asiallisuuden kuvaaminen, kun Marinilla kerrotaan olevan *vahva halu hoitaa asioita mutkattomasti ja juridisesti oikein*. Erikoiseksi voi luonnehtia ilmaisua *hän osaa kommentaa*. (Tähän jotain)

Marin on pääministerikautensa aikana ottanut yhteen kokoomuksen kanssa useampaan otteeseen. Eräässä tapauksessa Marin ja kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo ajautuivat sanaharkkaan Twitterissä. Marinin käytöstä tilanteessa ihmeteltiin. Tilanteesta kertovat esimerkit (115) ja (116):

- (115) Kokoomuksella oli lauantaina puoluevaltuuston kokous. Se olisi todennäköisesti mennyt aika pienellä julkisella huomiolla – ellei pääministeri Sanna Marinilta (sd) olisi palanut pinna. (HS Poliitikka, kommentti)
- (116) Poliitikassa on oma kielenkäyttökoodistonsa – joka on sinänsä aika joustava. Yksi asia on kuitenkin tiukasti kielletty: valehtelu-termiä ei sovi käyttää eduskunnan täysistunnossa. Twitter ei ole eduskunta, mutta sielläkin valehtelusta syyttäminen on poliitikoilta hyvin poikkeuksellista. Lauantaina kello 12.09 pääministeri Marin kuitenkin käytti v-sanaa. (HS Poliitikka, kommentti)

Esimerkissä (115) ilmaistaan, että Marin toi kokoomuksen puoluevaltuuston kokoukselle huomiota, kun häneltä *paloi pinna*. Pinnan palamisen voi tulkita viittaavan hermojen menettämiseen ja jossain määrin hallitsemattomaan reaktioon. On toki otettava myös huomioon, että kyseessä on toimittajan kommentti, ei varsinainen uutinen. Esimerkissä (116) kerrataan politiikan kielenkäyttönormeja kuin Marinia läksyttäen: Marin kuvataan henkilönä, joka on *rikkonut politiikan kielenkäyttökoodistoa* – vaikkakin eduskunnan sijasta Twitterissä – *valehtelu-sanaa käyttäen*. Jutussa Marinin reaktiota kuvataan myös *yllättäväksi ja ärhäkäksi*.

Huomionarvoista on, että viime vuosina politiikan uutisten luonne on muuttunut siinä mielessä, että niihin upotetaan Twitter-julkaisuja, kuten Marinin ja Orpon sanaharkkaa kuvailevassakin jutussa on tehty. Tämä muutos heijastelee luvussa 2.1.2 käsiteltyä journalismin digitalisoitumista. Jutussa kuvaillaan Marinin suhdetta kokoomukseen laajemminkin, kuten esimerkeissä (117) ja (118):

- (117) Pääministerin viileästä kokoomus-suhteesta on useita esimerkkejä. (HS Poliitikka, kommentti)
- (118) Orpo toivoi, että hallitusneuvotteluita käytäisiin kaikkien puolueiden kanssa. Marin tyrmäsi toiveen lähetyksessä tyyliä: ”Joudun kyllä tuottamaan Petterille pettymyksen”, Marin sanoi. ”Ei tässä Petteri sellaista toivoa ole, että kokoomus kohta löytäisi itsensä hallituksesta.” (HS Poliitikka, kommentti)

Esimerkissä (117) Marinin suhdetta kokoomukseen kuvataan *viileäksi*. Se, että viileästä suhteesta kerrotaan olevan *useita esimerkkejä* korostaa Marinin avoimen kylmää suhtautumista kokoomukseen. Esimerkissä (118) Marin näyttäytyy *tylynä*. Käytetyistä sitaateista saa jopa ivallisen kuvan.

Vuoden 2020 viimeisenä päivänä julkaistussa jutussa käsitellään Marinin uudenvuoden tervehdystä suomalaisille. Tervehdys heijastelee koronan verottamaa vuotta, kuten esimerkistä (121) näemme:

(119) Marin kiittää tervehdyksessään suomalaista yhteiskuntaa, jonka hän toteaa jälleen osoittaneen vahvuutensa vaikeuksien kohdatessa. Hän nostaa esiin niin toimivan terveydenhuoltojärjestelmän, luotettavat viranomaiset ja vakaan demokratian kuin osaavat opettajat, hyvät digitaaliset valmiudet ja ihmisten kyvyn sopeutua nopeasti yllättäviin tilanteisiin.

Marin näyttäytyy esimerkissä (119) kenties *perinteisempänä kuin yleensä*. Hän kiittää suomalaisia ja tuo esille teemoja, kuten suomalaisten vahvuuden vaikeuksien edessä. Suomalaiset on tavattu kuvata sisukkaina, ja se tuntuu olevan Marininkin puheen tarkoitus. *Terveydenhuoltojärjestelmän, demokratian ja sopeutumiskyvyn kehumisen* lisäksi erityisesti *eri ammattiryhmien, kuten luotettavien viranomaisten ja osaavien opettajien kehuminen* rakentaa kuvaa pääministeristä, joka *pyrkii yhdistämään ja kenties pitämään ihmiset kärsivällisinä*. Vaikeina aikoina on myös hedelmällisempää kehua olemassa olevaa järjestelmää kuin etsiä siitä kehityskohtia.

Aineistosta nousee selkeimmin esille Marinin nuoruus ja myös hänen oma halunsa keskittyä muihin asioihin kuin ikään ja ulkonäköön. Hänellä kuvaillaan olevan ikäänsä nähden pitkä kokemus, riuska johtamistyyli, laajasti ihailtu, napakat otteet, hyvät viestintätaidot, rauhallinen luonne ja halu tehdä asiat sääntöjen mukaan. Toisaalta hänet kuvataan myös turhautuneena toisten hitaaseen toimintaan ja syvästi ärsyyntyneenä kokoomukseen. Kiistat kokoomuksen kanssa nousevatkin valokeilaan, ja niiden yhteydessä Marin näyttäytyy kaikkea muuta kuin rauhallisena – pinnansa polttavana, vääränlaista kieltä

käyttävänä, ärhakkänä, tylynä ja ivallisena. On huomionarvoista, että kokoomuspääministereiden, Kataisen ja Stubbin, molempien kuvailtiin haluavan pysyä kaukana vasemmistosta. Taustalla saattaa siis olla puolueiden, ei ihmisten, välinen vihanpito.

4.2 Yhteenveto

Tutkin edellä yksittäisten pääministerien representaatioita Fairclough'n kolmitasoisen analyysimallin tekstin tasolla. Tässä luvussa ja sen alaluvuissa vedän yhteen keskeiset havainnot edeltävistä analyysiluvuista ja avaan yhteneväisyyttä teorian ja analyysin välillä. Tämä osa yhdistää analyysin osaltaan menetelmäluvussa käsiteltyihin Fairclough'n kolmitasoisen mallin kahteen ylempään tasoon, diskurssikäytännön tasoon ja sosiokulttuuriseen tasoon.

Keskeinen havainto aineistosta on se, että Suomen pääministereistä rakennetut representaatiot Helsingin Sanomissa vuosina 1991–2020 ovat linjassa teorialuvuissa käsiteltyjen politiikan journalismin muutokulkujen kanssa. Monissa tutkielman lähteissä (mm. Karvonen, 2008) korostetaan politiikan journalismin viihteellistymistä sekä henkilöitymistä kuluneiden 30 vuoden aikana. Nämä ovat havaittavissa tutkielman aineistossa selvästi. Seuraavissa luvuissa käsittelen analyysissä selkeimmin esiin nousseita kuvailun aiheita ja kehityskulkuja ja liitän ne laajempaan viitekehykseen.

4.2.1 Henkilöityminen ja viihteellistyminen aineistossa

Politiikan ja politiikan journalismin henkilöitymisen ja viihteellistymisen kehityskulun näkee aineistossa selkeästi. Henkilöityminen ja viihteellistyminen linkittyvät Fairclough'n analyysimallissa vahvasti diskurssikäytännön tasoon: aineistossa havaittavissa olevat muutokset ovat yhteydessä journalismin ja tekstien tuottamisen ja ymmärtämisen tapojen muutoksiin. Taustalla häilyvät myös sosiokulttuurinen taso ja siihen linkittyvä yhteis-

kunnallinen ja poliittinen muutoskulku. Jo Lipposen aineistossa on havaittavissa henkilöitymistä ja poliitikkojen kasvanut tarve mediahuomiolle. Lipposen aineistossa kuvataan hänen käyttäneen mediaa ovelasti hyväkseen ja osin pelkäänsä mediapelillä muuttaneen rapautuneen maineensa suunnan.

Varsinainen käännekohta henkilöitymisessä ja viihteellistymisessä on Vanhasen pääministerikauden kohdalla. Vanhaseen liittyvä aineisto heijastelee henkilöitymistä ja viihteellistymistä, ja hänen henkilökohtaisia asioitaan kohtaan osoitetaan suurta mielenkiintoa. Vanhasen aineistossa henkilöitymistä ja viihteellistymistä heijastelevat vapaa-ajan ja kodin rakentamisen kuvailu, täysin politiikkaan liittymättömien parisuhdeasioiden käsittely sekä ex-naisystävän kirjoittaman kirjan aiheuttama kohu ja siihen liittyen pääministerin tunteiden kuvailu. Vanhasen aineistosta paistaakin tietynlainen intiimiyden lisääntyminen pääministeriä käsittelevissä jutuissa.

Vanhasen aineistossa on huomattavaa median kaksinaismoralismi: yhtäältä Vanhasen syytetään pysyvän vaitonaisena yksityiselämästään ja olevan liian salaperäinen, toisaalta naistenmiehen maineen ja suhdekuvioiden arvellaan vaarantavan hänen uskottavuutensa poliitikkona. Huomionarvoista on myös se, että Vanhasen, entisen toimittajan, kuvataan ajattelevan median ja poliitikkojen suhteen olevan ennallaan. Suhtautumisessa voidaan kuulla kaikuja ajalta ennen 90-lukua, jolloin poliitikot käyttivät usein luottotoimittajia, jotka kohteliaasti kirjoittivat aiheista poliitikoille sopivalla tavalla ja sopivaan aikaan (mm. Brants 2012, s.15 & Holmberg 2004, s. 32).

Kiviniemen kohdalla henkilöityminen näkyy lähinnä olemuksen kuvailussa: pääministerin Ruotsin-vierailusta kertovassa jutussa kuvaillaan laajasti tämän olemusta, käytöstä ja jopa hymyä. Valtiollisen vierailun yhteydessä tulee mieleen, johtuuko henkilöityminen ja sitä myötä pääministerin käytöksen ja ulkoisenkin olemuksen tarkka seuraaminen ja arviointi osaksi journalismin digitalisoitumisesta. Nykyään tiedotusvälineet ja someen sekunneissa kuvia ja videoita nappaavat älypuhelimet ovat aina kulman takana odottamassa jokaista seuraavaa askelta.

Historiassamme on ollut paljon poliitikkoja, joiden alkoholinkäyttö valtiollisilla vierailuilla on ollut hyvin runsasta, (Miettunen 2006) mutta tehokkaasti peiteltyä tai vähäteltyä. Myös esimerkiksi presidentti Urho Kekkosen sairastumista dementiaan peiteltiin onnistuneesti yleisöltä hänen vielä toimiessaan presidenttinä (Pietiläinen 2015). Nykyään, kun uutissykli on tiukka ja medioilla on paine julkaista lukijamassoja kiinnostavia uutisia, myös aiheiden täytyy räväyttää (mm. Pitkänen 2010, s. 104–105).

Kataisen aineiston kohdalla viihteellistymisen huomaa erityisesti rentojen sanavalintojen, kuten ”höpö-höpö-puheen” käyttämisessä. Kataisesta olisi myös ilmeisesti haluttu saada enemmän henkilökohtaisia asioita irti, sillä aineistossa Kataisen sanotaan pitävän ympärillään vain pientä piiriä ja että hänen mielenliikkeitään on vaikea tulkita.

Stubbin aikana henkilöityminen ja viihteellistyminen suorastaan rehotti, osaksi pääministerin oman käytöksen vuoksi. Aineistossa nousevat aivan uudella tavalla esiin esimerkiksi Stubbin vahva, harkiten rakennettu henkilöbrändi ja innokas somen käyttö sen ylläpitämiseksi. Stubbista rakennetaan kuva lähes viihdejulkkismaisena, mielipiteitä jakavana persoonana. Kiinnostusta Stubbia kohtaan herätti myös esimerkiksi hänen urheilullisuutensa, joka ei liity politiikan tekemiseen lainkaan, vaikkakin hyväksi koettu ulkonäkö ja hoikkuus liitetään menestymiseen (Vainio 2019), millä voi olla tekemistä asian kanssa.

Sipilän aineistossa nousee esille osin sama teema kuin Vanhasella: hän olisi halunnut ohjailla sitä, mitä ja miten media hänestä kirjoittaa. Henkilöityminen ja kiinnostus politiikan henkilökohtaisia asioita kohtaan näkyy Sipilän aineistossa muun muassa pojan kuoleman ja perhesuhteiden käsittelyssä sekä suvun ja perheen omistusten ja Sipilän varallisuuden kuvaamisessa.

Henkilöityminen on vahvasti havaittavissa myös Rinteen aineistossa. Pääministerin vapaa-ajan esittely, parisuhdehaastattelu, samaistuttavuuden korostaminen ja sairastumisen sekä paranemisen laaja kuvailu kaikki heijastelevat henkilöön kohdistettua mielen-

kiintoa. Kaikista silmäänpistävin näistä on juurikin Rinteen ja tämän puolison yhteishaastattelu, jossa paria ja heidän välistään henkilökemiaa kuvaillaan värikkäästi kuten voisi kuvitella vaikkapa suosittua näyttelijäpariskuntaa kuvailtavan.

Marinin aineistossa henkilöityminen nousee esiin erityisesti hänen saamansa ennennäkemättömän mediahuomion muodossa, mutta muuten henkilöityminen ja viihteellisyys on jäänyt aineistossa taka-alalle, osaksi varmaankin Marinin oman linjan takia ja osaksi koronakriisin luoman uutisympäristön vuoksi.

Helsingin Sanomien journalismissa on varmasti saavutettu ennennäkemätön rentouden ja poliitikkojen henkilön käsittelyn taso, mutta pidän todennäköisenä, etteivät henkilöityminen ja viihteellistyminen voi lisääntyä loputtomiin. Vaikka esimerkiksi Twitter ja keskeytyksetön uutissykli ovat muuttaneet käänteentekevästi uutisten tuotantoa, uskon, että viihteellistyminen ja henkilöityminen tulevat korostumaan vahvemmin esimerkiksi iltapäivälehdissä kuin Helsingin Sanomissa.

4.2.2 Pääministerien luonteiden kuvailu aineistossa

Tutkielman aineistossa kuvaillaan pääministerien luonteita monin sanankääntein. Päähavaintoni luonteiden kuvailusta on se, ettei pääministeri – kuka hän ikinä sillä hetkellä onkaan – tunnu voivan koskaan miellyttää mediaa täysin. Esimerkiksi Vanhasta kuvailaan aineistossa sekä asialliseksi, ilmeettömäksi ja tylsäksi että yksityisyydestään tarkaksi, salaperäiseksi naistenmieheksi.

Luonteiden kuvailussa tuntuu olevan vastakkainasettelua: pääministeri on joko tyyni ja hillitty tai yliaktiivinen, harkitsematon ja uhmakas. Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että poliitikoille ja yleisemmin ehkä ihmisille, on asetettu mahdoton standardi sosiokulttuurisella tasolla. Työelämässä olevan ihmisen ja erityisesti korkeassa asemassa olevan poliitikon pitäisi olla täydellinen ja myös aina samanlainen. Pitäisi olla asiallinen ja jämäkkä, mutta silti yhteistyökykyinen ja näkemyksissään vakaa. Viestintätaidot täytyisi

hioa huippuunsa, eikä virheitä lausunnoissa saisi tehdä. Pitäisi olla viihdyttävä ja ohjelmallinen, mutta myös vakavasti otettava asiaosaaja.

Ahosta esille nousivat luonteen osalta erityisesti vakavuus ja asiallisuus, Lipposesta kova johtaminen ja maineen suunnanmuutos sekä mediahuomion ovela käyttäminen, Jäätteenmäestä rohkeus ja sitkeys, Vanhasesta asiallisuus ja tylsyys, mutta myös salaperäisyys ja Kiviniemestä varmuus, rauhallisuus ja sivistyneisyys. Kataisesta nousivat esille aineistossa kunnianhimo, idealistisuus ja mielenliikkeiden vaikea tulkittavuus, Stubbista vahva henkilöbrändi ja epäsuomalainen olemus, Sipilästä insinöörimäisyys ja yritysjohtajan näkemykset, Rinteestä samaistuttavuus ja työteliäisyys, mutta myös uhmakkuus ja itsepäisyys ja Marinista jämäkkä johtajuus ja selkosanaisuus, mutta samalla ärhäkkyys ja tylsyys erityisesti kokoomusta kohtaan.

4.2.3 Pääministerien virheiden käsittely aineistossa

Aineistoa tutkiessani ja yksittäisten pääministerien representaatioita yhteen kootessani havaitsin, että pääministerin ja hänen luonteensa ja käytöksensä kuvailu muuttuu aineiston jutuissa, jos pääministeri on tehnyt virheen ja aiheuttanut kohun. Suuremman virheen tekivät tai kohun aiheuttivat pääministeriytensä aikana Anneli Jäätteenmäki, Mari Kiviniemi, Juha Sipilä ja Antti Rinne.

Jäätteenmäki kuvattiin ennen virhettä vastustajansa peitonneena, miehet ruotuun laitaneena, kiistattomana johtajana. Häntä kuvattiin myös itsevarmaksi, vaikka myös tietynlainen varovaisuus mainittiin. Välikysymyksen myötä Jäätteenmäen kuvattiin saaneen kuulla kieltä, jollaista pääministerille harvemmin tarjoillaan, ja hänestä rakennettiin hyvin passiivinen kuva ei-aktiivisena ja arkana toimijana. Irak-jupakan paisuessa Jäätteenmäki ei ollutkaan aineistossa enää voitokas johtaja, vaan itse teosta kiinni saatu roisto, joka viritti oman ansansa.

Kiviniemi kuvattiin ennen virhettään itsevarmana ja sujuvana. Oppositiota epäisänmaalliseksi kutsuttuaan Kiviniemestä rakentuva representaatio olikin aivan toisenlainen. Hänen kuvailtiin muun muassa kiemurrelleen pahoittelujen kanssa ja joutuneen nöyryyttävällä tavalla korjailemaan puheitaan. Aineistossa myös ikään kuin tapakasvatuksen hengessä ohjeistettiin, että ei ole tapana syyttää toisia valehtelijoiksi eduskunnassa.

Sipilästä ennen virheen tekemistä rakennettu representaatio oli ehyt: hänestä sai liikemiesmäisen, insinöörimäisen, järjestelmällisen, kunnioitetun ja mutkattoman kuvan. Talvivaara-kohun myötä Sipilän yritysjohtajamaisuus ja siihen liittyvät uskomukset omasta vallasta muuttuivat huonoiksi asioiksi. Aiemmin tehokkaana nähty, prosessikaavioilla hallitustyöskentelyä vauhdittanut liikemies ei aineiston perusteella ollutkaan politiikan uusi tähti, vaan hyvän hallinnon periaatteita ymmärtämätön, politiikan ulkopuolelta tullut bisnesosaaja.

Rinteestä rakentui ennen virhettä kuva samaistuttavana ja ahkerana, jopa lempeänä kansan pääministerinä. Posti-kohun noustua ja Rinteen osallisuutta puitaessa hänestä sukeutui aineistossa sekavia ja harkitsemattomia lausuntoja antava, katastrofin siemeniä ympäriinsä kylvävä, uhmakas ja vihainen poliitikko, joka piti pääministeriydestään kiinni kynsin ja hampain ja suorastaan tarjoili oppositiolle mahdollisuuksia iskuihin.

4.2.4 Sukupuolittava kieli aineistossa

Aineistossa kuvataan mies- ja naispääministereitä hieman eri tavoin. Vaikka aineiston tekstien kieli ei olekaan eksplisiittisesti sukupuolittavaa, sukupuolittamista löytyy rivien välillä. Sukupuolittaminen näkyy aineistossa esimerkiksi Jätteenmäen roolin hyvin passiivisessa kuvauksessa väläkysymyksen ja Irak-jupakan yhteydessä. Aineistossa rakentuvassa kuvassa Jätteenmäki sai kuunnella kieltä, jota harvemmin pääministerille tarjottiin ja hänen puolustautumisensa kuvattiin vakuutteluna. Hänen kuvattiin myös jääneen verekseltään kiinni ja virittäneen itse ansan, johon kompastui. Lähinnä Jätteenmäen virhettä oli Rinteen Posti-kohu, jonka yhteydessä Rinteen kuvattiin antaneen täyslaidallisen

oppositiolle, eikä hän perääntynyt senttiäkään. Suoria johtopäätöksiä representaatioiden eroista ei kuitenkaan voi tehdä, sillä tapaukset olivat loppujen lopuksi erilaiset.

Myös Kiviniemen käyttäytymistä ja puolustautumista kuvattiin eri tavoin kuin miespääministerien: Ruotsin-matkasta kertovassa jutussa arvioitiin Kiviniemen käytöksen sopivuutta ja hymyä, oppositiota haukuttuaan hänen kuvattiin kiemurrelleen pahoittelujen kanssa ja joutuneen nöyryyttävällä tavalla korjailemaan puheitaan. Esimerkiksi suuremman kohun keskelle joutuneen Sipilän toimintaa ei kuvailtu kiemurteluna eikä tapausta nöyryyttävänä, vaikka sellaisena sitä voi hyvin pitää. Myös Marinin aineistossa käytettiin jossain määrin sukupuolittuneiksi tulkittavissa olevia ilmaisuja, kuten riuska johtamistyyli ja osaa komentaa. Positiivinen muutos Jäätteenmäen ja Kiviniemen kuvailusta tähän päivään on kuitenkin mielestäni nähtävissä.

Kiinnostavana pidän myös Vanhasen kuvaamista naistenmiehenä. Vanhanen ei tehnyt mitään ihmeellistä tai aiheuttanut parisuhteillaan varsinaisia kohuja, mutta seurustelu avioliiton päättymisen jälkeen riitti naistenmiehen maineen saamiseen. Tämä asettelu tuntuu epäreilulta. Toisaalta mieleen tulee roolien kääntäminen: miten naista olisi kuvattu vastaavassa tilanteessa? Olisiko kerronnassa Vanhasta koskevista uutisista tuttu kiinnostunut ja salaperäinen vire vai olisivatko suhdekiemurat naispääministerille epäedullisempia?

5 Päätäntö

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaisia representaatioita Suomen pääministeriestä ja heidän toiminnastaan on rakennettu Helsingin Sanomissa vuosina 1991–2020. Tutkielmassa osoitettiin erityistä kiinnostusta sitä kohtaan, millaisia aiheita tai eroja representaatioista nousi analyysissa esille.

Tutkielman aineisto koostui Helsingin Sanomissa julkaistuista pääkirjoituksista, uutisista ja kolumneista. Aineisto sisälsi 40 tekstiä, eli neljä pääministeriä kohden. Aineistoa lähestyttiin representaatioiden näkökulmasta diskurssianalyysin kehyksessä Fairclough'n kolmitaloista analyysimallia hyödyntäen. Analyysimalli soveltui aineiston tutkimiseen ja tavoitteeseen hyvin, sillä se yhdistää tekstin tasolla havaittavat representaatiot diskurssikäytäntöön ja laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin.

Pidän saamiani tutkimustuloksia kiinnostavina ja valittua lähestymistapaa hyvänä. Aineiston lähestyminen analyttisesti eli aineistolähtöisesti kriittisen lähestymistavan sijasta mahdollisti erilaisten teemojen ja aiheiden esille nousemisen, kun ennako-oletuksia tai -rajauksia ei tehty. Tutkielman tulokset tukevat teoreettisessa viitekehyksessä esitettyä näkemystä politiikan journalismin viihteellistymisestä ja henkilöitymisestä. Aineistosta selkeimmin esille nousevat aiheet ja kehityskulut olivat juurikin politiikan journalismin henkilöityminen ja viihteellistyminen, pääministerien luonteiden laaja kuvailu ja tietynlainen miellyttämisen mahdottomuus, pääministerien tekemien virheiden käsittely ja kuvailun erilaisuus ennen virhettä ja sen jälkeen sekä hienovarainen sukupuolittava kieli. Näistä keskeiseksi havainnoksi nousi henkilöityminen ja viihteellistyminen.

Analyysin avulla onnistuttiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tutkielmassa saatiin selvyttä siihen, miten pääministereitä ja heidän toimintaansa on kuvailtu aineistossa ja myös siihen, millaisia eroja ja aiheita representaatioista nousi esiin. Representaatiot olivat myös kytkettävissä laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin erityisesti juuri henkilöitymisen ja viihteellistymisen kautta.

Tutkielman tulosten perusteella voidaan tehdä varma johtopäätös siitä, että politiikan journalismi Helsingin Sanomissa on vuodesta 1991 vuoden 2020 loppuun henkilöitynyt ja viihteellistynyt. Aineiston perusteella voidaan myös todeta, että pääministereitä, heidän luonteitaan ja tekemisiään kuvaillaan Helsingin Sanomissa melko laajasti. On mahdollista myöskin vetää yhteys henkilön epäonnistumisen ja representaation muuttumisen välille. Sen sijaan sukupuolittavan kielen käyttö on laaja aihe, johon vaikuttavat hyvin monet tekijät. Aineistossa esiintyi huomattavissa olevaa, joskin vaivihkaista sukupuolittavaa kieltä, mutta mitään yleistettävissä olevia johtopäätöksiä tästä ei voida kuitenkaan ilman lisätutkimusta tehdä.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi kiinnostavaa syventyä esimerkiksi vain henkilöitymiseen ja viihteellistymiseen, poliitikkojen virheiden käsittelyyn tai sukupuolittavaan kieleen politiikan journalismissa. Tutkimusta laajennettaessa mielenkiintoista olisi myös nähdä eri medioiden vertailua ja kyseessä olevien medioiden vasemmisto–oikeisto-akselille sijoittumisen vaikutusta niissä rakennettuihin representaatioihin. Tutkielma antaa nähdäkseni pohjan tällaisten lähtökohtien määrittelyyn tulevassa tutkimuksessa.

Lähteet

- Ahava, L. (2017). How Is Participation Practiced by “In-Betweeners” of Journalism? *Journalism Practice*, (11)2–3, s. 142–159.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1209084>
- Annala, M. (2018). *Television elintarvikemarkkinointi ja sukupuoli – Naiseuden ja mieheyden representaatiot 2010-luvun Suomessa* [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo:
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/104694>
- Brants, K. (2012). Public trust in journalism. Teoksessa Peters, C. & Broersma, M. (toim.) *Rethinking journalism* (s. 13–71). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203102688>
- Cambridge Dictionary, representation, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/representation>
- Carlson, M. (2018). Confronting measurable journalism. *Digital Journalism* (6)4, 406–417.
<https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1445003>
- Cruickshank, M. & Pini, B. (2020). Fleshy citizenship: representation of breastfeeding politicians in the Australian media. *Feminist Media Studies*, julkaistu 13.8.2020.
<https://doi.org/10.1080/14680777.2020.1808504>
- De Vreese, C., Esser, F., Hopmann D. N., Aalberg T. & Van Aelst P., Berganza R., Hubé N., Legnante G., Matthes J., Papathanassopoulos S., Reinemann C., Salgado S., Sheafer T., Stayner J. & Strömbäck J. (2017). Chapter 1 Our Goal – Comparing news performance. Teoksessa C. de Vreese & F. Esser & D. N. Hopmann (toim.), *Comparing Political Journalism* (s. 1–9). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315622286>

- Drok, N. & Hermans, L. (2016). Is there a future for slow journalism? *Journalism Practice* 10(4), 539–554. <https://doi.org/10.1080/17512786.2015.1102604>
- Ervasti, A-E. (1. joulukuuta 2016). Mistä pääministerin ja Ylen välisessä jupakassa on kyse? Yhteenveto kohun keskeisistä vaiheista. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004890340.html>
- Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. Vastapaino.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. Edward Arnold.
- Fernandez-Garcia, N. (2016). Framing gender and women politicians representation: print media coverage of Spanish women ministers. Teoksessa C. Cerqueira & R. Cabecinhas & S. I. Magalhães (toim.), *Gender in focus: (new) trends in media* (s. 141–160). Braga: CECS. <https://core.ac.uk/download/pdf/229419868.pdf>
- Hakala, S. & Herkman, J. & Kantola, A. (2012). Poliitiikkaa mediayhteiskunnassa. *Media & viestintä*, 35(2), 2–3. <https://journal.fi/mediaviestinta/issue/view/4407>
- Hall, S. (2013). The Work of Representation. <https://www.semanticscholar.org/paper/THE-WORK-OF-REPRESENTATION-Hall/c82a842e89a041f4dfa3e70380280e3576290450?p2df>
- Hall, S. (1997). The Work of Representation. Teoksessa Hall, S. (toim.), *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*, (s. 223–290). Sage Publications.
- Hartikainen, J. (9. huhtikuuta 2020). Helsingin Sanomat kasvatti jälleen levikkiään ai-noana seitsenpäiväisenä sanomalehtenä. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-02-03 osoitteesta <https://www.hs.fi/talous/art-2000006469814.html>

- Hassinen, H. (14. elokuuta 2018). Sipilä kommentoi Soinin aborttikirjoitusta: ”Ehkä se menee sinne huonon puolelle”. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-02-03 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005790529.html>
- Helfer, L. (2016). Media Effects on Politicians: An Individual-Level Political Agenda-Setting Experiment. *The International Journal of Press/politics*, (21)2, 233–252. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1940161215627461>
- Holmberg, J. (2004). *Etusivun politiikkaa: Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehti uutisissa 1987–2003* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/13406>
- Huovinen, T. (2018, 2. helmikuuta). Timo Huovinen: Mitä media voi kertoa poliitikon yksityiselämästä? Yle. Noudettu 2020-11-08 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/02/02/timo-huovinen-mita-media-voi-kertoa-poliitikon-yksityiselamasta>
- Iltta-Sanomat (2009, 23. joulukuuta). Matti Vanhanen väistyy keskustan johdosta, menee jalkaleikkaukseen. Iltta-Sanomat. Noudettu 2021-01-24 osoitteesta <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000090426.html>
- Jensen, K. B. & Helles, R. (2017). Speaking into the system: Social media and many-to-one communication. *European Journal of Communication*, 32(1), 16–25. <https://doi.org/10.1177/0267323116682805>
- Jokinen, A., & Juhila, K. (1999). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, A. & Juhila, K. & Suoninen, E. (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*. (s. 54–97). Vastapaino.

- Jokinen, A., & Juhila, K. & Suoninen, E. (1993). Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, A. & Juhila, K. & Suoninen, E. (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, (s.17–47). Vastapaino.
- Junkkari, M. (2017, 26. marraskuuta). Juha Sipilä ja kuusi entistä pääministeriä avautuvat nyt maan vaikeimmasta työstä: ”Selviytyminen on tehty melkein mahdottomaksi”, ”painetta aamusta iltaan”. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005462972.html>
- Junkkari, M. & Muhonen, T., Luukka, T., Pullinen, J. & Nalbantoglu, M. & Sutinen, T. (2019, 2. joulukuuta). Keskusta vaati johtopäätöksiä, pääministeri Rinne lähti vastahyökkäykseen – Näin dramaattisen maanantain tapahtumat etenivät. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-02-21 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006329296.html>
- Jørgensen, M. & Phillips, L. (2002). Critical Discourse Analysis. Teoksessa *Discourse Analysis as Theory and Method* (s. 69–95). Sage Publications.
- Kaarenoja V. (2019, 2. toukokuuta). ”Politiikan toimittajat puhuvat liian vähän politiikan sisällöistä”. Journalisti. Noudettu 2020-12-15 osoitteesta <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2019/4/politiikan-toimittajat-puhuvat-liian-vhn-politiikan-sislist/>
- Karvonen, E. (2008). Poliitikot julkkiksina – huomioita viihteellistyvästä poliitikkojulkisuudesta. *Media & viestintä*, (31)5. <https://doi.org/10.23983/mv.63002>
- Kendall, D. (2011). Framing class. Media Representations of Wealth and Poverty in America. Rowman & Littlefield Publishers.

- Kivioja, P. (2018). *Iltapäivälehtien evoluutio median murroksessa. Hiipuva printti, nouseva digitaalinen mahti ja ansaintamallin uusi asento* [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0904-6>
- Koskinen, M. (2016, 1. joulukuuta). Ylen ex-pomo Ylen politiikan journalismista: ”Fakta on, että on uhkailtu, painostettu, sensuroitu, hyllytetty”. *Ilta-Sanomat*. Noudettu 2020-12-15 osoitteesta <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000004889462.html>
- Kuhn, R. & Neveu, E. (2003). *Political Journalism: New challenges, new practices*. Routledge.
- Kunelius, R. & Noppari, E. & Reunanen, E. (2009). *Media vallan verkoissa*. Tampere University Press. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8070-6>
- Körkkö, H. (2020, 22. lokakuuta). Sanna Marin halusi puhua asioista, mutta jakku vei huomion – kysyimme asiantuntijalta, mistä ulkonäköön liittyvässä kohussa oikeastaan oli kyse. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.hs.fi/nyt/art-2000006681420.html>
- Lassila, A. (2020, 17. maaliskuuta). Helsingin Sanomat tavoittaa viikoittain jo kaksi miljoonaa lukijaa, kertoo tuore mediatutkimus. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 2021-02-10 osoitteesta <https://www.hs.fi/paivanlehti/17032020/art-2000006441771.html>
- Lawrence, R. G. & Radcliffe, D. & Schmidt, T. R. (2017). Practicing Engagement. Participatory journalism in the Web 2.0 era. *Journalism Practice*, (12)10, 1220–1240. <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1391712>

- Lehti, L. & Haapanen, L. & Kääntä, L. (2018). Diskurssintutkimus – monitieteinen ja monimenetelmäinen ala. *Soveltavan kielitieteen tutkimuksia*, 11(2018), 4–19. <https://journal.fi/afinla/issue/view/5355>
- Lehtonen, M. (1996). *Merkitysten maailma: kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia*. Vastapaino.
- Luce, A. & Jackson, D. & Thorsen, E. (2017). Citizen Journalism at The Margins. *Journalism Practice*, (11)2–3, 266–284. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1222883>
- Luukka, M-R. (2000). Näkökulma luo kohteen: diskurssin tutkimuksen taustaoletukset. Teoksessa Piirainen-Marsh, A. & Sajavaara, K. (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* (s. 133–160). Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Manning, N., Penfold-Mounce, R., Loader, B. D., Vromen, A. & Xenos, M. (2016). Politicians, celebrities and social media: a case of informalisation? *Journal of Youth Studies*, 20(2), 127–144. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1206867>
- Matson-Mäkelä, K. (2019, 11. joulukuuta). Sanna Marin keräsi viikossa ulkomailla enemmän huomiota kuin Sauli Niinistö koko vuonna. Yle. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11112738>
- McInroy L. B. & Craig S. L. (2015). Transgender Representation in Offline and Online Media: LGBTQ Youth Perspective. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 25(6), 606–617. <https://doi.org/10.1080/10911359.2014.995392>
- McNair, B. (2009). Journalism and Democracy. Teoksessa K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch (toim.), *The Handbook of Journalism Studies* (s. 237–249). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203877685>

- McNair, B. (2018). Journalism as Public Sphere. Teoksessa Schulz, P. J. & Cobley, P. (toim.), *Handbooks of Communication Science* (s. 149–168). De Gruyter.
- Miettunen, S. (3. joulukuuta 2006). Viina vei Suomen vallanpitäjiä. Turun Sanomat. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.ts.fi/teemat/1074165247/Viina+vei+Suomen+vallanpitajia>
- Paasonen, S. (2010). Sukupuoli ja representaatio. Teoksessa Tuula Javonen, Leena- Maija Rossi & Tuija Saaresma (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (s. 39–49). Vastapaino.
- Papathanassopoulos, S. (2009). The effects of media commercialization on journalism and politics in Greece. *Communication Review*, (3)4, 379–402. <https://doi.org/10.1080/10714429909368591>
- Parkkonen, T. (15. lokakuuta 2017). Juha Sipilä myöntää tehneensä virheen Yle-kohussa: ”Se miten suhtauduin oli ylireagoitua”. Ilta-Sanomat. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/201710152200462562>
- Pernaa, V. & Niemi M. K. (2010). Tutkimuskohteena politiikan journalismi. Teoksessa Pernaa, V. & Niemi, M. K. & Pitkänen V. (toim.), *Politiikan journalismin tila Suomessa* (s. 9–15). Kirja-Aurora. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4153-7>
- Pitkänen V. (2010). Poliitiikan journalismin yhteiskunnallinen tehtävä. Teoksessa Pernaa, V. & Niemi, M. K. & Pitkänen V. (toim.), *Politiikan journalismin tila Suomessa* (s. 79–108). Kirja-Aurora. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4153-7>
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2006). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.

- Pietiläinen, M. (22. toukokuuta 2015). Kekkonen dementoitui lopullisesti – lääkäri määräsi sairauslomalle flunssasta. Savon Sanomat. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.savonsanomat.fi/paikalliset/3072354>
- Pohjanpalo, O. (28. marraskuuta 2016). Entinen Talvivaaran kaivos piinaa Sipilää – tästä jääviysjupakassa on kyse. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000004883787.html>
- Potter, D. (2011). Handbook of Independent Journalism. Teoksessa Detrani, J. R. (toim.), *Journalism: Theory and Practice* (s. 76–145). Apple Academic Press.
- Reunanen, E. & Harju, A. (2012). Media iholla. Poliitikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana. Tampere University Press. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8852-8>
- Russial, J. & Laufer, P. & Wasko, J. (2015). Journalism in Crisis? *Javnost - The Public, Journal of the European Institute for Communication and Culture*. 22(4). 299–312. <https://doi.org/10.1080/13183222.2015.1091618>
- Rytsä, P. (30. lokakuuta 2006). Irak-vuoto johti pääministeri Anneli Jäätteenmäen eroon. Yle. Noudettu 2021-01-22 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/10/30/irak-vuoto-johti-paaministeri-anneli-jaatteenmaen-eroon>
- Saarinen, J. (9. joulukuuta 2019). HS kävi läpi hallitukset vuodesta 1991 lähtien: Tuleva hallitus on historiallisen naisvaltainen ja nuori. HS. Noudettu 2021-02-12 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006337725.html>
- STT/Iltta-Sanomat (19. helmikuuta 2009). Poliitikot ja toimittajat arvioivat journalismia samantapaisesti. STT/Iltta-Sanomat. Noudettu 2020-12-15 osoitteesta <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000318435.html>

Talbot, M. (2007). *Media Discourse. Representation and Interaction*. Edinburgh University Press.

THL:n verkkosivut. (5. syyskuuta 2018). Suomalaisten alkoholinkulutus on vähentynyt, mutta edelleen yli puoli miljoonaa juo yli riskirajojen. <https://thl.fi/fi/-/suomalaisten-alkoholinkulutus-on-vahentynyt-mutta-edelleen-yli-puoli-miljoonaa-juo-yli-riskirajojen>

Uimonen, R. (10. huhtikuuta 1995). Moosestelu loppui lyhyeen. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-02-15 osoitteesta <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000003424261.html>

Vainio, A. (24. syyskuuta 2019). Viehättävä ihminen näyttää nyt toisenlaiselta kuin ennen – Moni käyttää ulkonäköä hyväkseen, mutta kaikissa asioissa se ei ole hyväksyttyä, sanoo tutkija. Helsingin Sanomat. Noudettu 2021-03-13 osoitteesta <https://www.hs.fi/elama/art-2000006249346.html>

Valtioneuvoston verkkosivut. (7. marraskuuta 2020). Hallitukset aikajärjestyksessä. <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti-/r/v2>

Valtioneuvoston verkkosivut. (7. marraskuuta 2020). Historiaa. <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa>

Valtonen, S. (1998). Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Kantola, A., Moring, I. & Väliaverronen, E. (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* (s. 93–121). Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

- Vos, T. P. (2018). Journalism. Teoksessa Schulz, P. J. & Cobley, P. (toim.), *Handbooks of Communication Science* (s. 1–17). De Gruyter.
- Vos, T. P. & Eichholz, M. & Karaliova, T. (2018). Audiences and Journalistic Capital. Roles of Journalism. *Journalism Studies*, (20)7, 1009–1027. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1477551>
- Väliverronen, E. (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola, A. & Moring, I. & Väliverronen, E. (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* (s. 13–39). Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Wall, M. (2017). Mapping Citizen and Participatory Journalism. *Journalism Practice*. (11)2–3. 134–141. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1245890>
- Way Ng, C. J. (2018). Performing brand identity: situating branding in discursive-ideological landscapes. *Consumption Markets & Culture*. (21)2, 147–170. <https://doi.org/10.1080/10253866.2017.1369970>
- Yle (2015, 15. huhtikuuta). Eurokriisi ja poukkoileva hallitus leimasivat eduskuntakautta. Yle. Noudettu 2021-01-27 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-7928691>.
- Zelizer, B. (2019). Why Journalism Is About More Than Digital Technology. *Digital Journalism*. (7)3. 343–350. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1571932>

Liitteet

Liite 1. Aineisto

Osasto ja päivämäärä	Otsikko
HS Kulttuuri 5.5.1991	Tärkeintä on olla aito Esko Aho on kypsä, aikaan sopiva poliittinen merkkitaivara, Markku Koski kirjoittaa
HS Kotimaa 26.4.1991	Esko Ahon porvarihallitus
HS Kotimaa 4.5.1991	Pääministeri Aho pysyi tiukkana ay-liikkeen arvostelun edessä Hallitus ei aio päästää palkansaajia tilanteesta "kuin koiraa veräjältä"
HS Kotimaa 11.6.1991	Ruotsi uteli Aholta EY-jäsenyydestä Pääministerin ensivierailu yllätti ystävällisyydellä
HS Kotimaa 13.4.1995	Paavo Lipposen hallitus – Pääministeri Paavo Lipponen on ensi kertaa hallituksessa
HS Sunnuntai 14.4.1995	Mooseksen mediavoitto Paavo Lipposen mehevä lohkaisu vei poliittisen kulttuurimme lähemmäs rentoa amerikkalaista tyyliä, kirjoittaa Markku Koski
HS Kotimaa 29.4.1995	Lipponen ripitti Anderssonia opintotuki- puheista Zyskovicz joutui selittämään pääministerille Nato-arviotaan
HS Pääkirjoitus 24.5.1995	Lipponen hakee paikkaansa omassa leipälajissaan
HS Kotimaa 17.4.2003	Anneli Jäätteenmäen hallitus – Pääministeri Anneli Jäätteenmäki
HS Sunnuntai 18.5.2003	Jäätteenmäen töyssyinen startti
HS Pääkirjoitus 19.6.2003	Uusin paljastus laukaisi Jäätteenmäen pakkoeron
HS Kotimaa 19.6.2003	Ensimmäinen naispääministeri
HS Kotimaa 25.6.2003	Nurmijärveläinen asiaosaaja ei poukkoile yllättäen mihinkään
HS Pääkirjoitus 21.6.2007	Vanhasen keskeneräiset asiat
HS Kotimaa 16.2.2008	Ruusunen halusi turhaan pyytää Vanhaselta anteeksi
HS Kotimaa 20.9.2009	Yleishyödyllinen asuntosäätiö on tukenut Vanhasta monissa eri vaaleissa
HS Kotimaa 24.6.2010	Kiviniemi arvosteli oppositiota rajusti
HS Kotimaa 1.7.2010	Hyvä suoritus, Kiviniemi
HS Kotimaa 23.8.2010	Kiviniemi kannattaa homopareille adoptio-oikeutta
HS Kotimaa 10.3.2011	Oppositio: Kiviniemi esitti historiallisen loukkauksen kansalle
HS Kotimaa 19.6.2011	Kataisen ministeriryhmä varsin miesvaltainen

HS Poliitiikka 13.1.2014	Katainen: Kielteinen ilmapiiri vaivaa Suomea
HS Poliitiikka 6.4.2014	Kataisella mahdollisuuksia EU:n huippupesteihin – kompromissiehdokkaana
HS Kotimaa 6.4.2014	HS-analyysi: Miksi Jyrki Katainen lähtee?
HS Kotimaa 30.6.2014	Rinne ja Stubb uskalsivat ottaa kantaa seksuaalivähemmistöjen syrjintään
HS Kotimaa 15.8.2014	Tuleeko Stubbista karikatyyri?
HS Poliitiikka 2.9.2014	Mielikuva Stubbista on osittain väärä
HS Talous 8.4.2015	Stubb haukkuu taas hallituksensa – tällä kertaa Financial Timesissa
HS Poliitiikka 27.5.2015	Tässä on Suomen hallitus: HS:n henkilökuvat ministereistä ja hallituksen tuore yhteiskuva
HS Kotimaa 19.9.2016	Sipilä tuomitsee väkivallan, rasismia ja vihapuheen – ”Puhekin on teko”
HS Kotimaa 28.11.2016	Sipilän palomuuuri petti Terrafame-päätöksessä – Eikö pääministeri hahmota hyvän hallinnon periaatteita?
HS Pääkirjoitus 3.1.2017	Sipilän sädekehä alkoi toisena pääministerivuonna himmetä
HS Tilaajille 20.6.2019	Rallikartturi ja Rinteen Antti
HS Poliitiikka 1.12.2019	Kommentti: Jatkaako Rinne? Pääministeri kylvää ympärilleen kaaosta, ja siksi hänestä uhkaa tulla sekä omille että muille taakka
HS Poliitiikka, kommentti 2.12.2019	Antti Rinne antoi täyslaidallisen keskustalle ja päätti nokittaa oikein kunnolla – näin hallituskriisistä voidaan päästä eteenpäin
HS Poliitiikka 3.12.2019	Antti Rinteen vuosi on ollut draamaa täynnä: Sairaus, vaalivoitto, pääministeriksi nousu – ja hallituskriisi jo kuuden kuukauden jälkeen
HS Poliitiikka, henkilökuva 8.12.2019	Sanna Marin on jämäkkä punavihreä Tampereelta
HS Poliitiikka 26.4.2020	Näin Sanna Marin ja muut ministerit ovat pärjänneet koronakriisissä: HS kysyi, kuka on onnistunut ja mitä pitäisi parantaa
HS Poliitiikka, kommentti 16.5.2020	Miksi pääministeri Sanna Marin hermostui Petteri Orpolle?
HS Poliitiikka 31.12.2020	Marin kiittää suomalaista sisua, mutta muistuttaa EU-yhteistyön merkityksestä uudenvuoden tervehdyksessään